

אגרות

דרך חיים יוסף דוד אזולאי וצ"ל

יוצאות לאור בפעם הראשונה

על פי עצם כתב ידו

עם הערות ומראה מקומות

על ידי

ד"ר חיים רוזנברג ראב"ד

דק"ק אנקונה תע"א

חוצאה מיוחדת מן ה"תפוז" של ישראל שנה אחת עשרה

בדפאפעשט התרפ"ז

נדפס בדפוסו של קאהן מאר וואץ (הונגריא)

אגרות דרב חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל

יוצאות לאור בפעם הראשונה

על פי עצם כתב ידו

עם הערות ומראה מקומות

על ידי

ד"ר חיים רוזנבערג ראב"ד דק"ק אנקונה תע"א

מבוא

נודע ביהודה איש אלהים ובישראל וגם בין חכמי העמים גדול
שמו של הרב הגאון הגדול החסיד המפורסם קדוש יאמר לו
כמוהר"ר חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל

על רב חילו ועוצם ידו בהלכה, בעיון, בבקיות, בנגלה ובנסתר, בכל
חדרי התורה ובתולדות גדולי ישראל ובקורות ספריהם יעידון יגידון ספריו הני
ספרי דבי רב אשר זכה להדפיס מלבד אשר אודם בכתובים, וכאשר לא הניח
דבר גדול, מעשה מרכבה והויות דאביי ורבא, גם על דבר קטן, ידיעת תינוקות
בית רבן, הניף ידו ללמד בני יהודה קסת הסופר ואסף לתכלית זו ס"ח
מאגרותיו בקובץ אחד הנדפס בליוורנו בשנת תרכ"ו לפ"ק, אמנם הערך של
הקובץ הנ"ל אינו גדול מהטעמים שארשום כאן:

ראשונה: מאחר שהוא ז"ל כיון מלאכתו רק ליתן לנערי בני ישראל
דוגמה ממה שהיה לפי דעתו יופי המליצה אסף בהקובץ הנ"ל רובן ככולן
אגרות של מה בכך, אפס' ענין, שנית: מאחר שהוא הלך בענין המליצה בעקבות
בני דורו שחשבו למליצה הסגנון הממלא האגרות במאמרי התנ"ך והתלמוד
והזהר, אבל לא כפשוטם כי אם בשינוי טעמים ובשינוי לשונם באופן שהקורא
מוכרח לחפש היטב כדי למצא כוונת הכותב, לפי שעיקר תכלית של סגנון
המליצה הנ"ל לא היא להגות באמרי שפר כוונת הכותב כי אם לחבא אותה
בין הדברים, לפיכך אגרותיו של הקובץ הנ"ל הן כבד לשון, מלאות חידות,
חידות, ורמזים, רמזים.

שלישית: נוסף על זה שהשמיט מתוכן זמן כתיבתן ומרובן גם שמות
האנשים והמקומות, כמנהג המאספים קובצים כאלה כדי ללמד את הנערים כתיבה
ומליצה, שאך למותר היו גראים בעיניהם פרטים כאלה ולא היו מועילים כלל

לתכלית שלהם. אמנם בעינינו אגרות בהשמטת זמן כתיבתן והשמות האנשים והמקומות נראות כדברי משוללי חיים כעצמות יבשות

לא כן האגרות אשר אנכי נותן לפניכם היום, הן באו אצלנו כתבנית המשמרת את כל חייוותם ואת כל ערכם החשוב בתור העודות היסטוריות המפיצות אור בהיר על מצב ועל קורות האיש אלהים הזה ומשפחתו וגם על קורות קהילתנו ועל קורות בני ישראל בכלל:

אנחנו רואים מתוכן שהוא היה איש מכאובים יודע חולי תמיד ורואים אותו בתוך היסורים של חליו, שלא נתנו להשב את רוחו, מחבר, מסדר ומדפיס חיבוריו היקרים מפז זה אחר זה ומשתדל לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל. (סי' א', כ"ט, ל"ד).

אנחנו שומעים שספרו ראש דוד לא נדפס בשנת תקל"ו לפ"ק כמו שכתוב בשער של ספר הנ"ל כי נתבטל הדפוס ונגמר בשנת תקל"ט לפ"ק (סי' א').

אנחנו רואים כי נדבי העם תומכים בידו תמיד, כי הוא משתדל גם בעד ספרים של אחרים (סי' י"ג, נ"א) ובעד ארץ ישראל (סי' י"ב) אנחנו רואים אותו, אב שמה כשנבחר בנו מוהר"ר רפאל ישעיה בשנת תקמ"ה לפ"ק לראב"ד בק"ק אנקונה (סי' י'—י"א) ורואים צערו על מצב הרע של בנו ר' אברהם מסיבת הרעב שהיה בירושלם בשנת תקנ"ה לפ"ק (סי' מ"ד) אנחנו שומעים שבנו ר' רפאל ישעיה היה שד"ר בעה"ק מכריא והיה דר באמשטרדם ועסק ג"כ במסחר ספרים קודם שבא לאנקונה סי' ה' (הערה 7). (סי' י"ב (הערה 7)

אנחנו שומעים שבהדש תשרי שנת תקמ"ה לפ"ק העיר אמשטרדם היתה בסכנה גדולה מפני המלחמה (סי' ד' הערה 5)

אנחנו שומעים שהיה בשנת תקמ"ז מוכן ומוזמן לחזור לעה"ק וביטל רצונו מסיבת המגפה שהיתה בעת ההיא בעקו (סי' ג') וגם בשנת תקנ"ג לפ"ק היה בדעתו לשוב להעיר הקדושה ובנו ר' אברהם בא לתכלית זו לליורנו והמתין לו שתי שנים שם כדי ליסע יחדיו. אמנם גם בפעם הזאת לא הלך מסיבות המלחמה שהיתה בעת ההיא בים וביבשה והמגפה באיזמר (סי' מ"א מ"ב נ"א)

אנחנו שומעים שהיה לו בן שלישי ושמו יצחק, מלבד שני בניו ר' רפאל ישעיה, ור' אברהם שאנחנו מכירים אותם מספריו הנדפסים, זה בנו ר' יצחק הלך בשליחות דמצוה לבערלין ואביו לא היה ידע מה היה לו והוא צוה לבנו ר' אברהם לבקש אותו בבערלין ולא מצאו, בקשו בקצת אשכנז שדרך בה ולא מצאו, היה שואל עליו בכל עיר ועיר ולא מצאו, ציוה לחבירו לשד"ר כמוהר"ר אשר שבמקומות שילך מאשכנז ישתדל לדעת מקומו ולא בא כתב מאתו, ובאמשטרדם שמע קרוב לודאי שהוא בקופאנהגים (סי' מ"א)

אנחנו רואים אותו נוסע עם כל ביתו בחדש סיון שנת תקנ"א לפ"ק מליורנו לאנקונה כדי לבקר את בנו ר' רפאל ישעיה, אנחנו שומעים כל הקורות של מסעו הזה ובשובו לליורנו המבקרים והמבקרות באים לביתו בכל יום,

חדשים לבקרים ואשת הרב מספרת לגבירות המבקרות שבה גבירות אנקונה דעתן וישובן בסדר יופי הדר תכשיטין והכל שובה וגם הרב מדבר בצדקה וכבוד התורה וכיוצא (סי' כ"ד)

אנחנו שומעים כי בק"ק סיינה נבחרו בשנת תקנ"ה לפ"ק מהר"י נאיים לראב"ד (סי' מ"ז) ואח"כ ר' רפאל ישעיה אזולאי אמנם אביו כותב לו בדרך עצה שלא לעזוב ק"ק אנקונה שאעפ"י שמצד הדין יכול ליפטר מק"ק אנקונה מ"מ מצד דרך ארץ לא נכון להניחם (סי' מ"ח)

אנחנו רואים צערו על אחינו בית ישראל השרויים בצער מחמת הגזרות הקשות שגזר עליהם החוקר הכללי Inquisitore generale של הפירפיור ביום 24. Januar 1793 (סי' ל"ג הערה א') ובכה הגזרות הנ"ל נשבה גם ספרו יעיר און שישלח לבנו בעת ההיא (סי' ל"ו)

כאשר תחזינה עיניכם האגרת שלנו הן אספקלריא המאירה מחיי הרב וקורות זמנו ועלינו להצטער שנשאר לנו רק מעט מזער מהן. כולן הן במספר נ"ד והעתקתי אותן מעצם כתב של הרב ז"ל, שיש בידי כמו שיצאו ממש מתחת ידיו, כתובים על עלים quarto עם Adressen ושעוה אדומה Siegellacke על גביהן. חמש מהן נשלחו למוהר"ר יואל חמיץ Camiz אחת לס' יצחק בר' יעקב פרץ בון סניגור Perez-Bon-Signor ואחת למוהר"ר יעקב שמשון שבתי סינגאליא Senigaglia וארבעים ושבע נשלחו לבנו מוהר"ר רפאל ישעיה אזולאי ראב"ד דקהילתנו משנת תקמ"ה עד שנת הקפ"ו לפ"ק, אמנם הסימן מ"ב אינו מיד הרב ז"ל כי אם מיד בנו ר' אברהם. והרב ז"ל הוסיף רק איזו שורות בשולי האגרת. וזאת האגרת הנ"ל העתקתי בשולי סימן י' מכתב אחד מר' רפאל ישעיה שכתב לראשי הקהל דק"ק אנקונה וכתב פשר בין ר' רפאל ישעיה והאחים פירירא Pereyra ובשולי סי' כ"ה מכתב איטלקי מס' ריקאנאטי Recanati מליוורנו לר' רפאל ישעיה לאנקונה לפי שמכתבים הנ"ל נצרכים לפירוש האגרות של סימנים הנ"ל. והא לכם רשימה מאגרותיו לפי סדר זמן כתיבתן:

משנת	תקל"ט	סי' א'
"	תקמ"ה	" ח'
"	תקמ"ז	" ב' ג' ט'
"	תקמ"ח	" ד' י' י"א י"ב י"ג י"ד
"	תקמ"ט	" ה' ו' ט"ו ט"ז י"ז י"ח
"	תקנ"א	" י"ט כ' כ"א כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ז
"	תקנ"ב	" כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א ל"ב
"	תקנ"ג	" ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ'
"	תקנ"ד	" מ"א מ"ב
"	תקנ"ה	" מ"ג מ"ד מ"ה ו' מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט נ' נ"א נ"ב
"	תקנ"ו	" נ"ג
"	נ"ד	בלי זמן

לשוננו של הרב ז"ל באגרות האלה הוא לשון צה רק במקומות שרוצה לכתוב במליצה הוא קשה להבין (עיין לדוגמא סי' ט"ו) לפי שהוא כותב המליצה כסגנון הנ"ל. פרשתי את האגרות כיד ה' הטובה עלי בהערות בשולי כל אגרת ואגרת ובפרט שמתי עיני על התעודות היסטוריות הנוגעות לקהילתנו והשלמתי אותן מספרי הזכרונות כ"י הנמצאים אתנו. ואסיים בשבח ידידי מוהר"ר חנניה חביב ממשפחת אזולאי מק"ק קאזאבלאנקא אשר בארץ מארוקו שהעיר גם הוא עליהן וספחתי הערותיו כאן בשם אימרו ורשמתי אותן בסיומן A

ליוורנו טו"ב אדר 539

ידידנו המשכיל מכלל יופי סי' ר' יואל חמיץ יצ"ו

לימים שעברו קבלתי אגרתו החביבה ואשר שאל על הפסקת "את עמלק ואת עמו לפי הרב". נראין דבריד דאין כאן מיחוש. ומכל מקום איני רוצה להזכיר שמי מפני המחלוקת. לידידנו מעלת המשכיל החתן סי' (2) סיפילי שלום רב וקבלתי כתבו קראתי ושניתי ושלשתי את כל דבריו והעמקתי והבנתי קצת ואני שואל שימחול שאיני יכול לכתוב בפני עצמו ויעלה עלי הכתוב כאן כאלו לו לבדו נתנה הארש. ואמת שאלמלא גודל אהבתכם לא באתי בשורת (3) דרך ארש כי אין מוני שזה ועברתי חורף קשה אך

(1) ר' יואל חמיץ נולד ביום ח' כסלו שנת תק"ו לפ"ק בעיר אנקונה ככתוב בספר הנולדים דקהילתנו וקבל בשנת תקל"ו לפ"ק תואר מעלת המשכיל מר' חיד"א ונמנה לש"צ בבה"כ של ספרדים דק"ק אנקונה עיין בספר מעגל טוב לר' חיד"א דפוס בערלין תרפ"א לפ"ק דף 74 שורה 5 ובשנת תקמ"ד או תקמ"ה לפ"ק נמנה לדיין בב"ד דק"ק ובשנת תקפ"ה יום ט"ו בשבט, אחר שנפטר הראב"ד מוהר"ר רפאל ישעיה אזולאי בנו של ר' חיד"א זצ"ל נמנה לראש בית דין ככתוב בספר הזכרונות כ"י בלשון איטלקית דק"ק אנקונה שיש בידי. תשובות מר' יואל חמיץ נדפסות בספר מדבר קנאה לר' מתתיה נסים זירני

(2) הוא ר' שלמה משה סיפילי הנזכר תמיד באגרות שלנו, נולד באנקונה ביום ח' אייר שנת תק"ו לפ"ק, ככתוב בספר הנולדים כ"י שיש בקהילתנו. היה תלמידו של ר' אברהם חיים ישראל ככתוב בהקדמת הרב רפאל יהודה ישראל לס' בית אברהם ח"א הנדפס בליוורנו תקמ"ו לפ"ק, ונזכר גם בספר מעגל טוב לרב חיד"א הנדפס בבערלין שנת תרפ"א לפ"ק דף 74 שורה 8. חתום בפסקי ב"ד דק"ק אנקונה משנת תקל"ד עד שנת תקמ"ה לפ"ק בתואר סופר של ב"ד ומשנת תקפ"ו עד תקפ"ה לפ"ק בתואר דיין. ככתוב בספר הזכרונות כ"י של ב"ד דק"ק אנקונה

(3) במקום: ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים שמות י"ו וי"ז. ומילה ארש היא מלשון ארשת שפתינו כלומר מכתב

עתה הלאני כל שורה הדרגים והרפתקי דעדו עלי¹ נוסף על זה כי טרידנא טירדא דמצוה לסדר ולכתוב² (ראש דוד, כי הדפוס נתבטל שתי שנים ועתה דוחקים עלי לאמור כלה מלאכתך. ודא תהא למימקם כי אהבתי אתכם אהבה רבה וכל הנוגע בכם אדעה מה אעשה בהשתחיותי נכח הדביר והאולם ואחלה פני הקדש סבא קדישא מעלת מורינו הרב הגדול ציביון של ישראל³) גר"י יהי עליכם סתרה. אשר כתבת ידיד ר' יואל מהמתנות וכי. מה החלום הזה אשר חלמת לא דובים ולא יער. רק קצת⁴ ברכי יוסף שחילקתי, קצת נתנו מעט וקצת לא נתנו כלום וזה אמת וצדק. לחבירנו מעי' ההבר⁵ (הרי"ף שלום רב ובשמחה תחוגו חג הפסח וכלת⁶) משה תהיה⁷ בס"ט ובמצ"ו מרב כל כנפש הצעיר חיים יוסף דוד אזולאי ס"מ.

¹ לשון התלמוד מס' קרושין דף ל"ג עמוד א': ביום כ"ה אלול שנת תקל"ה לפ"ק שב בליוורנו משליחותו שניה בכתוב בספר מעגל טוב הנדפס בליוורנו תרל"ט לפ"ק דף כ"ב עמוד א'
² הוא ספר ראש דוד לרב חיד"א הנדפס במנטובא: אעפ"י שהדפוס הנ"ל יש לו בשערו שנת תקל"ו משמע מכאן שרק התחלת הדפוס היתה בשנת הרל"ו ונגמר בשנת תקל"ט לפ"ק
³ הוא מוהר"ר אברהם חיים ישראל שר' חיד"א מזכיר אותו לשבח בספרו "מעגל טוב" הנדפס בברלין שנת תרפ"א לפ"ק דף 75—71. ר' אברהם חיים ישראל היה ראב"ד בק"ק אנקונה ושמו חתום בפסקי ב"ד בלשון איטלקית כ"י שיש בידי משנת תקל"ד עד שנת תקמ"ד ונפטר באנקונה ביום ב' של חג השבועות שנת תקמ"ה לפ"ק. מקום מולדתו היה אי רודוס ואביו היה מוהר"ר משה ישראל, בעל המחבר ספר משאת משה, ר"מ דק"ק הנ"ל, ושמש בקודש תחילה בקאנדיא ואח"כ בנא אמון, הוא אלכסנדריא שבארץ מצרים, ומפני חמת המציק הלך לו מאלכסנדריא ובא ליוורנו ומשם נקרא לראב"ד לק"ק אנקונא, והיו לו שני בנים, בנו הגדול ר' משה היה רמ"צ בנא אמון ובנו הקטן ר' רפאל יהודה הוציא לאור ספרי מר אביו, שחיבר ספר בית אברהם על טור ח"מ ונדפס רק. ח"א בשנת תקמ"ו בליוורנו ובסופו של ח"א נדפס קונטרס מאמר המלך, שבעה מאמרים על דינא דמלכותא. דינא, וה"ב נשאר כ"י ביד בנו, וספר אמרות שהורות על טור אה"ע והלכות נדרים נדפס בליוורנו תקמ"ו לפ"ק; והק"ק אנקונה הזילו ממונם להדפיס ספריו הנ"ל, ועוד חיבר ספר חיי אברהם שו"ת ונשאר בכתובים, עיין בהקדמות ספרו בית אברהם הנ"ל.

⁴ הוא ספר ברכי יוסף לר' חיד"א הנדפס בליוורנו בשנת תקל"ד לפ"ק עיין בספר מעגל טוב לר' חיד"א הנדפס בברלין תרפ"א לפ"ק דף 66 שורה 21
⁵ הרי"ף ר"ת: "רב יעקב פריץ" עיין בספר מעגל טוב הנ"ל דף 6 שורה 12 ולהלן איגרת 6
⁶ לשון דקרא ויהי ביום כלות משה ושינה את מעמו בנקדה. משה הוא משה שלמה סיפילי עיין לעיל הערה 2
⁷ ר"ת: בסימן טוב ובמזל צומח ועולה

ב

Adresse

על גבי האיגרת

לידיד נפש אהוב ונחמד כמהח"ר יואל חמיץ

אנקונה

בתוך האיגרת ט"ו טבת מאוש"ר (תקמ"ו לפ"ק)

¹ זרה העודף ריחו נודף מר ואהלות ידידנו כמה"ר יואל חמיץ ג"י.
² אלף עולות יעלה שלומו. היום הזה קבלתי אחת בכתב ומנהה
 מהורה מהחתן המפואר פרי צדיק טפי מעלי כמה"ר ³ יצחק פריץ הי"ו והנה
 שפתי עולות חנם ⁴ חן ירבה וכן יפרוץ ואני אברך ברכת הדיוט כי ירבה
 כבוד ביתו ⁵ ונצלח לו הצלחה רבה והוא מרומים ותגל האשה רבה היא
 היתה אם לחזות בנועם זרע יצחק זרעא מעליא ועיתרא סניא ⁶ נס"ו ידיד
 נפשי כבר שלחתי ⁷ מורה באצבע. ⁸ לדוד אמת ע"י הגביר ה"מ אהובנו
 גברא בגוברין שר וגדול סי' ברפאל יצ"ו כי כן צויתי מפי כתב שליחא דרחמנא
 הרב מגן אברהם לשלוח למעכ"ת. ואזשר לימים עוד אשלח עשרים מורה
 באצבע ועשרים לדוד אמת ליד מעכ"ת ואהוב כמהח"ר ⁹ שלמה סיפילי יצ"
 שימכרם בתורת מכירה ואף ¹⁰ שם הגדולים ה"ב שהוא יותר גדול וכל הנעשו
 דמים ישלחו לי ומעכ"ת יודיעני. ¹¹ באחרת הליתי והייתי יודיעני אם ¹²
 מחזיק ברכה הגיע ליד הגבירים הרמים סי' דוד ואחיו יצ"ו למע' הגבירים
 שרים וסגנים מיוחסי כהונה ופרחי כהונה שלמא הינא וחסדא. לכמה"ר ¹³ משה
 ש"ר לו נאמר: עדיין אני חש בעיני ה' ירפאני רפואה שלימה כן יהי רצון.
 וצויתי את ברכתי ברכת הדיוט לבניו היקרים ¹⁴ עולה על גבי אם

¹ במקום: וסרה העודף שמות כ' י"ב A² מלכים א' ג' ד' כלומר עשר מעלות יעלה שלומו³ ר' יצחק הוא בנו של ר' יעקב פריץ עיין להלן איגרת Nr. 6⁴ לשונו דקרא וכן ירבה וכן יפרוץ ושינה את טעמו בהלוק האות⁵ במקום ונסלח לו A⁶ ר"ת: נצה סלה ועד⁷ הוא ספר מורה באצבע לר' חיד"א הנדפס בליוורנו בשנת תקמ"ב
 ישנית בשנת תקמ"ו לפ"ק⁸ הוא ספר לדוד אמת לר' חיד"א הנדפס בליוורנו בשנת תקמ"ו לפ"ק⁹ עיין לעיל אגרת א' הערה 2¹⁰ ספר שם הגדולים לרחיד"א נדפס בליוורנו בשנת תקמ"ו לפ"ק¹¹ זה ענין בפני עצמו ור"ל באחרת באיחור התשובה תגרום למחלתי

שתהיה על דרך תוחלת ממושכה מחלת לב A

¹² ספר מחזיק ברכה לר' חיד"א נדפס בליוורנו בשנת תקמ"ה¹³ ר"ת: משה שלמה סיפילי¹⁴ שינה לשון המשנה אבות פרק רביעי י"ז וכתר שם טוב עולה על

יחי' דגן ויפרחו כנפן ברב עושר וכבוד ומעכ"ת אב שמח גילת ורגן מרב
כל כנפש⁽²⁾ נא"ה הצעיר חיד"א ס"ט

על גבי אגרת
Adresse
Al molto Illu. Eccelente Sig. Joel Hamiz Ancona
תוך אגרת 5 תמוז מאוש"ר (תקמ"ז לפ"ק)

חבה יתירה חריף ומקשה ידיד נפשנו כמהח"ר יואל חמיץ נר"ו.
כטל מאת ה' היתה אר ש ת שפתיו לי למשנב וקבלתי כל בי עשרה
(³) רב חנא ורב חסדא באמת אמרו מגלגלין זכות על ידי זכאי ומשמיא מיהב
יהבי למעכ"ת וכל ביתו ולנותן האהוב רב ברכות טובות בשלמ"א הני (⁴) תלת:
ידיד נפשי אל תכחד ממני כי אני חושש שהנותן איננו אשר דברת רק צניע
ומעלי ותולה באחרים, וברית שלומי וחיונות וברכות לנותן וגם ה' יתן הטוב
הון ועושר וצדקתו עומדת לעד (⁵) נס"ו. ידיד נפשי יום תמול קבלתי כתב
מכה"ר (⁶) יעקב שמשון סיניגאליא ומכמה"ר (⁷) אליא נחמה ה' ישמרם, על
דבר הסכמתי לס' (⁸) מכשירי פסחא, ואמת זה שנים גדרתי גדר גדול שלא
לעשות הסכמה, ותאמין כי גדולים הפצירו בי עד בוש וגם אהובים מעיר תונים
והשבתי פניהם ריקם כי אין לדרוש (⁹) קל וחמר כי אם גזרה שוה
ולכן לא אוכל לקיים דבריהם, ויען כי באמת כל שבוע זו נהייתי ונחליתי לא
יכולתי להשיב לכבוד תורתם אחלה פניהם שימחלו כי גם עתה לבי כל עמי

גביהם ופירושו הוא שברכתו תעלה ג"כ על גבי אם של בניו שהוא אשתו
(¹) הושע י"ד ה'

(²) ר"ת: נאום הגבר A

(³) כלומר: רב הן ורב חסד

(⁴) בני, היי, ומוזני A

(⁵) ר"ת: נצח סלה ועד

(⁶) עיין אגרת 7 Nr.

(⁷) ר' אליה נחמו חיבר ספר רגלי אליהו, פירוש על הגדה של פסח

כ"י שיש בידי, וגם יש ממנו תשובות בקובץ תשובות מרבני איטאליא כ"י
שיש בידי

(⁸) ספר מכשירי פסחא, דיני ליבון והגעלה, לר' יעקב שמשון שבתי
מסיניגאליא נדפס בסוף ספר פסח מעובין לר' חיים בנבנשתי בליוורנו בשנת
תקמ"ה לפ"ק ויש בו הסכמות מר' דוד מלאך, ישראל סרוסי, בנימין רפאל
מוריני רבני ליוורנו ומר' מרדכי רפאל שמשון צמה ויטרכו ור' אליהו נחמו
רבני אנקונה

(⁹) כלומר: רב חיד"א מרב ענותנותו אינו רוצה שאהוביו יחשבו אותו
עליון שיתן להם הסכמות כי אם שיחשבו אותו שוה להם

על כן דברי לעז: נא ידידי הפלא חסדיך לדרוש שו' כת"ר ולהליץ בעדי. ידיד נפשי אני סר וזעף כי שמעתי באמת כי בעכו חזרה המגפה ונמס כל לב וכתבו לי מכמה מקומות שאמתין שנה זו ללכת בל"ג לא"י עד אשר נראה כי בחדש כסלו עדיין היתה המגפה בעה"ק ירושלים ת"ו ואמת רבו מצערות ונהייתי ונחליתי, סלח נא כגודל חסדך ואם יש קונה מחזיק ברכה או ספרים אחרים חוץ מבכרי יוסף שנשארו מעט הודיעני ותגדל חסדך. למאורות שרי הכהונה הגביר המ' סי' ¹ פנחס ובן יאיר הגביר סי' ² שמ"ך אלף שלומות וחינות ולכל ביתם וכ"כ להגבירים השרים סי' ³ דוד ויצחק ובניהם וכל ביתם לידידי ממזרח שמש ש' וישע רב. לביתך נאווה קדש ובניך הנעימים אצוה את ברכתי ברכת הדיוט וש' מעכ"ת יגדל על ברכה כנפיש

הצעיר נא"ה חיד"א ס"ט.

אחלה פני כת"ר הש"ב יש"ב מקבלה ואילך ועמו ⁴ הם"ר.

ד

Adresse

על גבי האגרת

⁵ לאחד קראתי נועם קרי וכתוב בתווי דלבא יתיב כמוהח"ר יואל חמיץ יצ"ו

בתוך האגרת: 4 כסלו הנה ברך לך חת"י (תקמ"ח לפ"ק)

בחיירי רצתה נפשי. חיבה יתרה משיב נפשי. גברא בנוברין ידינו כמוהח"ר יואל חמיץ נר"ו כירה יכון כ"ד.

ברית שלומי הולך ורב. ראיתי מנורת זהב ⁶ כתבא די רשים מעשה אצבעותיך אותותם אותות והיו למאורות. גם קבלתי נדבת לב טהור ידיד בן ידיד ⁷ כי ביצחק יקרא זרע יעקב אשר בס בחרתי אחלה פ"ק לדרוש לשלומי

¹ הוא סי' פנחס הכהן שר' חיד"א בספרו מעגל טוב, הנדפס בברלין בשנת תרפ"א לפ"ק, מזכיר אותו תמיד לשבח עיין בספר הנ"ל דף 71—75 והוא היה בן לסי' אברהם הכהן שרב חיד"א מזכיר אותו לשבח בספר הנ"ל דף 6 שורה 10 תדע לך: שם בדף 7 שורה 3 נאמר סי' דוד הכהן חתן השלם לבעל הבית (שהוא סי' אברהם הכהן) ואשת סי' דוד הכהן היתה אחות סי' פנחס הכהן ככתוב בדף 72 שורה 25 הרי לך שסי' פנחס בן הוא לסי' אברהם הכהן

² ר"ת: שמואל משה הכהן עיין בס' מעגל טוב הנ"ל דף 75 שורה 11

³ דוד ויצחק הכהנים אחים עיין בספר מעגל טוב הנ"ל דף 72

שורה 27

⁴ ר"ת: הסליחה רבה

⁵ זכריה י"א ז'

⁶ דניאל ה' כ"ד

⁷ הוא ר' יצחק ברי' יעקב פריץ בון סיניור עיין להלן אגרת ח'

ושי' כל אשר לו כנחלים נטיו ¹(אלף חינות וברכות יעשה אשר הפליא חסדו לי וערבה מנחתו כריח ניחה אשה כי באמת כן קרבו ויאתיון את הזווין בשעת דוחקי ישלם ה' פעלו וכל חותמי ברכות לאיש וביתו והבן יקיר יצ"ו ירויון מדשן דשנים ורעננים כי"ר ואחלה פני ידידי לסדר דברי להידיד הנז' יותר ממה שכתוב כאן. ויודיעני מעכ"ת אם אכתוב לו כתב אם רגיל לקרות כתב שלנו כי כך חובתי להכיר חסדיו הנאמנים. ²(אליך השר פי מלא תהלות באמת אמרו מגלגלין זכות ע"י זכאי וגמירי גדול המעשה ואני אברך לשמך ולזכרך תאות נפש ולבניו הנעימים וכל אשר באהל, אל תהי ברכת הדיוט ³) כלה, רב חנינא ורב חסדא, החייתני, לא ליחוש מעכ"ת כי בני ⁴(ידידי נר"ו יצ"ו לא כתב לו כי ידענו כי בתשרי היו כל העיר ⁵(בסכנה גדולה ממלחמות ואני ג"כ לא הי"ל תשובה, מכתבים נצרכים אליו, שלחתי לו, ובעה"י בבואו אכתוב לו מה שאני חייב למעכ"ת ⁶(מכל החסדים, לכל מע' הגבירים אהוביני ממלכת כהנים יצ"ו ש' וישע רב ושי' מעכ"ת יגדל ומרום על כל ברכה כנפש דובר ש' חן ירבה וכן יפרוץ אני הצעיר חיד"א ס"ט

לאהוביני כמהח"ר ⁷(אליא נחמו נר"ו ש' וישע רב וכן חן על כתבו שכתב לי ולהיותו חלוש המוג באמת לא יכולתי ליחד אליו הדבור ושי'

ה

Adresse

על גבי אגרת

Al molto Ilustre Sig, Joel Camis

Ancona

תוך אגרת: ער"ה ניסן ⁸(אמ"ר מר חמ"ך (תקמ"ט)

חיבה יתירה נודעת לו ⁹(הנה אשור וייף בגדלו ה"ה ידידנו מע' כמהר"ר יואל חמיץ נר"ו

רב הש' יעשה ש' לו ויהא כנהר ש' יפוש מעיינותיך ברית ש'

¹ כלומר: אלף תודות ² מלכים ב' ט' ה'

³ בלשון התלמוד קלה וכאן כלה כלומר שלא תכלה הברכה A

⁴ זה ר' רפאל ישעיה בנו של ר' חיד"א שנמנה בשנה הזאת הרב אב"ד דק"ק אנקונה ועיין להלן אגרת י' שכתב שם ביום ט"ז סיון בשנה הזאת שהיה לו ידיעה מהגעתי לעיר וויניציא ועיין ג"כ באגרת י"א מיום כ"ה סיון שהיה לו ידיעה מהגעתי לאנקונה

⁵ זו העיר אמשטרדם שבה היה דר מקודם שבא להתישב בק"ק אנקונה ובאותו הזמן העיר אמשטרדם היתה בסכנה גדולה מפני שצרו אותה החילות של ארץ פרוסיה

⁶ עיין להלן אגרת י' שרב חיד"א כתב לבנו שר' יואל חמיץ הפליא חסדו לה, ובלי ספק בענין הרבנות דק"ק אנקונה

⁷ עיין למעלה אגרת ג' הערה 7 ⁸ ישעיה נ"ד י'

⁹ יחזקאל ל"א ג' ד' כלומר אשור בחולם לשון מאושר וי"ף לשון

יופי A

היום קבלתי כתב הגבירים האהובים סי' אחים כהנים ושם ידידנו עושה ש' ואומר כי כבר עשה מאמר בפ"ע ועד האידנא לא מטא לידאי. ואולם לעת ערב שלח סי' עמרון דבר שבמין שנשלחו לו מאת מעב"ת. אבל לא פורש שם הבעלים. אפשר שהוא מהגביר ידידן' ידיד⁽¹⁾ הי"ו אשר זה ט"ו יום כתבתי לו.⁽²⁾ אי לזאת אחלה פ"ק יפרוש סוכת ש' וחינות גדלות גם ברכות, ולמעב"ת גדול המעשה, כנחלים נטיו ברכות וחינות ושכמ"ה⁽³⁾ בעשר וכבוד זרעא מעליה וארכא בחיין כי"ר. זה ט"ו יום כתבתי לגבירי ואורי תשובה שני כתביו לא ידעתי מקבלה. ואני תפלתי⁽⁴⁾ מצהרים יקום חלד כי עמך הצליח ה וכל אשר יעשה יצליח כנפש דורש טוב ודובר ש' מלא⁽⁵⁾ כדת מה לעשות הצעיר וזעיר חיד"א ס"ט

י

על גבי אגרת
Adresse
Al muy Musire Senor Isach de Jacob Peres
Ancona

שושן פורים תקמ"ט

תוך אגרת

ידיד בן ידיד הגביר איש חסד נשא ומאד נעלה לש"ט ולתהלה כמה"ר⁽⁶⁾ יצחק בכמה"ר⁽⁷⁾ יעקב פריץ בון סיניור יהי ישמו לעולם כי"ר אבא אליך וברכתך ברכת⁽⁸⁾ השנים⁽⁹⁾ כה לחי והתענגו על רוב ש' הוא עם כל אשר באהל בחג המצות הבע"ל ששים ושמיים דשנים ורעננים מודשני עונג ויזר"ח יצחק בארץ ועוטה אור בנו"י ומשוכלל זרעא מעליא

⁽¹⁾ הוא ר' יצחק פריץ בון סיניור עיין לעיל אגרת ד' הערה 7 עיין ג"כ אגרת י'

⁽²⁾ עיין אגרת י'

⁽³⁾ ר"ת: ושכרו כפול מן השמים

⁽⁴⁾ איוב י"א י"ד

⁽⁵⁾ כלומר: כראוי לעשות

⁽⁶⁾ נולד בק"ק, אנקונה, ביום כ"ג תמוז תקי"ב לפ"ק ונזכר ג"כ באגרת ב'. ובאגרת ד'

⁽⁷⁾ עיין ספר מענל טוב לרחיד"א הנדפס בברלין תרפ"א לפ"ק דף 6 שורה 12 ולעיל אגרת ב' שנזכר שם

⁽⁸⁾ כלומר שמברכו שיחיה שנים רבות A

⁽⁹⁾ שמואל א' כ"ה ו' כלומר כן יחיה A

בני עליה ועותרא סגיא אתיא רביה רביה ובהיכלו כלו אומר כבוד מושב ע
ועומד שובע שמחות ככל אוות נפשו הרמה ונפש זוכר חסדי אבות על בנים
מתפלל בעדו תפלת הדיוט הצעיר חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט
לידיד ואוהביו כמהח"ר יואל חמיץ נר"ו אליו אני אדרוש ש' וישערב
גם ברכות ברכת הרגל ישים¹ (כמרקה במתק ודשן²) והמ"י

ז

ער"ת ניסן תקנ"ה

ידידנו ואהובנו חכם לב איש חסיד כמה"ר³ יעקב שמשון סיניגאליה יצ"ו

¹ לשון רוקה מרקחת ר"ל מיני מתיקה A

² ר"ת: והוא מרומים ישכון A

³ ר' יעקב שמשון שבתי מסיניגאליה בר' רפאל יששכר היה תלמיד
מובהק לר' אברהם חיים ישראל הנזכר לעיל באגרת א' הערה 3 כמו שכתב
הוא ז"ל בעצמו בהקדמה לספר אמרות שהורות שחבר רבו ז"ל היה גדול
בתורה ועניו מאד ולא קבל שום משרת רבנות ומפרנס את עצמו מיגיעי כפי
ונראה שהצלח במסחר וצוה לבניו שלא ישימו שום תואר על מצבת קבר
כי אם התואר "חשקן בתורדה" ואלו הם הספרים י"חיבר: ספר מכשיר
פסחא, דינים לפסח, נדפס בסוף ספר פסח מעובין לר' חיים בנבנשתי ליוורנו
תקמ"ה לפ"ק.

ספר שבת של מי, חידושים על מסכת שבת ובסופו השמטות
ומפתחות בשם מוצאי שבת ונלוה לו ספר יעקב לחק כולל קונטרס קשיא
סיפא, ששים דברים קשי ההבנה בש"ס ופוסקים, קונטרס למודי ה' שו"ת
וחידושים, ומפתחות לקונטרס קשיא סיפא בשם חזית קשדה, ומפתחות לקונטרס
למודי ה' בשם עין יעקב כל אלו נדפסו בכרך אחד בליוורנו תקס"ז לפ"ק.
ספר אביר יעקב, חידושים על מס' כריתות ובסופו קונטרס סימנים
דאורייתא, מפתחות ותקוני הטעות והשמטות, ואח"ז קונטרס שומר שבת,
השמטות לספרו שבת של מי והנהגות לקונטרס מוצאי שבת, עלי חק, השמטות
ותקונים לספרו יעקב חק ובסופו מפתח כללי הש"ס ולוח הטעות כל אלו
נדפסו בכרך אחד פיסא תקע"א לפ"ק.

ספר נזיר שמשון, חידושים על משניות ובסופו קונטרס זכרונות
שופרות שהם מפתחות לספר הנ"ל נדפס בפיסא תקע"ג לפ"ק.

ספר מתת אלהים, חידושים למסכת מגילה, תענית, תמיד, ובסופו קונטרס
לקט שכחה נדפס בפיסא תקפ"א לפ"ק.

ספר מתן בסתר, חידושים על מסכת מעילה, תמורה, נדה נדפס
בליוורנו תר"ג לפ"ק.

ספר מגד שמים, שו"ת נדפס בליוורנו תר"ד לפ"ק.
זולת אלו הספרים נדפסים יש בידי מספריו בכתב יד והם: ספר משה
עז, כולל: חידושים על מסכת ערכין עם קונטרס מפתחות בשם מילי דרבנן.

ונתתי ש' בארש. מקוצר רוח ממה שעברתי אברים קודמין יעברו חלושים ודחקתי לכתוב שתי אותיות בפרוס הפסח כפורס מן החיים סוכת ש' לברך שמו הטוב ולכל אשר באהלי יעקב יהונו חג הפסח לחיים ש' ולש' ובעושר וכבוד ושמה רבה כ"ר. מעיד אני עלי שמים וארץ כי ברוב הימים אני מברך שמו ושם אהוב ונחמד ש"מ ⁽¹⁾אסי' יש"ע יצ"ו. ואני לומד איזה ד"ת לשם יש"ע וכה יאמר להם. שלחתי ⁽²⁾הקמיעה לסי' יש"ע על יד יאור לי הבן יקיר נר"ו. מצד ⁽³⁾נ"ב להגברת נ"ב ש"ר, ולהבנים היקרים אצוה את ברכת הדיוט ⁽⁴⁾לגיסיו האהובים יצ"ו. ש"ר ואני תפלה

הצעיר וזעיר מתפלל בעדו תמיד חיד"א ס"ט

סליק בשנת תקע"ו לפ"ק, וחידושים על מסכת זבחים, סליק בשנת תקע"ט לפ"ק, ויש בידי מהספר הזה כ"י שתי מהדורות שעשה המחבר.

ספר פיסת בר, כולל חידושים על מסכת מנחות עם קונטרס מפתחות

בשם פיתחא בקרן זוית וחידושים על מסכת קנים

ספר מדבר ציון שני חלקים, חלק א' לקושים מפי ספרים לישיני דרבנן דמרגלא בפומייהו, במערכות כסדר א' ב' ויש לי רק המערכות א—צ ובסופו קונטרס מפתחות בשם פיתוחי חותם; חלק ב' כללי הש"ס ויש לי ממנו רק המערכות א—

ספר כבושי דרחמנה, פירוש על ספר הזהר, סליק בשנת תקפ"א לפ"ק

ספר הקשורים ליעקב, חידושים על התורה כתובים: תהילים, משלי,

איוב, ויש לי ממנו רק דפים אחדים.

ספר זאת נחמתי, פירוש על מדרש תנחומה, ויש בידי ממנו רק דפים אחדים

קונטרס עין ראה הוא הוא קונטרס לשון למודים שמזכירו בספרו

אביר יעקב דף צ"ו עמוד ב' בו נרשמו דברים שונים ויקרים בפרט בענייני

ביבליוגרפית וביוגרפית וכללי התלמוד, ומצוה גדולה יתחשב לאיש שיוציאם לאור.

קונטרס סדר המצות, על תרי"ג מצות, קונטרס צוה ישועות יעקב,

צוואות שצוה המחבר לבניו וביניהם שיקברו הכתבי יד מספריו נדפסים עמו בקבר.

וספר שו"ת, שלא נדפסו עדיין בשאר ספריו, שיצאו לאור עד עכשיו.

מספריו: עלי עין, על מאמרים שבספר עין יעקב, וח"ב מספר נזיר

שמשון עם קונטרס אלה שמות בני ישראל שהזכירם המחבר בסוף ספרו

"נזיר שמשון" לא נשאר כאן באנקונה שום דבר.

⁽¹⁾ ר"ת: שבתי מונדולפו הוא אחד מראשי הקהל ונזכר במקום אחר באגרות האלה

⁽²⁾ הקמיעה הזאת נזכרה ג"כ באגרת שכתב באותו היום לבנו ר' ישעיה

רפאל עיין להלן אגרת מ"ו

⁽³⁾ ר"ת: גות ביתי, כלומר אשתו שניה של ר' חיד"א ושמה רחל עיין

ספר מעגל טוב הנדפס בליוורנו בשנת תרל"ט לפ"ק דף כ"ב עמוד ב. בשנת

תקנ"א לפ"ק באה עם בעלה לאנקונה כמו שנראה באגרת שכתב ר' חיד"א

ביום כ"ה סיון וט' אב שנת תקנ"א לבנו ואז היתה מכרת אשתו של רב יעקב

שמשון שבתי מסיניגאליא.

⁽⁴⁾ אחד מגיסיו היה ר' אברהם בר יעקב ישראל מוסמי שכתב הקדמה

לספרו "נזיר שמשון".

על גבי האגרת
 Adresse
 Monsieur Raben Rafael isaias Azulay
 נר"ו
 Amsterdam ¹

בתוך האגרת: כ"ה תברכו ל"א ת מ ע"ד אשוריו (תקמ"ה לפ"ק)
 חיבת עין לי ² (י א ו ר י בן חכם הבן יקר לי החכם השלם עצום ורב
 יה יושיעיהו מכל צרה כ"ד

שלמא רבא כימה רבא, תמהני עליך ³ כי סגר עלינו המדבר ולא
 ראיתי ⁴ (תמונת קול זה ימים כימים שיש בהם ירחים וגם כתבתי למעכ"ת
 אשר נהייתי ונחליתי יותר מחדש וכל הפסח לא יכולתי לילך אפילו לישיבה
 ועד האידנא חייך הידיד לא איפרק מחולשא, מעכ"ת הנה שפתיו שתקו יחדיו,
 אל אחי אל תענני הרם את מטך על שפת ⁵ (ה י א ו ר ה הודיענו נא את
 דרכיך דרך גבר והודיעני משי' הידיד חכם ⁶ (יצחק הי"ו ותדרוש לש' מצדנו
⁷ (נות בית ⁸ (היא אמרת בשלמא רבא, ואני תפלה ה' עמך וכל אשר
 יעשה יצליח כנפש האב וכנפש הבן
 צעיר אנכי חיד"א ס"ט

¹ הרב רפאל ישעיה בנן של ר' חיד"א היה שד"ר מעה"ק טבריא
 והיה דר באמשטרדם בעת ההיא ככתוב באגרות כ"י שיש בידי ששלחו לו
 לאמשטרדם וזה בנו רפאל ישעיה נזכר בספר מעגל טוב הנדפס בברלין תרפ"א
 לפ"ק דף מ"ז שורה 9 ועיין ג"כ בספר יוסף אומץ לרחיד"א סימן ד' שיש
 הביא ממנו שאלה ששאל לו בנו ר' רפאל ישעיה

² (י א ו ר י נוסריקון רפאל ישעיה אזולאי ישמרהו ויחיהו A
³ שינה לשון המקרא: סגר עליהם המדבר שמות י"ד ג' ופירושו כאן
 שסגר לו פיו המדבר כלומר שלא כתב לו.
⁴ במקום: תמונת כל

⁵ (על שפת היאור, רמז לו שפתיו של בנו הרמזו בתיבת "היאור
 כנ"ל A

⁶ (זה חכם יצחק הוא בן בנו של ר' חיד"א וצ"ל כנראה מכתב בשולי
 היריעה שר' אברהם בנו של ר' חיד"א קוראו בננו זה חכם וחרף יצחק ומשמע
 מכאן שהיה אז אצל דודו ר' רפאל ישעיה באמשטרדם, החכם ר' מרדכי גירונדי
 כתב בספרו תולדות גדולי ישראל דף 110-112 שר' יצחק זרחיה בן אברהם
 אזולאי היה ממלא מקום אביו והרביץ תורה בעה"ק צפת ונשאר תחת המפולת
 שנהייתה שם בשנת תקצ"ו לפ"ק על ידי הרעש הגדול, אולם בספר קול ענב
 דף ע"ו עמוד ב' שם נאמר נסים זרחיה וצ"ל שהיא טעות סופר בספר
 תולדות גדולי ישראל, לפי שהרב הנשאר תחת המפולת בעה"ק צפת הוא בעל
 המחבר ספר שלחן הטהור ושמו ר' נסים זרחיה

⁷ (היא אשתו שניה של ר' חיד"א ושמה רחל עיין בספר מעגל טוב
 הנדפס בליוורנו בשנת תרל"ט לפ"ק דף כ"ב עמוד ב'
⁸ שינה לשון התלמוד: אי אמרת בשלמא A

אני אחיו יוקמן, אנכי הבא בשולי היריעה, נוטה אליו נהרי נחלי האלף
לך שלומות אלומות ולבי בוער כאש אינו אלא שרף מלהבות אש תשוקתו ולהיות
גולה ומטולטל מבית לגבעה זו שנה וחצי כמעט לא שלותי ולא שקשתי עד באי
פה ושבוע אחרת יצאתי¹ מלאזאריטו ובכל הלאזאריטו לא זכיתי לחוות
בנועם את פני אבינו מלכינו מרן אבא הי"ו והיתי בצער גדול מצערו של
צדיק² ע"ט ר' אבא רחמן, וההלל והשמחה לעיתות כאלו³ שלי"ת ביום
היא סיבת ואחר עד עתה לבא אל אהי מלך בשורות שמים⁴ ברי בחיובא
מעתי נא לשון בקשה והדרך סלח רכב; ע"ד⁵ הספרים אשר היו עמי
מהם נמכרו והישאר הנה הנם פה עמי עד בא יבא דברו הטוב, המנותא להיו למכת"ד
כי גדל צערי ע"ד הטליות שזה שנה וחצי הנה הנם פה ביד הגבירים הי"ו
ונשבעו כי לא היתה ספינה ועדיין לא ראיתם. בע"ה בראשון אשלח אותם

Lazaretto quarantäne = Station von Livorno¹

עיין בספר מעגל טוב הנדפס בברלין תרפ"א לפ"ק דף 4 שורה 16, ודף 66
שורה 5 הכותב הוא ר' אברהם בנו שני של ר' חיד"א, שהגיע לליבורנו ביום
י"ח ניסן תקמ"ה לפ"ק מארגיל ככתוב בספר מעגל טוב, הנדפס בליבורנו תרל"ט
לפ"ק דף כ"ג עמוד א' והרב חיד"א מזכיר אותו בספרו שם הגדולים ח"ב ערך
"הזה התנופה" בתואר בני החכם השלם והכולל כמהר"ר אברהם וגם הוא היה
שד"ר והלך בשליחות דמצוה ככתוב בספר שם הגדולים ח"א ערך "העשל"
ועיין ג"כ להלן באגרת שהיה בשנת תקנ"א שנית בליבורנו בשליחות ונתנו לו
ק"ן פייס וד' צדה לדרך, ולאנקונה בא יום 23 August 1791 בשליחות
דעיר קדושה ירושלים ונתנו לו ארבעים סקודי Scudi 40 לכד מהוצאות
הדרך ככתוב בספר זכרונות דק"ק אנקונה כתב יד ונפטר בירושלים בחיי אביו
ככתוב בספר תולדות גדולי ישראל לר' מרדכי גירונדי ז"ל דף III-110

² ר"ת: עטרת ראשנו

³ ר"ת: שבח לאל יתברך

⁴ "ברי בחיובא" לשון התלמוד ור"ל ברור שחובתי היא A.

⁵ דע שהרב רפאל ישעיה אזולאי היה ג"ב עוסק במסחר ספרים
במסעותיו אשר נסע וסבב בארצות שונות בשליחות דמצוה כמו שמשמע בהדיא
מאגרת אחת בכתב יד שיש בידי כתובה מר' משה לעהרין מהאג ביום י"ג
שבט תקמ"ד לפ"ק לר' רפאל ישעיה אזולאי לעיר אמשטרדם, לאחר שהודיע
לו שישלח לו סך f. 35 ע"י הקצין ר' ליב מאהרשן כתב בזה הלשון: ואם
לא יהיה לו לטורה ימחול מ"כ הרמה לשלוח לי הרשימה מן הספרים שבידו
קצה האחרון דמי מקחן ובשער הזול, ושמתי עני עליה עכ"ל. ובודאי הרב
הנ"ל מסר לאחיו ר' אברהם קצת מספריו כדי שימכרם גם הוא במסעותיו.
ומזה הזמן חן התביעות מהאחים פירירא די ליאון הנזכרות בכתב פשר שאעתיק
בעה"י בשולי האגרת י"א עיין להלן

ושארית הק' של ספרים, לידידנו בננו זה חכם וחריף ⁽¹⁾ יצחק הי"ו אצוה
את ברבתי ברכת הדיוט ויודיעני משוב שלומו ומצב בריאותו בכל מכל. אחיו
יוקטן נא ה' דש"ו

העבד אברהם פ"ט

ט

Adresse

על גבי האגרת:

לשם ולתפארת האח האח גם בן יקיר המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה נר"ו
(2) אנקונה

תוך האגרת ד' סיון סדר ושנת א"ל מ"ל פ"נ"י המ נר"ה (תקמ"ז) לפ"ק
הלקת המדתי ואור עיני גם זה בני הרב המאה"ג כמהר"ר
(3) בר י"א נר"ה.

(1) עיין לעיל הערה 6 באגרת זו

(2) הרב ר' רפאל ישעיה אזולאי לא היה עדיין ראב"ד דק"ק אנקונה
בעת הזאת ולבקשת ראשי הקהל בא לאנקונה להתראות ולדבר בענין קבלת
הרבנות דק"ק וחזר לאמשטרדם, וביום ו' אויגוסט שנת אלף שבע מאות ושמנים
ושבעה למספר הנוצרים עשו מעמד ונמנו אותו ראב"ד דק"ק למלות מקומו של
הרב ר' חיים אברהם ישראל ז"ל שנפטר בשנת תקמ"ה לפ"ק, ואלה הם
התנאים השכר הוא שלש מאות סקודי 300 Scudi לשנה ויפרעו אותו
בראש כל ששה ושישה חדשים למפרע ויתחיל מיום י"ג שבט שנת תקנ"ה
מלבד בית לדור ולבית מדרישו ויפרעו הוצאות הדרך מאמשטרדם לאנקונה הדרך
יבשה בעדו בעד אשתו בעד בניו בעד כליו ובעד ספריו, וחיובי הרב הם:
ההוראה כוללת בדיני איסור והתר ודיני ממנות לישב בראש בבית דין, ללמוד
בכל יום אחר תפילת שחרית בבה"כ איטאלקי ש"ע א"ח לפני הקהל וללמוד
שתי שעות בכל יום אחר צוהרים שיעורים לפני הבחורים שבישיבה ולדרוש
בה"כ איטאלקי ולבא לוועד של ראשי הקהל בכל פעם שיהיה צורך לזה.
אלה התנאים שלחן ראשי הקהל לר' חיד"א שישלח אותם לבנו שיחתום אותו
והרב חיד"א שאל מאת ראשי הקהל שיסכימו שהרב ילך בימי נוראים להתפלל
בבית הכנסת של הספרדים כמו שנהג ג"כ הרב ר' חיים אברהם ישראל ז"ל
והם הסכימו לזה ואז הרב חיד"א שלח התנאים לבנו לאמשטרדם וחתם, וביום
כ' סיון שנת תקנ"ה לפ"ק בא הרב עם ביתו לאנקונה וביום ו' יולי שנת
אלף שבע מאות ושמנים ושמונה נכתבו התנאים האלו בספר הזכרונות דק"ק
אנקונה בלשון איטלקית ושם חתם הרב בלשון הקודש בזה הלשון: היום ר"ה
תמוז דהאי שתה באתי בשמחה וצהלה להתום על כל הג"ל מוכן לעבודת
הקודש ברינה

הצעיר רפאל ישעיה אזולאי פ"ט

ומצד הקהל הוא חתום הראש הקהל סי' ישראל רפאל שונינו

כל זאת ראיתי בספר הזכרונות הג"ל עיין ג"כ להלן אגרת כ"ה

(3) ר"ת: בני רפאל ישעיה אזולאי

1) אם אמרנו נבא ה ע י ר 2) מ"ט לא אתי מר בשני אותות לא יכולות מנילות ונפשנו צופיה לדעת מ"ש' וש' ידיתנו כלתי מב"ת וכפתוריה הי"ו והצלתה להי"ט ולש' אשר אני ונות ביתי מב"ת שואלין ודורשין לש' כת"ר וידידתנו הנז' בכל עוצם אהבה ואחזה גם ברכות לחמדת לבנו 3) משה שפיר הי"ו ואחותו שתחיה: ע"י ס' 4) קונסול שנסע זה עשר ימים כתבתי לידידי: הגבירים 5) גינגולי 6) פירמי כן באו וקבלתים בספ"י 7) ולא נצרכה אלא להעדפה ואמרו שעוד הפעם יבואו רק אין דבר זולת קול תפלה על הצלת ידידתנו הנז' בכל. כה מעתיר הצעיר

חיד"א ס"ט

אחלה פ"ק תקף ימסור 8) חלושה לאחינו יצ"ו

1) מלכים ב' 7,1

2) ר"ת: מאי טעמא

3) הוא בן יחידי לר' רפאל ישעיה אוולאי שנשאר לו מכמה בנים שהיו לו ומתו. עיין ספר מענל טוב דפוס ליורנו דף כ"ה עמוד א'. זה בנו משה לא היה גדול בתורה ובחכמה כאבותיו ולא היה ממלא מקומו של אביו. רק אחרי מות אביו בשנת תקפ"ו לפ"ק, והוא היה אז כבן חמישים שנה, הב"ד דק"ק אנקונה נתן לו תואר משכיל. הוא הוציא לאור ספר זכרון משה שלשה חלקים נדפס בליורנו משנת ת"ר-תר"ט לפ"ק, והוא קיצור פסקי דינים מספרי זקינו רב חיד"א זצ"ל ובסוף ח"א נדפס קונטרס תפארת משה קצת תשובת למר אביו. וספר לחם מן השמים ליורנו תר"ה - תר"ח לפ"ק יש בידי רק שני חלקים מהספר הזה, אולם בסוף ח"ב שם נאמר: ברוך השם ה' מעתה ועד עולם אשר זכיני להדפיס ח"א וח"ב הוא יזכני להדפיס ח"ג וכו' ולא נודע לי אם הדפיס הח"ג. בספר הנ"ל הוא מאסף חדושים ורמזים על התורה המפורשים אנה ואנה בתוך ספרי מר זקנו ר' חיד"א זצ"ל הנדפסים ומוסיף מה שמצא בכ"י זקנו ובכ"י ר' אפרים נבון והגאוני קמאי כ"י אשר לא באו בספרי זקנו. ח"א של ספר הנ"ל הוא על ספר בראשית ובסופו ד' דרושים מספר רוח חיים כ"י לר' חיד"א אשר דרש בליורנו בשבת הגדול, בשבת כלה, בשבת תשובה ובשבת זכור. ח"ב על ספר שמות ועל ספר ויקרא ובסופו ארבעה דרושים אחרים מספר רוח חן כ"י כסדר הנ"ל

4) Console

5) Cingoli

6) Fermi

7) לשון התלמוד: לא נצרכה אלא להעדפה, ר"ל שקבלו בסבר פנים

יפות יותר מהראוי, שהעדיף על מה שחייב A

8) לשון קרא: הנה היא לושה בשמלה (שמואל א' כ"א ט') כלומר:

דבר מכוסה

Adresse על גבי האגרת
 Mensiur Raben Rafael isaia Azulay נר"ו
 Ancona

בתוך האגרת: ט"ו סיון כ"ב ו"ד מלכו ח"ך יאמרו (תקמ"ח)
 נפשי ורוחי גילת שמחי וישעי בן יאיר הבן יקיר לי הרב כמהר"ר נר"ו
⁽¹⁾ כחוס צח עלי אור הביטי אלי ונהירו אותיות מחכימות
⁽²⁾ הנה זהרים והנסדרים מפניך את שיש בהן ידיעה מהגעתו לעיר ויניציא
 ותחי רוח וכל הנשמה תהלל לאל המושעות אשר עד כה ברכנו ה' כי נהיתי
 ונהליתי על תוחלת ממשוכה. רוחי ונפשי אין ⁽³⁾ די באר מכל הצער הגדול
 ציערתי בעצמי ימים שיש בהם ירחים וברוך ה' אשר עתה ⁽⁴⁾ זכנו לכך.
 הכתב קבלתייה בתיחלת השבוע יום יו"ד בחדש שנתעברה, ואחשבה לדעת כי
 לעת כזאת נראה ככבודו ועמד על כנו ⁽⁵⁾ וכסא כבודו בעז"ה ואני תמיד

⁽¹⁾ ישעיה י"ח ד

⁽²⁾ שינה לישנא דקרא: הנשארים והנסתרים מפניך (דברים א' י').

⁽³⁾ שינה לישנא דקרא: אין די בוער (ישעיה מ' י"א) A

⁽⁴⁾ כלומר: שבנו עמד על כנו וכסא הרבנות דק"ק אנקונה.

⁽⁵⁾ כלומר: על כסא הרבנות דק"ק אנקונה. ר' רפאל ישעיה נמנה לראב"ד
 כאן אנקונה באלול תקמ"ז לפ"ק ועיין ג"כ אגרת ט' הערה 3 ולפי התנאי
 היה לו לבא לאנקונה ב"ג בשבט תקנ"ח לפ"ק אבל מפני המלחמה לא היה
 יכול לבא עד עתה עיין ג"כ באגרת ד' שרב חיד"א כתב לר' יואל שימחול
 שלא קבל אגרת מבנו כי מפני הסבת המלחמה האגרות לא באו והא לכם
 כאן פתישון הכתב תורה ששלח לראשי הקהל:

כ"ה. אלה מועדי ה' גבורי כח אשר מעולם אנשי שם, ראשי אלפי
 ישראל הגבירים הרמים שרים וסגנים פרנסים גוברים ממונים גבאים וכל העוסקים
 עם הצבור לשם שמים היושבים ראשונה ביקר וגדולה לשבח ולתהילה בקריה
 נאמנה אנקונה יע"א, אתה ה'תשמרם כצניה רצון תעטרם כיר"א.

מאחר עלות קול תפלות לגורא עלילות למען יארכו ימים ושנים דשנים
 ורעננים וכסא שלותם יגדיל ויאדיר ויצמיד ויעמיד מטה ומקל תפארתם הם
 וצאצאיהם אתם וינטלם וינשאם על גפי מרומי הצלחות על מי מנוחות בשובע
 שמחות קול רינה וישועה באהלי צדיקים ששים ושמחים דגל ממשלתם יהיה
 גבוהה לעד לעולם נס"ו כיר"א.

שתי אותותי אלה להודיע במרום קדשם שקבלתי לטובה אות בכתב
 מהמאור הגדול מעוז ומגדל תפארת ישראל אדוני אבי הרב המופלא נר"ו
 מדובר בו נכבדות עשר ידות זאת אומרת ותהלת רוס תפארת מעלתם מספרת
 כי לישרים בלבותם עלתה כמחשבתם לטובה ששון ושמחה ימצא בה אמרו
 בלבם להגדיל עלי ברוב חסדם וטובם לעטריני עשר עטרות כתר של תורה

א י ח ל, ה' עמו בכל מכל כל וזכות אבותי הקדושים יגן שיהיה בסימן טוב ובמזל צומח ומרומם על כל ברכה כ"ר. הא י' ביתא קמן בית יוסף² חנה היא מדברת שומם של ברכות אף גילת ורגן לו הגדולה והשמחה³ כדת מה לעשות. לביתך נאווה קודש מב"ת מצדי ומצד נ"ב ש' וישע רב ולידיך בן ידיד הי"ו נשקן בר מצדנו, ויודיעני מהנעתו לש' ואם היה לו כתב מבגנו זה סיני חכם ר' יצחק נ"י ואם הוא בברלין. אותך קויתי כל היום. למע' הממונים והגביר המ' אכסניא נאה שלמא חינא וחסדא והנה עמך ידידי מהח"ר יואל חמיץ הי"ו אשר הפליא חסדו לי ואשלם ב מ י ט ב א⁵ כמהח"ר יעקב שמשון סנינאליא נ"י ש' וישע רב וקבלתי כתבו ועל דבר ששאל הגדתי היום⁶ לא שמעתי כהאי סימנא.⁷ שם עיני תחזינה קונטריסי

הנירא די דהבא בהכנה דרבה בכללה אתמר ובפרושה לעבוד ולמשא לכל דבר שבקדושה תלמוד גדול ומעשה רב ואשר יקרב לעבודת הקודש על התורה ועל העבודה שונה הלכות רב ברכות מעלין בקודש אורו עיני שמח לבי ויגל כבודי על כל חסד העושים עמדי חדאי נפשאי אביע חידות ואפתח פי להודות להחזיק טובה לרום מעלתם ברב חינא ורב חסדא תישואות. חן חן למעלתם יחדיו יהיו תמים יושבים לנצח בשלום והשקט ובטח וישמחו בכל הטוב יציצו ויפרחו כגן הטוב אלה תחת גפן ואלה תחת תאנה נס"ו וזאת הניד אשר כבר התמתי בהתימת ידי לאשר ולקים כל מאי דבעי עביד בעבודת הקודש ושלחתי להרב המופלא עט"ר אמ"ן (ר"ת: אבא מורי נ"י) כדי שישלח למעלתם יהי רצון שיהיה בס"ש לטובה ולברכה ונגילה ונשמחה כי שם צוה ה' את הברכה ומן השמים מיהב יהבו להם ולבניהם וכל אשר להם החיים והשלום והעושר והכבוד לפניהם יעטה כגפן פוריה בירכתי בתים מלאים כל טוב תרשיש ושוהם וישפה בבנים ובני בנים סמוכים לעד לעולם עיניהם תחזינה בשוב ה' את שובת ציון ובאו ציון ברינה כיר"א הנני עומד ומצפה מתי יהיה האות הזה לחזות בתר"י אותיות זה כתב ידם שמברכים על המוגמר ושפתי אז תרגנה ואסיים בכי טוב הנה ברך לקחתי תחל שנה וברכותיה וכנגה זרועיה תצמיח גם עד זקנה ושיבה כסא שלותם לעולם נכונה כנפשם נפש צדיקים¹ כלומר: אשתו.

² כלומר: מתחננת לה' A

³ כלומר: כראוי לעשות.

⁴ לא מצאתי זכר מזה בנו שלישי של רב חיד"א בספריו הנדפסים אמנם הרב הנניה חביב אוולאי מק"ק קאזאבלאנקא, אשר בארץ מארוקו, כתב לי שזה בנו יצחק נח נפשיה בעיר לונדון, ושהוא אחד מיוצאי חלציו.

⁵ עיין לעיל באגרת ד' שכתב לר' יואל חמיץ שיכתוב לבנו מה שחייב לו מכל החסדים. בודאי ר' יואל חמיץ היה משתדל בק"ק בעד בחירת ר' רפאל ישעיה אוולאי לראב"ד, ולזאת הוא מחזיק לו טובה.

⁶ לשון התלמוד: לא חזינא כהאי סימנא.

⁷ כלומר באנקונה: ספריו שיצאו לאור באותו הפרק ולא היה יכול לשלח אליו לאמשטרדם מפני סבת המלחמה.

שנדפסו והם מוכנים לשלחם לידידי עד אמצא מקום, מצד הגבירים סי' ¹ פיריראם הי"ו ש' רב ואם נראה בעיני כת"ר לדרוש ש' בכתב וברכות שיהיה בס"ט נשואי הגביר סי' מיכאל יצ"ו בן הגביר המשכיל ידידנו כמה"ר גבריאל הי"ו אשר תמול שלשום נכנס לחופה עם בת סי' שמואל מדינא יצ"ו. ושי מאת המודה ומברך לאל חי וצועק לעת"ל בעדו ובעד ביתו בתפלת הדיוט הלא הוא אביך חיד"א ס"ט

¹ הגביר הרופא מיכאל פירירא די ליאון Pereyra di Leon ובניו סי' גבריאל וסי' יעקב הגדילו חסדם מאד מאד עם רב חיד"א וצ"ל כנראה בכתב תודה שכתב הרב לכבוד ר' מיכאל בלשון ספרדי בראש ספרו "שער יוסף" ובהקדמתו לקונטרסים שיורי ברכה, ולא לבד עם רב חיד"א הגדילו לעשות כי גם תמכו בידי ר' רפאל ישעיה אוולאי בזמן שהיה יושב בעיר אמשטרדם כנראה מכתב פשר אחד כתב על נייר המלך gestempeltes Papier שיש לי בכ"י והוא לכם פתשן הכתב:

Regno Etrusco, Soldi quattro

בהיות שהיה איזה טענות ותביעות והפרשות בין מעלת האחים סי' גבריאל הי"ו וסי' יעקב פירירא די ליאון הי"ו ובין מעלת הרב המובהק זרע קודש כמוהר"ר רפאל ישעיה אוולאי נר"ו על איזה עסקים וענינים וקמביאלים (Cambiale Wechselbrief) ואציטאציוני (Citazioni-Vorladung) שעברו ביניהם בהיות הרב הנ"ל באמשטרדם יע"א ועתה נתגלגל הדבר ובא לידי בירור החשבונות ומתוך כך נולד ביניהם ויכוח וטענות ותביעות עד שעמדו איזה אוהבים ופשרו ביניהם, וחייבו להרב כמוהר"א הנ"ל שיתן להצד שכנגדו סך מה ובוזת יהיה הרב כמוהר"א הנ"ל פטיר ועטיר מכל ערעורים וטענות ותביעות של הגבירים האחים הנ"ל נגד הרב כמוהר"א הנ"ל ועל דבר זה נתרצו ונתפשרו ביניהם משני הצדדים ונתבטלו כל מין צד ואופן ותביעות וטענות שהיו להם עד היום הזה משני הצדדים הנ"ל בין מצד הרב כמוהר"א הנ"ל נגד האחים הגבירים הנ"ל ובין מצד הגבירים הנ"ל נגד הרב כמוהר"א הנ"ל ולא נשאר להם זה על זה שום טענה ותביעה בעולם לא מצד החשבונות שהיה ביניהם ולא מצד הפנקסים הרשום בהם החשבונות הנ"ל ומיד שקבלו הגבירים הנ"ל מיד כמוהר"א הנ"ל הסך אשר גזרו ופשרו האוהבים הנ"ל כנ"ל החזירו הגבירים הנ"ל ליד הרב הנ"ל כל הקמביאלים ואציטאציוני מחתימת יד הרב כמוהר"א הנ"ל ומחלו זה לזה כל טענות ותביעות והפרשות שהיו ביניהם עד היום הזה כנ"ל ואופן המחילה כך היא שמצד הרב הנ"ל הוא מוחל כל טענות ותביעות והפרשות שהיו לו נגד הגבירים האחים הנ"ל בין אותם החשבונות שהיו ביניהם כנ"ל ובין אותם החשבונות ועסקים שעברו בין הגבירים האחים הנ"ל ובין הגאון הרב חיד"א וצ"ל אביו של הרב כמוהר"א הנ"ל ואפילו שימצאו בתוך פנקסים של הרב הגאון הגדול כמוהר"ר חיד"א וצוקיל אביו של הרב הנ"ל כתוב איזה חשבונות ותביעות או איזה ניירות שרשום בהם חשבונות וקבלות בלי חתימת ידם של הגבירים האחים הנ"ל הכל כאשר

Adresse

על גבי האגרת

Monsieur Raben Rafael isaias Azulay נר"ו

Ancona

בתוך האגרת: כ"ה תברכו חי"ם לנפ"שך (תקמ"ח)

חכם ברי בחכמה ובתבונה ובדעת דקביע ליה דוכתא ללמוד וללמד

לכל מחל להם הרב כמוהר"א נר"ו הנ"ל להגבירים האחים הנ"ל מחילה גמורה וחלושה בכל חוקף מלבד שאם המצא ימצא הרב כמוהר"א הי"ן הנז' ש"ה או כ"י חתום בחתימת ידם של הגבירים האחים הנ"ל בפירושא אתמר שאותו שטר או כ"י אינו בכלל המחילה הנז' וחייבים האחים הנ"ל לפרוע וכן מצד האחים הגבירים הנ"ל מעתה ומעכשיו הם מסלקים ומבטלים כל מין צד ואופן טענות ותביעות וחשבונות שהיו להם עד היום הזה בין עם הרב כמוהר"א נר"ו הנ"ל ובין טענות ותביעות והפרשות ורשימות וחשבונות וקבלות שהיה להם מעולם עד היום הזה נגד הרב הגאון כמוהר"ר חיד"א וצ"ל אביו הרב כמוהר"א הנז' מעתה ומעכשיו הם מוחלים מחילה גמורה וחלושה בכל חוקף מלבד שאם יצאו באמתחותיהם איזה מלוה בשטר כתוב וחתום בכתובה וחתומה של הרב הגאון חיד"א וצ"ל אביו של הרב כמוהר"א נר"ו הנ"ל שאז אותו שטר אינו בכלל המחילה הנז' וחייב כמוהר"א הנז' לפרוע. חוץ מזה האחים הגבירים הנז' מרצון נפשם וחפצם ורצונם מחלו הכל מחילה גמורה נמצא שמשני הצדדים הן מצד הרב כמוהר"א נר"ו הנ"ל והן מצד הגבירים האחים הי"ן הנ"ל מחלו זה לזה כל החשבונות טענות ותביעות וקבלות כנ"ל עד היום הזה מחילה גמורה וחלושה מחילת שמים מחילת בריות מחילה בכל חוקף עשוי באופן המועיל ומספיק לפי"ד מחילה גלויה ומפורסמת לכל מחילה דלא להדהר בה לעלמין מלבד אם המצא ימצא ש"ה בחתימת ידם אינה בכלל מחילה כנ"ל ויוכל כל אחד משני לתבוע נגד הצד שכנגדו אותו ש"ה או כ"י כנ"ל ומחייבים לפרוע בעת זמן לפום דינא חוץ מזה על כל האמור למעלה מחלו השני הצדדים זה לזה מחילה גמורה וחלושה כנ"ל ומחילה זו נעשית בכל חוקף בקגו"ש שקנו אחרים מיד שני הצדדים במדל"ב כתחז"ל (ר"ת: במנה דכשר למקניא ביה) ושטר מחילה זה יהיה קיים כשאר כל שטרי מחילות הכשרים דנהיגי בישראל דלא וכו' ודלא וכו' בפיסול וכו' בביטול וכו' לדעת הרשב"א ז"ל והיה זה פה ליוורנו יע"א בשליש התיכון לח' תמוז שנת ה'תקס"ח לפ"ג והכל שריר ובריר וקים

Gabriel Pereyro de Leon affermo quarto sopra
Mano propria

Jacob Pereyro de Leon affermo quarto sopra
Mano propria

הצער רפאל ישעיה אזולאי ס"ט.

חצר קובעת ה"ה החכם השלם הדיין המצויין אור עיני ה' בן בחכמה
כמהר"ר נר"ו ¹ בר י"א מוליא לעולם יעלה כי"ר.

מה נכבד יום אתמול הביטו אלי ונהירו שני כתבים הבאים מפיסארו
ואנקונה את שיש בהם ידיעה מהגעתו לש' ² (טובה עצת חושי להודות לה'
זמרה אלהינו ברוך האל המושיעות אשר עד כה ברכנו ויברך דוד ³) בריך
מתיה לשלם הוא ברחמיו. יהי מושך חסד ובכל אשר יפנה ישכיל וכל אשר
יעשה יצליח ועותרא סגיא אתיא רביא רביא וזרעא מעליא בני עליה כי"ר.
אף גילת ורגן אשר האלקים אנה להיות בעל ברית פתח בשחרית וסימנא
מלתא לששון ולשמחה והתורה והמצוה, אור עיני בט"ו לחדש ⁴ (הארש יסדתי
למעכ"ת ודאי נאמרה לקרות, הגביר סי' באסן הי"ו שלח שאחלה פ"ק על דין
אחד שיש לגביר ⁵) יוסף חיים שינגולי ⁵ a) במ"ק למשרי תיגריה, כבר כתבתי
⁶ (באחרת שיאמר למהח"ר יעקב שמשון סיניגוליא יצ"ו כי לא ידעתי ולא
שמעתי שמין מנהו מאשר כתב לי ואנכי אדרוש מעמו ש"ר, לאכסניא נאה
הגביר המ' סי' קוסטנטיין יצ"ו ש' וישע רב ולכל מע' הממונים השרים והסגנים
יצ"ו תשלומין כל ⁷) שבעה ורוב ההודאות טובה וחינות ליקירנו הגביר

¹ ר"ת: בני רפאל ישעיה אולאי, לשון התלמוד מס' תענית דף כ"ט

² שמואל ב' י"ז י"ד.

³ לשון התלמוד בפ"ק דברכות A.

⁴ היא האגרת שלפני זו אגרת י'.

⁵ הוא Sig. Josef Vito Cingoli החתום בתואר Ponente-
Presidente בספר זכרונות דק"ק כ"י בחודש ניסן ואייר שנת תקנ"ב לפ"ק

a) ⁵ ר"ת: מקום קדשו.

⁶ באגרת שלפני זאת.

⁷ כלומר: שבעה הממונים, הוועד Consiglio היה במספר עשרים
ושמונה פרנסים-Consiglieri ומהם שבעה ממונים Consiglieri De-
putati וכל אחד משבעה הממונים היה משמש שני חדשים בתואר Po-
nente-Presidente והוא לכם לדוגמא הלוח של הממונים משנת תקמ"ב

לפ"ק. תקמ"ט

1 Sig. Benedette Vito Levi Ponente-Presidente: תשרי השון

2 " David Morpurgo " " כסלו וטבת

3 " Samuel Coen Cagli " " שבט אדר

4 " Sanson Consolo " " ניסן ואייר

5 " Sanson Costantini " " סיון תמוז

6 " Leon Sonino " " אב אלול

7 " Sanson Sippili " " תק"ן תשרי השון

העתקתי אותו מהספר הזכרונות הנ"ל

המ' אהוב ונחמד ¹סי' פנחס הכהן יצ"ו והגביר ידידנו ²בנו יצ"ו וכל אשר באהל ³ש"ר וב"ה, להגבירים הרמים סי' דוד וסי' יצחק הכהנים גם בניהם ולכל הדורש ש', בית ⁴יוסף מב"ת צהלה ושמחה, היא אומרת בשלמא דת מה לעשות, וקול רנה וישועה וב"ר לידידתנו ⁵נות ביתו מב"ת מצדנו ש' וישע רב: ולהבן ⁶יקיר בן יאיר שיחיה ⁷י"ש"ב נ"א. יודענו משי' בננו זה מההר"ר חכם ר' ⁸יצחק נ"י אם עודנו בברלין ואם מקרב ידע משי' שיפרה ויסנא. נא לשון בקשה האר עיני במגלת ספר כתוב שבטך ומשענתך המה ינחמוני לראות עורך וכבודך: יהא רעוא זכות אבותנו הקדושים יגן למחסה ולמסתור וה' עמו ⁹ועשה את עולתו מעל ריבה מאלפי רבבה כה מעתיר צעיר אנכי חיים יוסף דוד אוולאי ס"ט

יב

Adresse

על גבי האגרת

Monsieur Raben Rafael Isaias Azulai נר"ו

תוך האגרת: שולי סיון חיי"ם לנפ"ש"ך (תקמ"ח לפ"ק)

פלפלא חריפא טירנא תקיפא גם בן ואח לי החכם השלם

הדיין המצוין הרב ¹⁰בר"א מזליא לעולם יעלה כ"ר

אחי אחי ישמע מהיכלו קולי. אהובי כמהר"א אריה יה"צ היו לו עלבון גדול בעבור הפנס ¹¹בטריאסטי ¹²וגוריציאה ויצא בפחי נפש. לכן בבעו במטו יאחו צדיק דרך אבותינו הקדושים ¹³ותפארתו עבור, וכבר יודע צדיק

¹ הוא Sig. Felice di Abramo Coen החתום כמה פעמים בספר הזכרונות בתואר, Ponente-Presidente, בביתו ובבית אביו סי' אברהם ישב רב חיד"א כשבא לאנקונה בשנת תקי"ד ובשנת תקל"ו לפ"ק עיין בספר מעגל טוב דף 6 שורה 10 ודף 71 שורה 28. הוא פרע ארבעה אלפים ושלוש מאות ותשעים ושלושה פיאסטרי 4397 Piastre אנגריא לנאפוליאון הראשון כשנכנס בשנת תקנ"ה לפ"ק לעיר אנקונה ככתוב בכתב יד בלשון איטלקית שיש בידי.

² ושמו שמואל משה ככתוב בספר מעגל טוב הנ"ל דף 75 שורה 11

³ ר"ת: שלום רב וברכה רבה.

⁴ היא אשתו שניה של רב חיד"א.

⁵ כלומר: אשתו של ר' רפאל ישעיה ז"ל.

⁶ זה משה בן לרי רפאל ישעיה ז"ל עיין לעיל באגרת ט' הערה 3.

⁷ ר"ת יהי שמו ברוך נצח אמן.

⁸ עיין לעיל באגרת י' הערה 4.

⁹ כלומר: שיעלה מעלה מעלה ברבנות.

¹⁰ עיין לעיל אגרת יא' הערה 1.

¹¹ Trieste

¹² Gorizia

¹³ משלי י"ט י"א.

מה קדם לביאתו בארץ מצרים ומה עשינו לו. גם בא כאן אהובנו כמהר"א ואבי הי"ו ואותה ידעת וכבדתיו כבוד גדול והיבה יתירה נודעת באמת ובלב שלם. ושנינו האב זוכה לבן. זאת היתה לי אבקשה את שאהבה נפשי תקר נא נפשי ותשלח לאהובנו כמהר"י ⁽¹⁾ עייאש הי"ו הפנקסים במלואותם והוא ישלחם ⁽²⁾ לריגיו לידה כי זה כמשלש חדשים משתאה מחריש על רוא דנא וידעו כלם כי מצאתי הן בעיניך ואל תשיבני ריקם מלפניך. ואם כה תאמר שאין לך רשות ⁽³⁾ מטבריא על זה אני הצעיר אכתוב פתקא, כי לכבוד עה"ק עשיתי זאת וחיליתי פני קדשו, ואשלחנה לך, ואם תרצה אכתוב לפקודי קושטא. נא אחי לכבוד ה' ולכבוד כת"ר ⁽⁴⁾ אנא נפשאי כתבית, והשיבנו תכף. יום ב' כתבתי לכת"ר יאר פניו אתנו סלה. אל בית אחימלך ביתך נאווה קדש מב"ת עליה השלם מצדי ומצד בית יוסף מ' אף היא עשתה כנהר ש' לכת"ר ⁽⁵⁾ אלבר בר חנה ⁽⁶⁾ י"ש ב נא. להגבירים הרמים ש' וישע רב ש' כת"ר יגדל ומרום על כל כנפש נאה דורש שומ"ו כרחם אב הצעיר וועיר חיד"א ס"ט

יג

Adresse

על גבי האגרת

Al Molt' Illmo 8 Ecc.^{mo} Sig. Pron. Colmo. Il Sr H.H.^m M.^o Raffael Issaias Azulai נר"ו

Ancona

ר"מ ור"מ בק"ק

תוך האגרת: 13 תמוז ח"י"ם לנפשיך (תקמ"ח לפ"ק)

במתניתא תנא. ⁽⁷⁾ ארי עלה ותעלומה יוצא אור זה בני נאמןאור עיני החכם השלם הדיין המצוין הרב כמהר"ר ⁽⁸⁾ בר"א

מזליא לעולם יעלה כי"ר

לפנים הארש יסדתי זה פעמים שלש ונכספה גם כלתה נפשי לדעת

⁽¹⁾ ר' יעקב משה עאש"ש ר"מ בק"ק פירארא עיין בספר שפת אמת לר' מתתיה נסים שירני ליוורנו תקנ"ו לפ"ק דף י"ג עמוד ב' ועיין ג"כ באגרות דרב חיד"א הנדפסות בליוורנו תקנ"ו לפ"ק דף כ"ה סימן נ"ב.

Reggio ⁽²⁾

⁽³⁾ ר' רפאל ישעיה אזולאי היה שד"ר מעה"ק טבריא קודם שנמנה לראב"ד בק"ק אנקונה. משמע מכאן שעדיין הפנקסים מהשליחותיו היו בידיו ור' חיד"א שואל מבנו שישלחם לר"י עייאש והוא ישלח אותם לר"א אריה שד"ר.

⁽⁴⁾ לשון התלמוד מס' שבת דף ק"ה.⁽⁵⁾ הוא בנו של ר' רפאל ישעיה.⁽⁶⁾ ר"ת: יהי שמו ברוך נצח אמן A.⁽⁷⁾ לשון התלמוד מס' ב"ק דף קי"ו.⁽⁸⁾ עיין לעיל אגרת י"א הערה 1.

משי' כת"ר, אחלה פני קודשו יכתוב ידו כפעם בפעם שני האותות לדעת משי' הטוב וגם נות בתי מ' שואלת לשי' כת"ר ברב עז ותעצמות ושאלה אשה לעשרנו בהודעת שי'. לידידתנו נזה קדשך מב"ת מצדנו עליה השלם. את האור כי הבן יקיר שיחיה יש"ב נ"א ויודיענו משי' בנו הגדול⁽¹⁾ ידידנו נר"ו ואני תפלה ה' אלדיו עמו וכל אשר יעשה יצליח כנפש מתפלל בעדו ובעד ביתו

הצעיר וזעיר חיד"א ס"ט באמת נצטערתי שעדיין לא מצאתי אופן לשלוח⁽²⁾ מחזיק ברכה וכו'

אני הצעיר נאה דש"ו⁽³⁾ באה"ר מי ימלל שמחה שלמה ברב עז ותעצומות אשר שמחנו מביאת אורו לכסא שופט ה' אלהיו עמו ויעל על גפי מרומי הצלחות חיים עד העולם כי"ר נאום⁽⁴⁾ שמואל בכמהר"ך משה הכהן ס"ט

ך

Adresse

על גבי האגרת

המאור הגדול לי יאורי הבן בחכמה בניו וות ברמה הוא החכם השלם הדיין המצוין הרב כמהר"ר רפאל ישעיה אוולאי נר"ו

שואף זורה במתא אנקונא יע"א

תוך האגרת : 10 אלול ל"א תאנ"ה אל"ך רעה (תקמ"ח)

דעביד למנהרות"א ועוטה אורה זו תורה. דעביד בהא לרעות ביעקב הוא הרב"ר⁽⁵⁾ ובאונה שר"א הבן יקיר גם בן ואח האח האח ה"ה החכם השלם דיין המצוין הרב כמר"ר נר"ו

שורי בארש יכתבו כמה⁽⁶⁾ דנתון דבריתא ושטיין איש אל רעהו חיים מדבר מתוך האש תשוקת חשקת זה דודי חלקת חמדתי, ואתיא מביניא עט לפרוס סוכת שי' אליך השר וביתך נאווה קודש ואני אברכם יכתבו ויהתמו⁽⁷⁾ בסח"ט ופ"ט ובני עליה ביום הזכרון הבע"ל יורנו וישמחו יעברו ברגל ירויון מדשן⁽⁸⁾ האוי דישנא להאי פרדישנא כי"ר: לימים שעברו⁽⁹⁾ לפניו ילך דבר

⁽¹⁾ ר' רפאל ישעיה אוולאי היו לו כמה בנים ומתו ולא נשאר אלא בן אחד ובת אחת אבל בעת היא שכתב האגרת הזאת נראה שהיו לו כמה בנים ולפי שמתו בניו לכן מברך אותו תמיד בורע של קיימא.

⁽²⁾ ספר מחזיק ברכה נדפס בליוורנו תקמ"ה לפ"ק.

⁽³⁾ ר"ת : באהבה רבה.

⁽⁴⁾ חכם בבית המדרש לר' יוסף פראנקו שבליורנו התום על פסק אחד הנדפס בספר מדבר בערבה לר' מתתיה נסים מירני דף ל"ג עמוד א'

⁽⁵⁾ הושע י"ב ד'.

⁽⁶⁾ זה הלשון נמצא ג"כ בספר אגרות דרב חיד"א הנדפס בליוורנו בשנת תרכ"ז לפ"ק דף כ"ד : אגרת נ"א.

⁽⁷⁾ ר"ת : בספר חיים טובים ופרנסה טובה.

⁽⁸⁾ לשון התלמוד מס' סנהדרין צ"ד :

⁽⁹⁾ הבקוק ג' ה'.

אחת ושתיים ונעלם דבר מקבלתם ובאחת מהנא הודעתי מקבלת הנהו זהרורי¹ עין חיים קנה חכמה ולי מה יקרו חסדיך הנאמנים כי הגדלת חסדיך כי כל עיני מיחל לראות במו אפל עצי הכבוד תורה וחנותי את אשר אחון הינא וחסדא למאות ולאלפים והיו העטופים רב ברכות. ובספר² עין חיים שם נאמר כי נדפס פרי עין חיים והוא ס' כוונות שסידר הרב מהר"ם פופיראש ז"ל ואיננו בעיר קודשנו ת"ו על כן שמתי פני³ ואומר חלותי היא, יכתוב ידו באמשטרדם לבקשו ולשלחו והיית לנו לעינים, ורבים שאלו שרוצים לקנות הני ספרי והשבתי כי אינם נמצאים אפי' באמשטרדם. ואני בעיני מסרתי להגביר סי⁴ יהושע עם שמש קונטרס⁵ מחזיק ברכה⁶ דברים⁷ משנ"ב⁸ מורה⁹ לדוד, מהטובים אשר לי יעלה לרצון מוכחו ויודיעני מקבלתם. ודברים אחדים שיש בידו מוניציא אם המצא ימצא למכרו. גם קבלתי מהגביר הנזכר ט"ו¹⁰ פאו' מידידנו כמהח"ד¹¹ ש"מ"ש¹² ועם שמש הגביר הנו' יקבל דברים אחדים שנתתי לשמו. ידיד נפשי לקיים ציווי לעשות יקר להגביר הנו' פרצתי גדר הפרתי הק והלכתי אמש בלילה לבקרו בחופת בתו ושם נמצאו מגבירי העיר ונצטערת, אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב מאורי וישעי

¹ כלומר: ספר עין חיים לר' חיים וויטאל, שנדפס בפעם ראשונה בקאריין תקמ"ד לפ"ק.

² עיין בספר שם הגדולים לר' חיד"א ערך ר' חיים וויטאל וערך עין חיים.

³ תהלים 11, 77 וכאן פירושו מלשון ויחל משה כלומר תחינתי ובקשתי היא שיכתוב ידו וגומר.

⁴ הוא Sig. Salvatore Consolo ההתום בתואר Ponent-Presidente בשנת תקנ"ב לפ"ק בחודש אב, אלול בספר הזכרונות דק"ק בלשון איטאלקית כ"י שיש לפני. רב חיד"א מתרגם כאן שם Consolo-עם שמש כמו שהיה נכתב Con-Sole אולם באנקונה מתרגמין שם Consolo "נחמן" מהפעל consolare ובאמת לאחר שר' חיד"א היה בשנת תקנ"א לפ"ק איזה זמן באנקונה אצל בנו ר' רפאל ישעיה קורא אותו יהושע נחמן כמו שקורין אותו באנקונה.

⁵ עיין באגרת י"ג בסופו שכתב לו: באמת נצטערת שיעדיין לא מצאתי אופן לשלוח מחזיק ברכה.

⁶ ספר דברים אחדים נדפס בליוורנו בשנת תקמ"ה לפ"ק.

⁷ ספר שם הגדולים ח"ב נדפס בליוורנו בשנת תקמ"ו.

⁸ ספר מורה באצבע נדפס בליוורנה פעם ראשונה בשנת תקמ"ב לפ"ק

פעם שניה בשנת תקמ"ו לפ"ק.

⁹ ספר לדוד אמת נדפס בליוורנו בשנת תקמ"ו לפ"ק.

¹⁰ paoli מטבע של כסף.

¹¹ ר"ת: שלמה משה שיפילי Sippili.

¹² ועם שמש Consolo עיין הערה 4.

ובשגם לא הלכתי אנה ואנה משונה ביאה זו לכבוד בני ואורי וכבר כתב ראב"ן שהאב אוהב בנו יותר ממנו, על כן דבר השייך לי לשמי לא אצא מדלתי ביתי ואולם זאת אעשה הא דעיל בב"ר. לידידנו כמהח"ד יואל הי"ו וכמהח"ד שמ"ש אלף זכאי שלמים וברכת השנים, בית יוסף היא עשתה כנהר שלום, ומצדנו לידידחנו נות ביתו מב"ת תהלק שלומות וברכות, ויהללוה בשערים פה וגם כתבו לי במכתב לאמר ונהניתי מאד. יהא רעוא יזכרו ויפקדו בזרעא מעליא להיים טובים ולקיימא ועושר והכבוד, כמו שאתה רב להושיע כשמך כן תהלתך הושיענו בטל אורות דברותיך על הודע מכל אשר שאלתי ממדבו קדמות ושי כת"ר יגדל ומרומם על כל ברכה ותהלה כנפש האב צעיר וועיו לא איש אכן ² חס"ר

חיד"א ס"ט

טו

Adresse

על גבי האגרת

³ (לאחד קראתי נועם גם בן ואח החכם השלם הדיין המצויין הרב המואה"ג אורי וישעי כמיהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו אנקונה

תוך האגרת: 12 תשרי אמ"ר מרחמ"ך (תקמ"ט)

⁴ (חלקת חמדתי ואור עיני גם חלקת הצורים רועה ישראל נחם נהגם, חלק השדה זה תלמוד ארי עלה כשהוא שוחק מהרצם ועד וגם, ה"ה החכם השל הדיין המצויין הרב המאה"ג נשמת רוח חיים גם בן ואח הוא לי ⁵ ברי"י מזליה לעולם יעלה מוסיף והולך ⁶ אורוה"ק אומרת יציב פתגם כי"ר

חלקת השורים שוחרי אל אל חי משמיה מיהב יהבי כסף תועפות ונח שלחנם מלא דשן את פת בנו, חלקת מחוקק ⁷ הנה אשור ⁸ ארש בלבנו וירכסו את החסן מעשה אורג אם ארגם, חלקת ילין עז ולפניו תדוין ⁹ דאנ כאשר נשבעתי שבע רצון ותאזרני שמחה לדעת מי' ושי' הבית ידידתנו נא קדש מב"ת, ועוד זאת יתירה פעולת צדיק לחיים ¹⁰ קש"ט שנים עשר לנו אשר דרכו נסתרה והוא פלאי, ויברך דוד שם האיש אשר עשיתי עמו ולשני ולזכרך תאות נפשי יהי חן ה' עמכם יתן את שמכם ככרול חיים וקיים

¹ כלומר: ממכתבים הקודמים.

² שינה לישנא דקרא: אכן הציר העם (ישעיה מ' ז') A.

³ זכריה י"א ז'.

⁴ המכתב הזה יש בו שבעה בתים המתחילים בתיבת חלקת A.

⁵ עיין לעיל אגרת י"א הערה 1.

⁶ ר"ת: ורוח הקדש.

⁷ פסוק תהלים הנה אשור נלוה עמם וכאן פירושו אשור לשון מאוי

⁸ במקום כארו בלבנון תהלים צ"ב י"ג A.

⁹ יגון כמו דאבון נפש A.

¹⁰ ר"ל: שקבל י"ב קשיטה מאיש נסתר A.

גם עושר גם כבוד אינהו ¹ ואביזריה שהן זיווגם. ² חלקת בית אב³ מילה בצלע בית יוסף קמה ונם נצבה לא נצרכה אלא דרישת הרגל למעכ"ת ולידידתנו מב"ת בשמחה יגילון ברגל הקדוש כאשר תעשה הדבורים היא תחילה ואח"כ בעלה אנכי איש צעיר, פיו ולבו שוים בחלקת אשית ארש ככול כמין גם, אמר יאמר העבד נושא אלומות חינא וחסדא וינש וישק לו

חיד"א ס"ט

כמהר"ר אברהם ספג'י נר"ו אהובינו ויקירנו פורס ש' לכת"ר בכל לב⁴

טז

Adresse

על גבי האגרת

הרי זה בכי יותן לרב תאותי וחשקי וישעי גם בן ואח הוא לי החכם השלם הדיין המצויין הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אולאי נר"ו ה' עמו כי"ר

תוך האגרת: 26 תשרי בני א"ס ת ק"ח אמרי (תקמ"ט)

ברכה דכלה ביה מחכמה ומכבוד, הוא הדבר אחד לדור תהלתו בקהל חסידים בכבוד ה"ה אורי וישעי הבן יקר לי הרב המאה"ג ⁵ ברו"א מזליה ברוב עושר וכבוד כי"ר.

שורי בארש יכתבו דברי ש' למר, ⁶ יום י"ב תשרי נתון דברייא ושמו ברומי נושא אלומות תהלות על דבר הכסף מאיש ידוע למעכ"ת ישוב יתפלא ⁷ ב"י כי הפליא חסדו, וצויתי את ברכתי לאיש העושה ולידיד המעשה יהא שלמא רבא משמיא, בחה"מ קבלתי כתב יד כת"ר ותאזרני שמחה ושם ראיתי כי גדול משא העם ⁸ נטל העול עד כי חדל משנת עראי וכו' ידיד נפשי כל היוצא ⁹ למעון טעון והנה צורף בתורה ומצוה דין הוא הדר ונמירי כל טונא דמדלי איניש לזכות הרבים גדלה נפשו יראה זרע יאריך ימים וחפץ ה' בידו יצלה כי"ר, יקבל כתב לסי' קוסטנטין וקמיעה לבנו הי"ו ויודיעני מקבלתם

¹ בני ביתם A.

² כלומר אשתו שניה של רב חיד"א A.

³ שינה לשון התלמוד מילה בסלע שתיקה בתרין ור"ל שהיא מליאה צלע אשתו ראשונה שהיתה צלעו ממש וזה באה במקומה A.

⁴ יש בשולי האגרת עוד כתב אחר, אבל הוא קרוע ובלוי.

⁵ עיין לעיל אגרת י"א הערה 1.

⁶ היא האגרת שלפני זו.

⁷ ר"ת: בית יוסף A.

⁸ שינה לשון המקרא משלי כ"ז ג' כבד אבן ונטל החול.

⁹ לשון ברייתא דר' ישמעאל ופירושו כאן נושא משא הצבור מצורף בה התורה והמצוה וגם דין תורה, הוא הדר, כלומר הוד והדר אם יעשה דין לאמתו A.

ואם עלו לרצון. לידירות נפש כלתי מב"ת מצדי ומצד נות ביתי מ' שלומות
אלומות למר ולה בכל מיני אהבה וכבוד ולשון חיבה. כת"ר יכתוב ע"ג כתבי
הגביר הגו' בכתב איטלקי. וכן לכתב ידידנו ⁽¹⁾במהח"ד יואל הי"ו. ואני
תפלה. נאום הצעיר נא"ה דו ש"ו ומתפלל בעדו ובעד ביתו הלא הוא אביך
חיד"א ס"ט

יך

Adresse

על גבי האגרת

Al molt' Ilustre ed ecc^{mo} Sigre e Patron Colomo. H.
Sigre M Rafael Azulay נר"ו

Ancona

תוך האגרת: כך יברך חשון ש"ר וגד ו"ל (תקמ"ט לפ"ק)

כל מידי דקשה רישא אסיפא ומעשה לסתור ברוח מבינתו תריץ יתיב
מצא מקום פתו"ר ויצין ציץ ציצים ופרחים לתורה כפתו"רים היוצאים מכפתור
הבן יקיר לי אורי וישעי. הרב המאה"ג ⁽²⁾ברי"א מוליה רוכב שמים בעזרו
למחסה ולמסתור כי"ר

דברי ש' למר. ראיתי מנורת זהב זה כתב ידו ועלץ לבי אך נצטערתי
⁽³⁾ממ"ש דמאן דסני ליה היה הלוש המוג. אקוה ⁽⁴⁾יעברו חלשים ⁽⁵⁾וארוכות
ארוכת תמיד מרב כל בי"ר. חיבה יתירה רב חינוא רב חסדא על מה ששלחת
ברוך מרחיב ⁽⁶⁾גד. פי' מלא תהלות גם ברכות וברית ש' לגבירים הרמים אב
ובנו יצ"ו ותשואות הן הן בכל לשון חיבה ויהא רעוא ישלח דברו וירפאהו
ויחזיקהו וימצאהו חיים ושלום והשקט ובטח כי"ר. ושבויע שעבר קבלתי כתב
מהגביר הנזכר. הפליג לעשות יקר. ובאמת שלא אהיה ⁽⁷⁾כיום משא
במדבר לא כתבתי לו ומה גם שאני הלוש המוג מהמחוישים החישים אשר
בימי חרפו ערו ערו. אחלה פ"ק כה ידבר באזן אנשים יקרים. נא אחי
החייני בטל אורות אמרות טהורות לדעת מש' וש' ידידתנו נוה קדשך מב"ת
וה' יגמור לטובה ⁽⁸⁾בזש"ק זרעא מעליא ועות"א סניא עליה השלם מן שמי
ומשם נות ביתי מב"ת מאלפי רבבה ועל צבא למעב"ת שלמי נדבה מנ"ב מ'
כדת מה לעשות. ידיד נפשי אחלה פ"ק בדבר מצוה כי אהובינו יקירנו החכם

⁽¹⁾ עיין לעיל באגרת א' הערה 1.

⁽²⁾ עיין לעיל אגרת י"א הערה 1.

⁽³⁾ ר"ת: ממה שכתבת.

⁽⁴⁾ שינה לשון המקרא דברים ל"ב ל' ואם לא יעברו חלוצים.

⁽⁵⁾ שינה לשון המקרא מלכים ב' כ"ה ל' וארוחתו ארוחת תמיד A:

⁽⁶⁾ כלומר: שבעה שקלים כמין גד ששלח לו A.

⁽⁷⁾ שינה טעם המקרא תהלים צ"ה ח' כלומר לא כתב לו לפי שלא

היה רוצה להיות לו למשא בדבריו.

⁽⁸⁾ ר"ת: בורעה של קיימא.

השלם והכולל זה סיני כמהר"ר יעקב¹ נונים ואים הי"ו שולח² מ"ק³ מאניפיסטו לחתום בעד ספר שמדפיס מהרב המקובל רחמימין עזיזא מר אביו ז"ל⁴ שיח יצחק ח"ב⁵ וישועות יעקב ממנו. ואהובינו הנז' כבר כתב למעכ"ת לפי מה ששלח לומר לי הן עתה ידיד נפשי יבא דברו הטוב להגבירים הרמים כי מצוה רבה היא ומה גם כי אהובינו הנז' דחיקא ליה שעתא וראוי לכל כבוד וכעת הוא⁶ מד"ר הזמן של שנה זו ותורת ה' חפצו ושיח ושיג לו. וכבוד הרב החסיד מר אביו ז"ל כי גדול יקר מאד, כי לזאת יתרצה לעשר הספר הנז' בזהובים ככל צדקתם ואחלה פ"ק להשיב לאהובינו הנז' בלשון חיבה וכבוד. מעכ"ת הכירו, אלא שעתה נתגדל בתורה ולשונו לשון זהב⁷ ושכמ"ה, לידיד נפשי כמהר"ר יואל הי"ו אלף וחמש מאות וחמשים שלומות ושי"ר לידידי כמהר"ר⁸ שמ"ש הי"ו וידרוש לש' אהובינו הגביר סי'⁹ פנחס ובנו הגביר סי'¹⁰ שמואל וכל אשר להם ש' מלא. ושי' מעכ"ת יגדל על כל ברכה ותהלה אמר יאמר העבד מהזיק טובה וחינות הצעיר חיד"א ס"ש

יח

Adresse

על גבי האגרת

לחמיד לבאי הרב המא"הג הבן יקיר לי אור עיני כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו כיום יאיר כ"ר אגונה

תוך האגרת: ט"ו בשבט ל"ך יק"ר א פ צ"י (תקמ"ט)

גם בן ואח הוא לי גם אלה לחכמים מאיר ובא כל חיך ששעמו או לי ה"ה מחמד עינינו הרב המא"הג כמהר"ר נר"ו כיום יאיר כ"ר כאן לפני דיבור זה שבועות שנים לי מה יקרו האותיות אשר תבאנה מידך המלאה עושרים אל דוד והיו למאורות, רב חינא ורב חסדא אליך הישרי הי"ו אתי דיבור נותן נשמה לדעת משי' ושי' נאוו קדש אשר כל הימים לרבות הלילות אתך קיויתי. אברכה את ה' בכל עט שאקבל עד דוד הגדיל שמחה יתירה למען דעת טוב ה' שיפרה ויסגיא, ידיד נפשי לשעבר נלאתי לכתוב, תודיעני על הבן יקיר חכם¹¹ יצחק איה מקומו ותשובה תולה, גם לא הודעתני

¹ ר' יעקב Nunez Vaez היה ר"מ בליוורנו.

² ר"ת: מכתב קבלה.

³ manifesto.

⁴ ספר שיח יצחק ח"ב נדפס בליוורנו שנת קמ"ט לפ"ק.

⁵ המחבר שינה שם הספר וקרא אותו בשם הדות יעקב כמו שנדפס בסוף ספר שיח יצחק.

⁶ ר"ת: מדלי דלות A.

⁷ ר"ת: ושכרו כפול מן השמים.

⁸ ר"ת: שלמה משה שיפילי Sippili

⁹ עיין באגרת י"א הערה 7.

¹⁰ עיין באגרת י"א הערה 7.

¹¹ עיין לעיל אגרת י' הערה 4.

משי הגברת המעטירה סי' ג'ודיקה מכ"ת אשר באחרת כתבתי להודיעני אם עלתה לה ארוכה. להגבירים זמ' ידידנו סי' ¹ פנחס ובנו הגביר סי' ² שמ"ך יצ"ו וכל אשר באהלם שלמא הינא וחסדא. להגביר המרומם סי' ³ אברהם קוסמנטין יצ"ו ובנו הגביר סי' ⁴ שמשון יצ"ו ש' וישע רב. לאור ומאור במהח"ר יואל חמיץ הי"ו כנחלים נטיו זה שנים שלא קבלתי כתבו לכל אהובים ש"ר. נות ביתי מ' אלף ש' למעכ"ת ולנוה קדשך מ' גם אני אעשה זאת כדת מה לעשות. נא אחי יאירו דברוך לחיות נפש. וש' כסא כת"ד לעולם

¹ עיין לעיל אגרת י"א הערה 7.

² עיין לעיל אגרת י"א הערה 1.

³ הוא היה אחד מהסוחרים מהמדרגה ראשונה של אגודת הסוחרים שבעיר אנקונה Università dei Mercanti באותה המדרגה היו שבעה יהודים ועשרים נוצרים ואלה הם שמות היהודים

Abram Costantini
Ezechia Morpurgo e Nipoti
Jacob V. Pacifico
Erede di Salomon Perugia
Jacob Israel Tedesco
Jacob Cingoli
Abba Macerata

כל זאת ראיתי בכתב יד איטלקית שיש ביד.

⁴ הוא היה אחד מהיועצים של ממשלת העם Municipalità שהקים נאפוליאון Napolione בכניסתו ביום 10 Febr. 1797 בראש חיילו לעיר אנקונה. והיו כל היועצים של ממשלת העם במספר מ"ו, שלשה יהודים ושנים עשרה נוצרים. ואלה הם שמות היהודים:

Sanson Costantini
David Morpurgo
Ezechia Morpurgo

בכניסתו לעיר אנקונה. נאפוליאון שם מס על יושבי העיר 240000 Scudi וגם היהודים היו מוכרחים לפרע, והא לכם הרשימה כמה פרעו היהודים

Sanson di Abram Costantini	Piastre 20000
Abba Macerata	" 6000
Jacob Vita Pacifico	" 6000
Jacob Cingoli	" ~6703
Moise David Servadio	" 4300
Fratelli Perugia	" 2653
Josef Costantini	" 9000
David & Isach di Samuel Coen	" 5059

יעלה ע"כ ברכה בעושר וכבוד וזרעא מעלאי וארכא בחיין כנפש המתפלל
תפלת הדיוט בעדו וכעד ביתו ויגש וישק לו. הלא הוא אביך הצעיר
חיד"א ס"ט
חן חן על השתדלות על ספר שיח יצחק הנה שכרו¹ (כמ"ה)

יט

Adresse

על גבי האגרת

לחמד לבאי הבן יקיר לי הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי
נרו כיום יאיר כ"ד

אנקונה

תוך האגרת: סדר ואל שדי יברך אותך א ש ר"י א ד"ס לפ"ג (תקנ"א לפ"ק)
הבן בחכמה בניות ברמה אורי וישעי הרב המאה"ג כמהר"ר הי"ו
עט לפרוס פור'ס מן החיים סוכת ש'. הדא דתימא מקבלת שורי הגפן
פוריה בשורות. ²אורים בקע. ודא תהא למיקם כי בחסד עליון רווח לי

Israel Raffael Sonnino	"	2632
Josef Vita d' Isaja	"	3135
Benamino e Jacob Vita Consolo	"	1522
Jacob Terni	"	1700
Tranquillo di Salomon	"	298
Calef ed Aziz	"	312
Anselmo Calef	"	653
Josef Aziz	"	100
Isach di Samuel Levi	"	42
Calef & Levi	"	414
Israel Aziz	"	606
Erede di Salomon Perugia	"	4300
Felice d' Abramo Coen & Figlio	"	4397
Ezecia Morpurgo & Nipoti	"	12363
Josef Consolo	"	9000
David & Fratelli Morpurgo	"	13000
Mondolfi & e Fermo	"	6000

Piastre 120193

והוא יותר מהחצי הסך הנ"ל של Scudi 240000 מה שפרעה כל העיר ביחד.
ראיתי להעתיק כאן הרשימה הזאת מפני שרובם מהנשים האלה נזכרים ג"כ
באגרת שלנו.

¹ ר"ת: כפול מן השמים עיין לעיל באגרת י"ו שהשתדל בעד ספר
הנ"ל.

² תהלים ע"ח ט"ו ופירושו כאן מלשון אור A.

פורתא מסעד סעיד. אך עדיין לא חזרתי לגמרי כראשונה. פעם עצור. פעם ריכזי פעם כאב. אמנם בטהתי בחסר עליון גם זה יעבור. אמנם לפום חורפא דרך טבע אכתי פשו שיריים כי הקרירות מזיק הרבה וגם כי אני אשמור מאד האויר עושה רושם. ⁽¹⁾לכן אל ישים אל לבו וירחיב דעתו כי זהו תכלית הרפואה יבטח בה' וישען באלהיו וזכות אבותי הקדושים צנה וסוחרה אמיתו. ידיד נפשי השלך על ה' יהבך. ובעה"י כשיעבור החורף בל"ג ה' ישרים משאלות לבנו לטובה ונתראה פנים. אין צריך לומר שהקמיעות לא יסורו יום ולילה מעליך. ואם טוב בעיניך אחר תפלה תגמר י"א פסוקים תחילתם וסופן נון' והם המעמדות. כי מצאתי בכ"י לתלמידי רבנו יהודה החסיד וצ"ל שקבלו שהם מועילים לעין הרע ולהבריה ⁽²⁾הסמ"א. ואח"ך ז"פ ויהי נועם ותכפול פסוק אורך ימים אשבעה וכל פעם. שהוא שמירה גדולה. ⁽³⁾סי' יצחק פריץ ⁽⁴⁾לן במדבר שלא ידע מקבלת עשרה ⁽⁵⁾פי' אהלה פ"ק ישרה ע"י נאמן לומר לו יקבלתי ובעבור שהייתי חולה לא כתבתי לו והן הן וכו' ואם ישרה אחריו ויאמר לו מפיו טפי מעלי. ⁽⁶⁾אחריך ידידנו יצ"ו בשבוע זו עשו מעמד ונתנו לו מן הכ"נ ק"ן פיים וד' צדה לדרך ויהי לנס לפי הזמן והמנהג והי"ל הוצאה בצרה שעברה ד' אלפים. ויותר ועכשיו בשממת הקיסר ⁽⁷⁾ובנו שיבא הולך על ד' אלפים. בענין שליחות אישכנו ⁽⁸⁾נבוכ. מעתה מצד ג"ב מ' ומצידי למעכ"ת ולידידתנו כלתי מ' ולהרב משה חרף הי"ו ולאחותו שתחיה אלף ש"ר גם ברכות. לידידנו ⁽⁹⁾כמהר"א נחמו הי"ו ש' וישע רב ולא יסיר הקמעה אפי' רגע וה' יגמור לטובה. ⁽¹⁰⁾לשבת ק' ⁽¹⁰⁾ושבת

⁽¹⁾ משמע שגם בנו היה חולה ואביו כתב לבנו שרווח לו פורתא לכן גם הבן לא ישים אל לב' כי בוודאי בחסר עליון גם הוא יתקפא.

⁽²⁾ ר"ת סטרא אחרא.

⁽³⁾ עיין לעיל אגרת ו'.

⁽⁴⁾ כלומר: נתלונן בדברים A.

⁽⁵⁾ Piezās עיין בספר מעגל טוב הנדפס בברלין תרפ"א לפ"ק דף 66 שורה 24 הערה 12.

⁽⁶⁾ הוא ר' אברהם בנו של חיד"א עיין לעיל בשולי האגרת ט' וביום 23 Aug. 1790 היה בשליחותו גם באנקונה, ושליחותו היתה בעד בניין בית הכנסת אחד בעיר הקדושה ירושלים ת"ו ונתנו לו מהקהל ארבעים סקודי 40 Scudi לבר מהוצאות הדרך בכתוב בספר הזכרונות דק"ק אנקונה כת"י בלשון איטלקית עיין ג"כ באגרת ט' הערה 3.

⁽⁷⁾ הוא הקיסר Leopold II שעשו אז מלחמה נגד הארצות השפלה שמרדו בו ובנו של רב חיד"א שהלך בשליחות בארצות האלה היה לו הפסד בשביל כך שעשה הוצאות בהנם.

⁽⁸⁾ נבוכ מלשון נבוכים verwirrt עיין ג"כ באגרת מ' שנמצא שם לשון הזה.

⁽⁹⁾ עיין לעיל באגרת ג' הערה 7.

⁽¹⁰⁾ שמות אנשים.

הגדול אלף ש' ומטבע ברכות. בעה"י לכשאתחזק ⁽¹⁾ ונעבר כל חלוש אכתוב ואז אני כותב לשמח למעכ"ת באמת לא יכולתי לכתוב להגביר סי' יצחק הי"ו שקבלתי כתבו מסיבה הנז' וש' מאת המתפלל בעדו ובעד ביתו בכל לב הצעיר והזעיר חיד"א ס"ט

ב

Adresse

על גבי האגרת

קדמת אשור זו סליקא חמיד לבא הבן יקיר לי גילת שמחי הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו אנקונה

תוך האגרת: אור לי"ד שנה מתו ק"ה (תקנ"א לפ"ק)

אור עיני ששון לבי גם בן ואח אורי וישעי הרב המאה"ג הי"ו

עט לפרוס סוכת ש' מלא. קבלתי שני כתבים מאירים ומוזהרים ושניהם בקצירת האומר אך הקודם ששלח ⁽²⁾ בפוסטא לא בא. גם היום קבלתי כתב אחינו ידידנו שבת ק' ומחמת טרחת החג לא יכול יוסף להשיב, וקבלתי מנחתם ונסכיהם, ישלם ה' פעלם הון ועושר בביתם. ה' כתבים הנז' האחד בא בתוך כתב הגביר המ' ⁽³⁾ ש"ק ושלח ששה ⁽⁴⁾ פייס' נא אחי תאמר לו סתם שקבלתי מנחתו הטוהרה רב הינא ורב חסדא וירבה ⁽⁵⁾ בתשלומים ובאמת להיות כי הייתי חלוש המוג לכן לא כתבתי לו וגם שלא להטריחו. בשבת הגדול הייתי בצער קצת מחולי ⁽⁶⁾ המרחם. וכתב השני קבלתי ע"י הגביר יר"א אשר חלף הי"ו ובא אצלי ואינו שותה קאפי ולא טאבאקו ופני לו היו כמנהג ⁽⁷⁾ כסבר אשר הם סוברים. ידך נפשי אתר הפסח קצת ימים בעוה"י אפשר נסע לש' ה' יתקננו בעצה טובה ונזכה ונחיה ברואין זה את זה בשמחה ויששון כי"ר אני וביתי מ' למר ולכלתי ידידתי מ' ⁽⁸⁾ מיחוראדאס ⁽⁸⁾ פיסטאס ⁽⁸⁾ פורה ⁽⁸⁾ דילאטאדוס ⁽⁸⁾ אנניוס להרב משה הריף ספרדי ואחתו הרבנית מ' ש"ר ⁽⁹⁾ וישב נא ⁽¹⁰⁾ איוקווי סור מורינו קי נו טינגו טינפו והיה זה שלום מאת הצעיר חיד"א

⁽¹⁾ במקום ועבר לכם כל חלוץ במדבר ל"ב כ"א.

⁽²⁾ posta.

⁽³⁾ ר"ת: שבתי קונסולו.

⁽⁴⁾ Piezas עיין לעיל באגרת י"ט הערה 5.

⁽⁵⁾ כלומר בדרישת שלומו.

⁽⁶⁾ זו לשון קצרה ור"ל: המרחם הוא ירחם עלי.

⁽⁷⁾ במקום כשבר אשר הם שוברים A.

⁽⁸⁾ לשון ספרדית pora mejoradas fiestas Cassuto: dilatados anos.

⁽⁸⁾ ור"ל: ששים ושמהים לשנים הבאות A.

⁽⁹⁾ ויהי שלום בגופו.

⁽¹⁰⁾ לשון איטלקית: seusi Signor Morenu che non

כא

Adresse

על גבי האגרת

קדמת אשור גם בן ואח הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה

אנקונה

אזולאי נר"ו

תוך האגרת: כ"ה תברכו שנת מתוקה (תקנ"א לפ"ק)

¹ (רחם ארחמנו רחם רחמים לראש גם בן ואח הרב ברי"א מזולאי.

שלמא רבא כימא רבא. בני ידידי קמיה שמיה גליא כמה היה עלי שורה וצער בחשבי בדרך הזה לש' כי אני חלוש בשבעי ושחורה אני ואיזה מיחשים ולא נסתה כף רגלי הצג ולא ² (בשוקי האיש ירצה ק"ו לצאת מהעיר וק"ו וכו' אמנם לעשות לך נ"ר לראות פני ואני אראה פניך אני סובר בעה"י ליסע עם נ"ב שבוע הבא לפירינצי ומשם למ"ק ה' יוליכנו לש' ונמצא למר וביתו ובניו היו חיים טובים. אחלה פ"ק אל תעזבני זה כי אם ימים מספר ד לא צילא דעתאי ³ בבתי בראי מנו דאתקצאי בנו ביתאי. נא אחי חוס ורחם עלי. ואני מוכרח להוליך נ"ב מ' מרוב חולשתי ושעדיין לא איפרק מחולי. לכלתי ידיתנו מ' מצידי ומצד נ"ב למר ולהאזהבים הידידים ש"ר. לרחימו דנפשין ש"ר האלף והגביר סי' מונסי שלח לאמר אם קבלתי כתב ואני לא קבלתי אפי' אות להיות כי טרידנא ואהובים רבים קמים עלי היום קצר. ואני תפלה אמר יאמר העבד חיד"א ס"ט

כב

Adresse

על גבי האגרת

Monsieur Raben Rafael isaias Asulay נר"ו

Ancona

תוך האגרת: ⁴ 23 אב מתוקה (תקנ"א לפ"ק)

ברי דיסני יוסף ה' ימים על ימיו ומלאו אסמיו יפרח בימיו רחמתיך

עזה הרב המאה"ג נר"ו

¹ ירמיה ל"א י"ט.

² תהלים קמ"ז ופירושו כאן שאינו חפץ לילך בשוקים A.

³ בתי בראי כלומר: חוץ לביתו A.

⁴ האגרת הזאת כתב רב חיד"א בדרך בשובו מעיר אנקונה לליוורנו שבא לאנקונה בחודש סיוון לבקר את בנו עיין אגרת כ' כ"א וקודם שנסע מאנקונה עשה שלום בין אנשי הק"ק ומצאתי כתוב בספר הזכרונות דק"ק אנקונה מיד רב חיד"א בזה הלשון: בהיותי פה מתא אנקונה יע"א ראיתי וכו' והנם מעשים הפרשות שנפלו בין הק"ק ובין היקר נשא ונעלה כה"ר יאודה שונינו נר"ו ומהחוב המוטל לשים ש' אני הצעיר הח"מ בחברת הבן יקיר לי מע' הרב אב"ד נר"ו שמנו ש' ביניהם כאשר נתבאר מפי כתבם באורך ויכרך דוד הוא הקטן לכל הק"ק בכלל ופרט כי ירבה שלומם

¹עט לעשות ²קול הקצר לא נצרכא אלא לתת ביד המוביל
 ג א נ י כי שאל שאל יקר סהדותא מאשר נהג כשורה בדרך הוה, ועדותי זו
 כי טוב לנו היה בכל ועליו נאמר טוב שבגוים וראוי להסביר לו פנים כי
 התנהג בדרך טובה וארח נכונה בכל כחו, ועתה אמת אני כי האנשים האלה
 שלמים סי' ³קאסטילו ⁴וסי' סירווי יה"ו הפליאו לעשות חסד מאד מאד
 כי בכל העיירות שעברנו יש להם יד ושם טוב והיינו כשרים ובפרט ⁵בפהינסא
 התפללנו בעשרה בכל תפלות שבת ויהי לנס, וגם בעליות ההר חנניה (לא
 היינו) בצער באופן שהדרך היה דרך טובה וישרה והגענו ⁶פה אתמול יום
 ג' שתי שעות אחר הצות, ואולם משורת הדרך כחיש חילאי וכן נ"ב מ"
 והוכרחנו להתעכב פה בשבת לש' ⁷והויטורינו עומד שרוצה ליסע ולכן לא
⁸אוכל לכתוב לידידנו המודינו נשמת רוח חיים ⁹ר' יעקב שמשון הי"ו

ברב עושר וכבוד ולאות אמת ח"ש פה העיר הנז' היום ש"ו באב שנת מתוק"ה
 הנה אמת נכון הדבר ושריר וקים הצעיר

חיים יוסף דוד אזולאי

והמעשה שהיה כך היה: סי' יהודה שונינו, או כמו שהוא חתום
 בלשון איטלקית Leon Vito Sonino נבחר בועד דק"ק בשנת 1788
 למספרם והיה כמה פעמים גם כן Ponente-Presidente ראש הקהל,
 וביום 17 Nov. 1790 הורידו אותו מגדולתו מפני שהיה מגלה סוד וגרם
 נזק לק"ק וגזרו שבמשך תשע שנים לא יהיה לו שום משמרת של כבוד לא
 בועד דק"ק ולא בבתי כנסיות של ק"ק, אולם הוא עמד וצוה, שלא כדין
 הורידוהו וערך משפתו לפני הממשלה שברומא הנקרא באיטלקית Sacra
 Congregatione del Buon Governo in Roma שהצדיקה
 אותו ובטלה גזרת הועד מיום 17 Nov. וחיבה הק"ק לכל הוצאות, וכשבא
 רב חיד"א בחודש סיוון שנת תקנ"א לבקר את בנו באנקונה התחיל להשתדל
 לעשות שלום ביניהם ועלה בידו בתנאי זה: סי' שונינו ימחול על כל הזכויות
 שנותן לו על ידי הפסק הממשלה והוועד דק"ק יקבל אותו ממונה אחר שלש
 שנים דהיינו בשנת תקנ"ה, כל זה ראיתי בספר זכרונות דק"ק אנקונה.

¹ במקום עת לעשות תהלים קי"ט קכ"ו A.

² שינה לשון המשנה מסכת שבת ד' ג': כל הכשר להצניע

³ Sig. Castelli ⁴ Sig. Servi.

⁵ Faenza.

⁶ עיר Firenze עיין האגרת שאחר זו.

⁷ Vetturino.

⁸ כלומר: לא יכול לכתוב לו עכשיו ולשלוח עם הויטורינו מפני
 שאינו רוצה להמתין אבל כתב לו מעיר פירינצי ע"י הפוסטא כמו שנראה
 באגרת שאחר זו וכמו שכתב בשולי האגרת הזו.

⁹ הוא ר' יעקב שמשון סיניגאליא עיין אגרת ד'.

ימחול. ואמר לי ¹ס"י איגליו גאליקו ²שהבהול כאן ³בדיוואנא. ידיד נפשי מפהינסא כתבתי למעכ"ת ולאהובינו הנז' בקצרה מפני מראית העין. ולפי שעה הנה נתתי אלף חנינות למעכ"ת ות"ק לאהובינו הנז' ות"ק לאהובינו ⁴ש"מ"ש מסיבה הנז' אינו יכול לכתוב. לס"י שרים וסגנים הממונים כלל ופרט. לס"י שרים וסגנים ⁵הכהנים יהיו ולכל שואל ש' ש"ר האלף. מצד נ"ב מ' ש"ר ⁶באה"ר לידדתנו כלתי מ' ולהנחמד רבינו ⁷משה ושרה אחותו יש"ב ואני אברכם. מצליח השאיר בידו הטאבאקו חן חן. לכל האהובים ש"ר. ואני תפלה נא החיינו בדברך וכן אהובנו הנז' כי לבי בל עמי עד ראות גלילי אצבעותיכם כי בש' ש' יהיה לי. ראה הפקדתיך עשה עמי אות לטובה למען ה' אל נא תמנע ממנו רבה לעשות לי נ"ר ואברכהו גם ברוך יהיה הצעיר וזעיר חיד"א ס"ט

בפוסטא אכתוב באורך בעה"י

כ

Adresse

על גבי האגרת

⁸ אל היוצר אדר ה י ק ר הבן יקיר לי הרב המאה"ג כמוהר"ר רפאל ישיה אוולאי נר"ו אנקונה

תוך האגרת : 3 אלול תקומ"ה (תקנ"א לפ"ק)

אור עיני הבן יקיר לי הרב המאה"ג ⁹ברי"א מזליה.

בעל ישרם שלמא רבא חנא וחסדא בעיר פירינצי כתבתי

נא גבור הודיעני מקבלה למעכ"ת נר"ו

ונתינה ואם עלו לרצון. למעלות הממונים בגופן שלהן

יום ג', ר"ה אחר חצות הגענו ¹⁰לס"י פנחס

פה לש' ואולם בעבור טורח ¹¹לס"י דוד ויצחק

Signor Icilio Galico ¹

baule- Koffer ²

אולי צ"ל דוגאנא dogana-Zollamt ³

ר"ת: שלמה משה שיפילי Sipilli עיין אגרת א' הערה 2: ⁴

כלומר: ממשפחת הכהנים. ⁵

ר"ת: באהבה רבה. ⁶

עיין לעיל אגרת ט' הערה 2. ⁷

זכריה 11, 13. ⁸

עיין לעיל אגרת י"א הערה 1. ⁹

הוא פנחס הכהן עיין לעיל אגרת י"א (הערה 7). ¹⁰

הם ס"י דוד הכהן וס"י יצחק הכהן. אחים עיין בספר מעגל טוב ¹¹

הנדפס בברלין תרפ"א לפ"ק דף 72 שורה 25, הם פרעו חמשת אלפים

וחמשים ותשע פיאסטרי 5059 Piastre לנאפוליון הראשון אנגריא כשנכנס

בשנת תקנ"ו לפ"ק עם חיילו לאנקונה בכתב יד בלשון איטלקית שיש

בידי עיין ג"כ לעיל באגרת י"ח הערה 4.

- הדרך בט"ו יום כי חניות
נמי מסעות ניקרו ונוסף עוד
(⁴) איספרי"אדו עצום ורב, גם
מתמול קולי לא ישמע (⁶) כאוב
מארץ, אין מוגי שוה, והוכרחתי
עצמי לחלות פניך לכתוב
- (¹) לסי' יהושע (²) ושמשון נחמן
(³) לסי' שמשון קוסמנקין
(⁵) לסי' דוד מורפורנו
(⁷) לסי' ר' יעקב
(⁸) לסי' ר' שמ"ש
(⁹) לסי' שבתי מונדולפו

בכל שבוע דיו לכתוב שתי אותיות לדעת משי' וש' ידידתי כלתי מ' וש'
הנחמד משה שיחיה ואחותו כי בש' ש' יהיה לנו כמה לך בשרי כאב את בן.
בית יוסף אבן העזר מתרפקת על דודה מעכ"ת ושאלה אשה את שלום העיר
וקדיש מעכ"ת ונוה קדשו ויקר משה ואחותו יצ"ו לגיסו ידידנו סי' אברהם די
שולם יצ"ו ש' וישע רב. (¹⁰) בילא (¹¹) ניי"ק ואמרה השפלה שנשארה אצל
מכבסת חלוקה ושואלת מידידתי כלתי להוציא בלעה של המכבסת ולשולחה
וכבר אמרתי לה כאחת הנבלות תדברי ושפלה הננה.
אחלה פני מעכ"ת לדרוש לש' כל הסי' הנז' וסי' (¹²) יוסף גינגולי וסי'

(¹) לסי' יהושע נחמן הוא Sig. Salvatore Consolo עיין לעיל באגרת י"ד הערה 4.

(²) הוא Sig. Sanson Consolo החתום בתואר Ponente-
Presid. בספר הזכרונות דק"ק בשנת תקנ"ה בחודש אב, אלול.
(³) עיין לעיל אגרת י"ח הערה 4.

(⁴) Erkältung.

(⁵) הוא Sig. David Morpurgo החתום בתואר Ponente-
Presidente בשנת תקמ"ט בחודש כסלו וטבת בספר הזכרונות דק"ק הוא
פרע 13000 Piastre אנגריא לנאפוליאון הראשון כשנכנס בשנת תקנ"ז
לפ"ק עם חיילו לעיר אנקונה ככתוב בכתב יד בלשון איטלקית שבידי עיין
באגרת י"ח הערה 4:

(⁶) ישעיה כ"ט ד'.

(⁷) הוא ר' יעקב שמשון סיניגאליא עיין לעיל באגרת ח' הערה 1.

(⁸) ר"ת: שלמה משה שיפילי Sipilli.

(⁹) הוא Sig. Sabbato Mondolfo הנבחר בוועד ביום 3 Sept. 1797
ככתוב בספר זכרונות דק"ק הנ"ל.

(¹⁰) היא שפחה המשרתת בבית רב חיד"א ומשמע שגם היא היתה
באנקונה עם גבירתה.

(¹¹) ניי"ק ר"ת: נושקת ידי קדשו A.

(¹²) הוא Sig. Josef Vito Cingoli עיין לעיל באגרת י"א
הערה 5.

¹ יעקב בנו ² וסי' יצחק וויטאלי וסי' ³ יצחק מעובדיא. נא שלח נא ביד [תשלח] להגבירות ⁴ סי' יודיטא ⁵ וסי' דיאמאנטי של מצד נ"ב ואני אברכן ב"ה. לידידנו כמהה"ר שמואל דוד הי"ו ולכמהה"ר ⁶ שמואל משה שער אריה הי"ו ש' רב. לכל השפלים וכבדים ש' אמר יאמר העבד מתפלל בעדו ובעד ביתו

כ

תוך האגרת : 9 אלול לר א ש"ך לוית הן (תקנ"א)

האור כי טוב לי יאורי מגני וקרן ישעי הבן בַּחֲלָמָה הרב
המאה"ג אור עיני גר"ו

⁷ כ ה ק י ר ב י ר א ת מ י מ י ה א נ י ק ר ת י ו ש ת י ת י מ י ין צ ל י ל ין י ו ל ו
בשמי מערונות מטעיו ונוד שעשועיו בשורות יאורים ולפי רוב העונה הא
לענין תשלומים. כל קבל דנא ממדבר קדמות הארש יסדתי הן לי מכיר כמה

¹ הוא Signor Jacob Cingoli הוא היה אחד משבעה.
הסוחרים יהודים שהיו במדרגה ראשונה באגודת הסוחרים שבועיר אנקונה
הנקראת בלשון איטלקית Università dei mercanti עיין ג"כ באגרת
י"ח הערה 3 הוא פרע אנגריא ששת אלפים ושבע מאות ושלוש פיאסטר
6703 Piastri לנאפאליאון הראשון כשנכנס בשנת תקנ"ו לפ"ק עם חיילו
לעיר אנקונה ככתוב בכתב יד בלשון איטלקית שיש ביד, ועיין ג"כ לעיל
באגרת י"ח הערה 3. הוא נבחר בוועד ביום 13 Sept. 1797 ככתוב
בספר הזכרונות דק"ק.

² הוא Sig. Isach Elia Vitali החתום בתואר Ponente-Presi-
dente בשנת תקנ"ב לפ"ק בחודש תשרי, חשון בספר הזכרונות דק"ק כתב
יד עיין ג"כ להלן באגרת כ"ד בסופו שר' היד"א אומר לו בסומן טוב
להממנות וביום 25 November שנת 1791 למספרם הוועד דק"ק וסי'
יצחק אליה ויטאלי יושב בראש קבע נדבה 150 Pezzi ששווים מאה
וחמישים טאהלער לרחיד"א בעד הדפוסת ספרו פני דוד שנדפס בליוורנה
בשנת תקנ"ב לפ"ק כל זאת ראיתי בספר הזכרונות דק"ק הנ"ל עיין גם כן
באגרת ל"א הערה 1.

³ הוא Signor Isach Sabbato Servadio שהיה במדרגה
שניה של סוחרים ככתוב בכתב יד הנ"ל עיין ג"כ להלן באגרת כ"ה שזכר
בסופה.

⁴ Signora Giuditta

⁵ Signora Diamante

⁶ שמואל משה שער אריה בלשון איטלקית: Mose Sa-
muel Portaleone במסקי ב"ד בתואר דיין משנת תקפ"ו לפ"ק עד שנת
תקצ"ד לפ"ק כנראה בספר הזכרונות של בד"ץ כתב יד שיש בידי.
⁷ ירמיה 6, 7 ;

מעלות ויחנו בטר"ח. יהי חן עמכם בעל ישלם על כל הטובה בקבא רבא קדמוני ברכים עשו אתי ברכה מעכ"ת וידידתי כלתי מ'. צויתי למוכרי ספרים על ¹שער יוסף לקנות כדי לשלוח למעכ"ת וכן יהיה בקרוב ועתה אני שולח אחד שהיה לי לידידנו כמהח"ד יעקב שמשון הי"ו שנדרתי לו. גם קבלתי כתב ²מכמהר"ם ויטירבו הי"ו על ענין רומה ושואל ³סנסן ליאיר ועתה אני שולח חמשה מן הבא בידי כי מעט נתנו לי הפרנסין שהדפיסוהו מעכ"ת יקח אחד ור' יהיה לצורך ⁴המתפללים. ס"י אלישע עמרון הי"ו היה במרחצות ותמול באו אקוה להמתיק סוד עמו בעה"י. על ענין האחר צריך להתישב ואם יכתבו מע' הממונים הי"ו אשיב בעזה"י. אפשר שאכתוב ⁵לס"י גינולי יחד עם הקמיעה יען כי הימנותא בידיה איני בקו השוה מחליפות זמנים ושינוי אויר ואם אוכל אדחוק עצמי בעזה"י. עוד הוספתי ג' סנסנים ⁶ס"ה תמניא אינון. נא ידרוש לש' כמהר"ם ויטירבו הי"ו ויאמר לו שיקבל ז' "סנסן ליאיר" וכשאדבר עם ס"י עמרון אכתוב לו בה"י. וידרוש לש' חבריו. אחרי כתבי בערב היא באה כתב מס"י ⁷ישראל שונינו באריכות גדול וכמעט נהייתי ונחלתי מי יתן לי אבר כיונה. אני שולח כתב לס"י גינולי בקמיעה גדולה מאד וכמעט כל היום אני מתפלל עליו ועל בנו. ואני כותב לו שקבלתי כתבו וגם אחלה פניו שענין הקמיעה יחיה בסוד כמוס שמא אחרים ישאלו קמיעה כזו ואיני יכול ויגרום שנאה. מעכ"ת ימתיק הדברים לס"י יעקב כי חכמה בקרבו שלא יהיה עלי לזות שפתים מצד זה או מצד זה. ישלח לס"י יודיטא משום

¹ ספר שער יוסף מר' חיד"א נדפס בליוורנו שנת תק"ו.
² הוא ר' מרדכי רפאל שמשון צמח ויטירבו ובלשון איטאלקית החתום בפסקי פ"ד Angelo Rafael Sanson Zemach Viterbo בחוור דיין משנת תקל"ג עד שנת תקמ"ה לפ"ק כנראה בספר זכרונות כ"י שיש בידי של בדין דק"ק ובשנת תקמ"ו עת חדשו התנאים עמו וקבעו שכרו מאה ועשרים סקודי לשנה 120 Scudi וביום 1. Dic. 1790 הוסיפו לו שבעה עשר סקודי 17 Scudi ככתוב בספר זכרונות דק"ק.
³ ספר סנסן ליאיר לרחיד"א נדפס בליוורנו בשנת תק"ן ושנית בשנת תקנ"ד לפ"ק.

⁴ כלומר: לצורך כל המבקשים את הספר הנ"ל.

⁵ Signor Cingoli.

⁶ ר"ת: סך הכל.

⁷ הוא ס"י ישראל רפאל שונינו ובלשון איטאלקית: Israel Raffael Sonnino אחד משבעה ראשי הקהל כנראה בספר הזכרונות כ"י שיש בידי. הוא פרע שני אלפים ושש מאות ושלשים ושתים פיאסטרי 2632 Piastre אנגריא לנאפוליאון הראשון כשנכנס עם חיילו בשנת תקנ"ד לפ"ק לעיר אנקונה ככתוב בכתב יד בלשון איטאלקית שיש בידי. והוא חתום התנאים עם הרב רפאל ישעיה אוולאי עיין לעיל כאנרת פ' הערה 2.

נ"ב מ' ואני אברכם ברכת הדין. נ"ב מ' שמעתי מדברת לגבירות המבקרות שבה גבירות אנקונה דעתן וישובן וסדרן ויופי הדר תכשיטין והכל שבה. וגם אני מדבר בצדקה ובכבוד התורה וכיוצא. וזה חיוב וסדר נכון ליודעי דת ודין יאמין שמרוב החולשה עם קצת כאב איני יכול לכתוב ואני דוחק מאד את עצמי מרוב התשווקה. לידידתי כלתי מ' אלף ש' ממני ומנ"ב מ' ולהיות כי רבו מאד המבקרים והמבקרות חדשים לבקרים לא נסתה כף נ"ב הצג על הארש לשם כבודה לידידנו מחמד עינינו משה הי"ו על פיך ישק ואנכי אהיה עם פיך ולהגברת אחותו כמו בת לאהובינו גיסו סי' אברהם ש' רב מצד כלנו ⁽¹⁾בילא ⁽²⁾גייק לכלם. נא ידידי שבטך ומשענתך המה ינחמוני כי כשל כחי וגברה חולשתי ומפני ⁽³⁾מראית העין רואה אות לטובה אתחזק ואחרפא ואין ספק שאתה מקיים מצוה גדולה כזה. להגביר סי' ⁽⁴⁾יצחק ויטאלי ש"ר באהבה רבה ויהיה לו ⁽⁵⁾בס"ט הפרנסות ר"ל הממונות. ⁽⁶⁾לסי' שלמה מאנקונה ש"ר יראוך ⁽⁷⁾עם שמש ויאמר להגביר ⁽⁸⁾שמשון אם כתבו בשמי כמה שנדר לבעל אם סי' עזריה. ש"ר ושי' מאת המושיבך במורשי לבבי ויגש וישק לו העבד חיד"א ס"ט

כה

Adresse

על גבי האגרת

"קדמת אשור אורי עיני הבן יקיר לי הרב המאה"ג במהר"ר
רפאל ישעיה אזולאי

אנקונה

תוך האגרת 24 אלול מתוק"ה (תקנ"א)

רחם רחמים לראש אורי וישעי גילת שמחי הבן יקיר לי הרב
המאה"ג ברי"א מזליה

דברי ש' למר קבלתי כתבו הבהור ועשית עמדי חסד להודיענו משי
ווכבר כתבתיו דכל כתב ישנו בשמירה מצוה רבה כי גדל צערי לדעת משלומכם

¹ היא שפחה המשרתת בבית ר' חיד"א עיין באגרת כ"ג הערה 10.

² ר"ת: נושקת ידי קודשו A.

³ במקום מראית עין, כלומר: שגם אורי עיניו אין אתו אך כאשר

מגבל רואה מכתבו מתחזק ומתרפא A.

⁴ עיין ג"כ באגרת כ"ג בסופה.

⁵ ר"ת: בסימן טוב.

⁶ אחד מחשובי הקהל וגזכר בספר זכרונות כ"י שבידי.

⁷ הוא Sig. Console.

⁸ הוא אחיו של סי' יהושע עיין באגרת כ"ג הערה 2 ובאגרת י"ד

הערה 4.

⁹ בראשית ב' י"א אשור מלשון מאושר A.

הקמיעה להגביר סי' ¹ יוסף הי"ו לעצמו, ומה שאמר לו לשלוח עדיין ² . . .
 ידרש ש' אב ³ ובנו כבר באחרת כתבתי שהכנס ⁴ מיוחס היה רוצה ללכת
 למקום קדשו ואני שלחתי להגביר המ' ⁵ סי' יצחק ריקאנטי הי"ו שיעכבהו
 וכן עשה, אך נתרצה בתנאי שאני אכתוב למעכ"ת שישתדל לגבות החתימות
 ואני אמרתי שאכתוב, גם הגביר הנזכר נתמשכן בזה ⁶ ומעתה יכירו מה

¹ יוסף גינולי עיין אגרת שלפני זו.

² כאן הנזכר הוא בלוי וצ"ל ומה שאמר לו סי' יוסף הנז' לשלוח
 לו איזה סכום בעד הקמיעה עדיין לא שלח מאומה. A.

³ סי' יעקב גינולי.

⁴ שד"ר מארץ ישראל.

⁵ סי' יצחק ריקאנטי היה בן לכמהר"ר אליעזר שלתיאל חי ריקאנטי
 שיסד ישיבה מכספו בעיר ליוורנו תע"א והדרושים שנדפסו בספר דברים
 אחדים, ר' חיד"א וצ"ל דרשם בישיבה הנזכרת ככתוב בהקדמה לספר הנזכר
 ומלבד זה בנו ר' יצחק, היה לו לר' אליעזר שלתיאל חי הנ"ל בן שני ושמו
 יהושע ככתוב בהקדמה הנ"ל, ומשמע מכאן שר' יצחק היה פקיד ארץ ישראל
 בעת ההיא.

⁶ הגביר הנזכר ציווה לאחיו סי' יהושע שגם הוא יכתוב לר' רפאל
 ישעיה בעניין הזה והוא כתב וחזר וכתב פעם שנית והאגרת השניה בלשון
 איטלקית יש בידי והא לך פתשגן הכתב :

Ecc^{mo} Sig.^{re}

Riscontriamo il Gentilissimo suo foglio del di e osser-
 viamo quanto ci dice che ci favorirà di procurare le firme
 di costi al Sig^{re} che ne attendiamo il prciso, ¹ מיוחס חכם
 godendo nello stesso tempo di essere riusciti di non fare
 passare il sudetto costi ascanso d'inconvenienti. La preg-
 hiamo darci qualche riscontro per nostro discarico allé
 noti 13 Libri speditoli in patto di conto dell' Ecc^{mo} Sig^{re}
 סי' יוסף מיוחס, nel mentre che La riveriamo con stima ed
 affetto ed augurándole ogni felicità nell' imminente ² הסכות
 ci dichiariamo D. V. S. Ecc^{mo}

Livorno 12 Ottobre 1791

Dev.^{mo}

Salvadore e Lazzaro Reccanati

Ecc^{mo} Sigr. Haham

Jesaja Azulai

Ancona

שעשינו טובה שלא יהיה ⁽¹⁾חילול השם וכיוצא ויגזור אומר, שמי שנתחייב בחתימה על ⁽²⁾ספר אביו ו"ל חייב לפרוע וישיב להגביר הנזכר. מאד מאד אני מתפלא איך לא קבלתי כתב מאור עינינו ⁽³⁾כמהרי"ש הי"ו בודאי אם היה יודע הצער שהיה לנו אפי' א' מעשרה לא היה מצערנו. מעתה אתפלל לה' יכתבו ויחתמו ⁽⁴⁾בסחיי"ט מר וידידתי כלתי מ' ונכדי החביב משה הסנדק ⁽⁵⁾בס"ט ⁽⁶⁾ואחותו דשנים יהיו על כל ברכה ותהלה ויזכו לשנים רבות נעימות וטובות כי"ר, קבלתי ב' כתבים ארוכים מאוהבים נחמדים כמהחר"ש דוד ⁽⁷⁾מאסקולי הי"ו וכמהחר"ר ⁽⁸⁾משה שמואל שער אריה הי"ו והיה לי שמחה גדולה, אך באמת חלוש המוג ⁽⁹⁾מאיספריאדו עצום ואפי' זה אני כותב בע"כ ימחלו ואני אברכם ברכת הדיוט בברכת השנים. נ"ב מ' דורשת ש' כת"ר וש' ידידתי כלתי מ' וש' אחיה ⁽¹⁰⁾סי' אברהם שלם הי"ו כמו שאני עושה ⁽¹¹⁾מיחוראדאס ⁽¹²⁾פייסטאס לש' ולעושר וכבוד וכן לידידנו משה שלום רב הי"ו ואחותו שרה מ' לסי' ⁽¹³⁾שלמה מאנקונה ש"ר, ⁽¹⁴⁾בילא ני"ק לכלם, לסי' ⁽⁵⁾יצחק שבתי עובדיה ש"ר וברכת השנים ⁽¹⁶⁾בתים לדרוש שלחתי באחרת ידעתי שאינם לפי כבודו ובכן ש' יגדל לעד כנפש הצעיר מתפלל בעדו ובעד ביתו חיד"א ס"ט.

- (1) אינו נזכר הטעם לא באגרת זו ולא באגרת בלשון איטאלקית של סי' ריקאנטי.
- (2) הוא ספר ברכות מים לר' מרדכי יוסף מיוחס הנדפס בשאלוניקי קמ"ט לפ"ק, עיין באגרת נ"א הערה 8.
- (3) כמהר"ר יעקב שמשון סיניגאלאי עיין אגרת ו'.
- (4) ר"ת: בספר חיים טובים.
- (5) ר"ת: בסמין טוב.
- (6) ושמה שרה עיין באגרת כ"ב וגם בסוף האגרת הזאת.
- (7) כמהחר"ר שמואל דוד מאסקולי Ascoli לא מצאתי זכרו וזולת שנזכר גם באגרת כ"ד בסופה, ובאגרת כ"ט.
- (8) עיין לעיל אגרת כ"ג הערה 6.
- (9) מילה ספרדית Erkältung.
- (10) אחיה של אשת ר' רפאל ישעיה אוולאי עיין להלן באגרת כ"ו.
- (11) מילה ספרדית, mejoradas.
- (12) מילה ספרדית, fiestas.
- (13) עיין לעיל באגרת כ"ד בסופה.
- (14) עיין לעיל באגרת כ"ג הערה 10.
- (15) עיין לעיל באגרת כ"ג בסופה.
- (16) כלומר: תוך העניין של דרשות עיין ג"כ באגרת שאחר זו שמזכיר

כו

Adressé

על גבי האגרת

לחזות בנועם. לי הנפש גם לי לבב הבן יקיר מבני חובב הרב
כמהר"ר רפאל ישעיה אולאי

אנקונה

תוך האגרת: ו"ך אלול מתוקה (תקנ"א לפ"ק)

ברי דיסני יוסף ה' ימים ושנים על ימים ושנותיו ה"ה הרב
המאה"ג כמהר"ר נר"ו

ברית ש'. זאת אעשה בקצרה הגם שכבר כתבתי יום ה' שעבר כי
שבוע זו איני יכול לכתוב כי בא מועד לש'. ועוד אני מדבר בתפלה. אחלה
פניך ידיד נפשי לשלוח כתב ההרמ"א יצ"ו הלומה תוך זאת ותחתמנה קודם.
באמת שהייתי בצער מאיספריאדו ¹ (וטוסי בתוקף וחוליי ה' ירפאני רפואה
שלמא כ"ר. כבר שתי שבועות קודם שלחתי לך ²) בתים פשוטים מאד כי
הייתי בצער מחולוי מאיספריאדו באמת. ועתה בא לידי ³ (הפתקא הזו אמרתי
לשלח שמא תועיל ותמחול. החייני בדבריך כי באמת אני חולה מאיספריאדו
וכאב ראש וטוסי וצער בקמנים ומיעוט שינה ומיעוט אכילה. ה' ירפאנו רפואה
שלמה כ"ר. לידידתי כלתי מב"ת והנחמד משה והצנועה אחותו שרה שיחיו
מצדי ומצד נ"ב מ' לאדון ולהם אלף ש' וברכות השנים. לכל שואל בשלום
שלום והיה זה ש' מאת מושיבך במורשי לבבו מתפלל תדיר בעדו ובעד ביתו
הצעיר חיד"א ס"ט

הנני שולח לאהובנו ⁴ כמהר"י"ש הי"ו עשרים שמע ישראל מהם תקח
שנים ⁵ (להידיד ואחותו שיואלו להוסיף יראה ושלום. לידילנו ס' אברהם שלם
יצ"ו ש' רב וברכת השנים לכוהנים עם קדושין וחסידיך ירגנו. יאמר לידידנו
כמהר"י"ש הי"ו שבא לי פירוש נחמד על יו"ד ואין קונה ואיני רוצה לגלותו
בכתב אם יזכה יבחיך.

כו

Adresse

על גבי האגרת

⁶ (מול צוף דבש זה בני לי יאורי גם בן ואה הרב המאה"ג
כמהר"ר רפאל ישעיה אולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: 12 תשרי ושמר"ו (תקנ"ב לפ"ק)

בני חביבי ואוהבי גם בן ואה הרב. המאה"ג כמה"ל הי"ו

דברי ש' ואמת. אורו עיני מקבלת ⁷ (שורי הנפן פוריה. ובין כסה

¹ tosse-Husten. ² כלומר בתים לדרוש עיין באגרת כ"ה הערה 16.

³ כלומר: פתקא לדרוש. ⁴ ר"ת: הכם ר' יעקב שמשון עיין באגרת ה'.

⁵ הוא משה בר' רפאל ישעיה אולאי.

⁶ במקום "מול סוף" דברים א' א' A.

⁷ במקום "סורי גפן" ירמיה ב' כ"א A

לעשור¹ עלי עצור קסתי הוסג אחור ובאמת כמעט שעברתי² כמו חלאים³ אברים קודמין⁴ סבבני בכחש⁵ וצער הגוף לא פלט⁶ ואחזי קטני ואחזי פשו שיורי ברכה⁷ ראש לחולי ואני תש ונלאה ואגב דוחקא ואת אעשה. כתב הגבירים על⁸ רומה בהיות הדבר סוד עדיין לא אתא לידי⁹ אהוב נאמן שיקראם, מעכ"ת ידרוש ש', קבלתי כתבים מיקותיאל שתים שלא כהלכתן באריכות גדול ואני חושב לשלוח מה שקבלתי ממנו ולא יקרא שמי עליו ומה שעבר יהיה לי כפרה כי ישיחו בי השחור על הלבן ועשוני בושה וכלימה וגדול צערי מאד מאד ועד בשחק נאמן שאלו ידעתי אחד ממאה לא קבלתי מי שמע כזאת, מי שלא רצה לקבל מהכולל משום ספק שלא היה בלב שלם וכמו שהוכיחו בסוף, יפנה אל האזוב כפרושות ושיספר הכל לכל והיה לי לבושת וגם להרפה. יה"ד שיהיה כפרת חטאתי והוא יבטל במעוטו לא יאמר לו שום דבר, כי אח"ך יצא לחוץ לדבר ודי בזה ומרוב צערי ושיחי דברתי אחד ממאה גם זו לטובה, ואני תפלה בשמחה יהוגו מעכ"ת וידותנן כלתי מב"ת וכפתור ופרה משה הידיד וסי' שרה וידידנו גיסו סי' אברהם שלם הי"ו אשר לכלם אני ונ"ב מי דורשי ש' מעכ"ת בראש, ומכל הצער הגדול לא אוכל להאריך רק להתפלל בעדו ובעד ביתו תפלת הדיוט

הצעיר חיד"א ס"ט

הודיעני מה שקבלתי¹⁰ מהנזכר כי רשום בדעתי ל' איסקודוס ואם הנא יותר יודיעני ובפנקסי כתוב: הוא ולהבדיל סי' יצחק כאחד¹¹ ואדעה מה

¹ במקום "עלי עשור" תהילים צ"ב ד' A.

² שיר השירים ז' ב' וכאן פירש חלאים מלשון חולי A.

³ לשון התלמוד אביי הוה מסדר סדר המערכה וכו' אברים קודמין.

פירשו כאן: החליים הישנים של אברים שבגופו A.

⁴ הושע י"ב א' סבבנו בכחש ופירושו כאן כחש כלומר חלוש A.

⁵ במקום: שער הגוף לא פלט A.

⁶ במקום: הכי קטני לשון התלמוד הסורי מחסר וזה כי קטני A

⁷ ישעיה א' ה' A.

⁸ עיין לעיל אגרת כ"ד שגם החכם ר' מרדכי רפאל שמשון צמח

וויטירבו מק"ק אנקונה כתב לו בעיין העיר רומה.

⁹ נראה לי שהוא ר' מרדכי רפאל צמח וויטירבו הנזכר באגרת כ"ד.

¹⁰ הוא יקותיאל הנזכר בתוך האגרת שהיה לרב חיד"א להרפה ולבושה

לפי שספר לכל מי שרצה לשמוע ששלה מתנה לר' חיד"א, והוא שואל

לבנו כמה היה הסך ששלה לו יקותיאל הנ"ל, מפני שרוצה להחזירו לו.

ומפנקסו ר' חיד"א אינו יכול לברר הדבר לפי ששם כתוב הסך הכל מה

ששלה יקותיאל הנ"ל ביהד עם סי' יצחק, ובזיכרונו הוא רשום שהסך מצד

יקותיאל הנ"ל היה 30 איסקודוס.

¹¹ כלומר: יחזיר לו הסך ששלת.

אעשה לו. לאהוב ונחמד כמח"ר ¹ 'שלמה' יחיאל מקאמירינו הי"ו אלף ש' וידרוש לש' גיסו אהוב סי' אשר הי"ו ולא ידעתי מה חטאתי שלא כתב לי ובאמת כי לא אישכח מצדקתו וכשרות מעשיו

כה

Adresse

על גבי האגרת

לנגה ברק אור עיני הבן יקיר לי הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: ר"ח חשוון ישר"י ל"ב (תקנ"ב לפ"ק)

אח הכפתור ופרח בן יאיר לישר הדורים לרוץ ארח הרב המאה"ג אור עיני הי"ו

בעשיו של נחץ ² קסתי בידי קסת ³ נחוצה דיו לכתוב שתי אותיות כי יום ב' אנכי עשיתי ארש ⁴ ואומר חלותי היא אל נא תמנע מלכתוב שורותים בכל שבוע לדעת משי' הטוב ויש' ידידתנו כלתי מ' והבן יקיר הרב משה הי"ו ואחותו כי בש' ש' יהיה לי נא כשתראה גבירי סי' פנחס יצ"ו תדרוש ש' ותאמר לו שיודיע משי' הגבית כלתו מ' ואני כמעט בכל יום מתפלל עליו ועליה כאשר ציוני יואל אלוהי יעלה לרצון. בחסד עליון וברחמי המרובים התחלתי להדפיס ⁵ פני דוד ובאמת חתימות לא ישמע ⁶ על פינו ⁷ לא ⁸ מגבירים ולא מאהובים כלל ואני בושח ברחמי ית' דוקא ואיני ⁸ כמזכיר אלא כמזהיר לסי' שלמה אנקונה יראוך עם שמש ש' רב. לאחיבי כמהר"ר ⁹ שמואל דוד נר"ו וכמהר"ר ¹⁰ משה שמואל ש"א הי"ו ש' רב וידינוני לכף זכות שלא

¹ הוא Salomone Vitale Camerini דרשן דק"ק אנקונה כמו שנראה בספר הזכרונות דק"ק; ביום 10 ott. 1788 נתחדשו עמו התנאים.

² מלשון קסת הסופר כלומר: קולמוסי A.

³ במקום: נחושה A.

⁴ תהלים 11, 77 כלומר: אחלה את פניך.

⁵ ספר פני דוד לר' חיד"א נדפס בליוורנו תקנ"ב לפ"ק, פשוטים ודרושים ובסוף פרשה ופרשה נמוקי החומש לרבינו ישעיה די טראני הראשון, ובסוף הספר קונט' צווארי שלל על הפטרות וקונט' סבר פנים.

⁶ כלומר: על הכרות פינו;

⁷ עיין לעיל באגרת כ"ג בסופה להלן באגרת ל"א הערה 1 שהגבירים חתמו אח"כ בוועד ביום 25 Nov. 1791 בשביל הדפוסת ספר פני דוד,

⁸ אולי צ"ל ואיני כמזהיר אלא כמזכיר.

⁹ עיין אגרת כ"ה בסופה.

¹⁰ עיין אגרת כ"ג בסופה.

השכתי להם כי איני בקו השוה ואני מרוך מאד. לידידתי כלתי מ' ולאחיה סי' אברהם שלם יצ"ו ש' רב להידיד הנחמד משה ואחותו שיחין על פיך ישק ושי מעכ"ת יגדל על כל, כנפש

הצעיר וועיר חיד"א ס"ט

כ

Adresse

על נבי האגרת

לאחד קראתי נועם אור עיני חמדת לבי הבן יקיר לי הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת : י"ד חשוון ומת"ק (תקנ"ב לפ"ק)

גם בן ואח הוא לי אורי וישעי הרב המאה"ג נר"ו
גם מתמול גם משלשום עיני צופיה הליכות מתי יבא לידי כתבא די רשים לדעת משוב ש' ושי' כל אשר לה, ולא זכיתי בפעם הזאת ליהנות ממל אורות טלך. נא אחי אל נא תמנע להשיב נפשי לכתוב שתי אותיות ממש לדעת משי' כת"ר כי באלה הפצתי ובשי' ש' יהיה לי.¹ על פרק בני העיר כתב לי סי' חזקיה ברפאל יצ"ו משם שנית שהוא אין לו עסק בזה וצר לו בענין זה. ועתה אין הדבר תלוי אלא בשרים, אלו דבריו, ושבוע שעברה כתבתי למעכ"ת בזה, אקוה שישבי לי, גם יחקור אם יש איוה הבטחה, אני בעניי לא שכחתי להתפלל על זה כמעט בכל יום. יאמין שבדוחק גדול אני כותב, הן מצד חוליי הן מצד מרדא גדולה על² פני, סידורו, כתיבתו, הנהגה, הוספה, הן מצד להשיב על מקצת כתבים, ומטרדות אחרות רבות. לידידתי כלתי מבית מצידו ומצד נ"ב מ' אלף ש' גם ברכות ולמעכ"ת בראש. להנחמד ידידנו הרב משה חריף הי"ו ולאחותו יש"ב ואני אברכם³ ב"ה. לאהובו סי' אשר הלף הי"ו ולבנו הי"ו⁴ ש"ר. חזורני לחלות פ"ק שתכתוב שתי שורות ממש בכל שבוע לדעת משי' וגם ה' יתן הטוב שכר מצוה אורך ימים עושר וכבוד וזרע קדש כנפש מתפלל בעדכם הצעיר והועיר

חיד"א ס"ט

לגיסו ידידנו יצ"ו שלי מלא מצידו ונ"ב מ'

כ"א חשוון, יאר פניו אתנו סלה

חלקת חמדתי ואור עיני גם הבן יקיר לי הרב המאה"ג נר"ו

דברי ש' למר. יום שני קבלתי האחת אהובה ותשב נפשי כי ציערתי

¹ עיין באגרת שאחר זו הערה 2.

² כלומר : ספר פני דוד.

³ ר"ת : ברכת הדיוט.

⁴ ר"ת : שלום רב.

בעצמי מאד כי עצר עצר מל אורות ידיו גלילי זהב וכבא הספר הלז החייתנו בדבריו ואברכה שמך גם ברוך תהיה. אך לא היתה שמחה שלמה מכל הצער הגדול והרפתקי דערו. ואשפוך נפשי רופא חנם יעלה¹ ארוכת תמיד, ועינא דחוי לך בכישתא לפקע ואפקיענתו רבנן. באחלת כתבתי בפרק בני העיר וחזרתי ודברתי: ² כי בא לי כתב מגדול אחד שהעיקר הוא אחיך ³ איעצה עליך עיני שתשתדל להסיר חרפה זו מאחך אשר הלך בין המסרים וכל כי הני מילי, והוא מישתאה מחריש לדעת אם יהיה פשר דבר. אחלה פ"ק השב ישיב לנו. על ענין סי' שונינו יצ"ו ⁴ דודתו מ' תדבר, אך פה הוא רחוק סך זה ומ"מ תשתדל, לידידתנו כלתי מ' ממני ומביתי מ' ש"ר האלף ולהנחמד משה ואחותו שיחיו ישי"ב ושי' מעב"ת יגדל על כל ברכה כנפשך ונפש קמינא דארעא הצעיר חיד"א ס"ט

לא

Adresse

על גבי האגרת

לאור עיני הבן יקיר לי נשמת חיים הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אוולאי נר"ו

אנקונא

תוך האגרת: כ"ח חשוון נ ק"י כ פ י"ם ו ב"ר ל ב"ב לפ"ק (תקנ"ב לפ"ק) האי סילוקוסמא מריח מים יפריח, נטע שעשועים תוקע ומריח חמדת לבי ואור עיני הרב המאה"ג הבן יקיר לי ברי"א מזליה נר"ו אליך השר כנחלים נטוי, יום השישי שעבר לא ראיתי תמונת קול גם היום לעת עתה לו ⁵ נראת הקסת. ובאמת ⁶ כמה הצער עלה, ואני מעוק

¹ במקום ארחת תמיד ירמיה נ"ב ל"ד A.

² עיין באגרת שאחר זו שכתב שם בזה הלשון: על ענין פרק בני העיר כבר כתבתי שדברתי להגביר סי' אלישע עמרון הי"ו שידעתי נאמנה שהכל מאחיו יצ"ו וביש לי שיהיה המסר הגדול וכבר כתבתי ששואלים פשר לפי זה, המאמר שכתב כאן: "כי בא לי כתב מגדול אחד שהעיקר הוא אחיך ועליך עיני שתשתדל להסיר חרפה זו מאחך אשר הלך בין המסרים" הוא הלשון שדיבר רב חיד"א להגביר סי' אלישע עמרון והגדול אחד שזכר כאן הוא הרב רפאל ישעיה אוולאי, שבודאי כתב לאביו שהעיקר הוא אחיו של סי' אלישע עמרון, ומה זה העניין אינו נותן לדעת.

³ תהלים ל"ב ח'.

⁴ היא אשתו שניה של רב חיד"א עיין ג"כ באגרת שאחרי זו; העניין

הוא שידוכין.

⁵ במקום: ונראתה הקשת בראשית ט' י"ד A.

⁶ במקום: כמה השער עלה A.

וכתות בסובלי חולאים וצער זה יוסף על כל עניני מרבה בשחורה. אחי אחי אם אתה לו שמעני לכתוב בכל שבוע שתי אותיות, ודאי מצוה רבה אלהים חשבה, וצדקה תהיה לנו. זה כמה שלחתי למעכ"ת כתב חיות אל ¹השרים הממונים היין ולא הודעתי מקבלתה ואם עלתה לרצון, ושם חליתי פני כתי"ה, המעשה ומשתדל, יתן גמר טוב, שיתנו ²אורדין לסי' באסן היין בפרוע פרעון, כי צריך לתת למדפים הלא אמנה לתת ממעית שהוקדשו על זה ואני בחסדך בטחתי, כה תעשה, וכבר כתבתי חיות גדולות לידיך נפשי על פעולת צדיק לחיים מאל אביך ויעזור בעושר וכבוד וזרע קודש וארכא בחיין כי"ה, שלחתי שני כתבים להגבירים סי' ³שבתי מונדולפו יצ"ו ולאחוב יש"ע היין בתוך כתב מעכ"ת יודיעני מקבלתם, על ענין פרק בני העיר כבר כתבתי שדברתי להגביר סי' ⁴אלישע עמרון היין שידעתי נאמנה שהכל מאחיו יצ"ו וביש לי שיהיה המסר הגדול וכיוצא, וכבר כתבתי ששואלים פשר, מעכ"ת יודיעני וידרוש לש' הפקודים על זה, ולהיות כי באמת איני בקו הבריאות לא כתבתי, ואני כותב בדוחק כי חוץ מחוליי ראשי ואברי כבידים וחולי ⁵אצטומכו שכמעט איני יכול לאכול ה' ירפאני רפואה שלימא כי"ה, ⁶על ענין סי' סונינו יצ"ו כבר כתבתי שכאן ⁷הדוטאם עלה השער והבינוני שלוקה בינונית על הרוב חמשה אלף ⁸אפיס' א"כ לוקח בן זוג נאה שני אלפים תהא, ומ"מ נ"ב מ' תשתדל כמסת ידה עם שדכן גדול, לידידתנו כלתי מב"ת מצידי ומצד נ"ב מ' ברכה ש' ובראש למעכ"ת, להידיד רב משה חריף יצ"ו ואחותו ⁹יש"ב ואני אברכם, ¹⁰השפלה בילה נייק, לסי' שלמה מאנקונה עם שמש ש"ר ומצד נ"ב מ' לנ"ב מ' לאחובי כמהח"ש דוד היין וכמהח"ר משה שמואל ש' וישע רב להגביר פנחס היין ש"ה ויודיעני משי' כלתו מ' ואני מתפלל עליהם, כבר בא הפוסטא ולא בא כתב, ה' ימחול לך הצער הגדול שמצערני גם זו לטוב וש' מאת הצעיר וועיר חיד"א סי"ט

- ¹ הוא כתב תודה בעד הסך 150 Pezzi שהתם הוועד ביום 25 Nov. 1791 בעד הדפוסת ספר פני דוד עיין לעיל באגרת כ"ג הערה 2.
² ordine-Zahlungsauftrag
³ עיין לעיל אגרת כ"ג הערה 9.
⁴ נזכר גם לעיל באגרת כ"ד.
⁵ stomaco-Magen
⁶ עיין אגרת שלפני זו.
⁷ גרונייא Mitgift-dote
⁸ Tahler-Pezzi
⁹ ר"ת: יהיה שלום בגופם.
¹⁰ עיין באגרת כ"ג הערה 10.

לב

Adresse

על גבי האגרת

נשמת רוח חיים גם בן ואח הוא לי המאה"ג כמהר"ר רפאל
ישעיה אבולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: ולכל בני ישראל היה אור ומת"ק (תקנ"ב לפ"ק)

יאור לי גם בן ואח הוא לי נשמת רוח חיים הרב המאה"ג יצ"ו

(¹) ונתתי שלום בארש. עריבים עלי דברי דודי (²) בעמ רצון שהיה מוכן
להיות סנדק לבן יאיר הנולד לאהובנו הי"ו יהיה בס"ט ויזכה למצות וכ"כ
לידידתנו כלתי מ' מצידי ומצד נ"ב מ' בכל (³) קומפלימנטו שבעולם ומתלציהם
בעה"י בחי' היקרים המסולאים יצ"ו, שבוע זו נתתי לסי' יחיאל מורונא הי"ו
שישלח למענ"ת ספר⁴ אבקת רובל שו"ת מרן ז"ל (⁵) אס' מטה אפרים ועמו
⁶ יד אהרן (⁷) ושער יוסף אשר קניתי בכסף מלא לשמך ולזכרך תאות נפשי.
אחלה פ"ק הודיעני מקבלתם. בתחילה אמרתי לשלוח שם הגדולים ח"א לאהובינו
שמ"ש מנהו ואח"ך כתב לי אהובינו כמהחרי"ש, שכבר נתנו לו, אך עצרתי
וידרש ש' מאד לחיבתנו משה שפיר יצ"ו ואחותו שתחיה ישב וצור ישראל
יצילם מכל רע. ויברכם בכל הטוב אני הכותב בקסת נחוצה כנפש
הצער וזעיר חיד"א ס"ט

נא יכתוב לש' לסי' ברפאל הי"ו ויודיעני

לג

Adresse

על גבי האגרת

אורי וישעי בני ידידי הרב המאה"ג נשמת רוח חיים כמהר"ר
רפאל ישעיה אבולאי נר"ו

אנקונה

ג' אדר ב פ י"ך א מ"ת (תקנ"ג לפ"ק)

חדות לבי ואור עיני גם בן ואח הרב המאה"ג ברי דיסני

ש' מלא בהיכל קדשך ואל משכנותיך ישראל. שני כתובים קבלתי שבוע

¹ במקום ונתתי שלום בארין ויקרא כ"ו ו'.

² במקום עת רצון A.

³ complimento.

⁴ מר' יוסף קארו נדפס בשאלוניקי תקנ"א לפ"ק.

⁵ מר' אפרים ארדיט נדפס בשאלוניקי תקנ"א לפ"ק.

⁶ ספרי יד אהרן מהרב אהרן ב"ר משה אלפנדרי נדפס בסוף ספר

מטה אפרים הנ"ל.

⁷ ספר ישעי יוסף לר' חיד"א נדפס בליוורנו תקט"ו לפ"ק עיין אגרת

זו ופי' כפי' וצעריו בצערו על צער בת רבים ובאמת נהייתי ונהלתי, הן מהצער הזה על אחינו בית ישראל¹ (השרוים בצער, הן ממש שהידיד משה הי'ו היר חלוש המזג ה' ירפאהו רפואה שלימה, הן כי שבוע שעבר רבת שבעה לה נפשי מנ"ב מ' שהיתה על ערש באיספריאדו עצום וטוסי חזקה והיתה מוציאה דם מפיה לא מעט ונצטערנו מאד, ותהלות לאל עתה יצאה מסכנה והתחילה לקום, והן מחוליו וחבלי בוו כי מה שהיתי אוכל היה נעשה חמוץ יוסף חבלים והייתי שוכב כמה שעות בקצת ימים מרוב הצער, והן ממחשבות אחרות אין די באר, ואני בעניי לא עזבתי להתפלל על כת"ר ועל הידיד הי'ו, ועל כל הקהל בדמעה, יואל אלוהים תקובל תפלתנו וגם עתה אני כותב בדוחק כי אמש הייתי בצער וקמתי בעל כרחי²) שלחתי לומר להעיר הגדולה על יד דרישתם שהעיקר פשפוש חטאות הצבור: שנאת הנם ועריות ולשוב בתשובה

ב"ד שכתב שם בזה הלשון: ציוויתי למוכרי ספרים על שער יוסף לקנותי כדי לשלוח למעכ"ת.

¹ לרגלי המהפכה הגדולה והנוראה בצרפת בשנת 1789 נתפשטו הדעות החדשות של חרות ושווי הזכויות בכל הארצות וגם פה באיטליה הוכרחו מלכים ורוזנים להקל ידם ולשאת פנים אל כל היושבים תחת ממשלתם בלי פדות, אמנם לא כן עשה האפיפיור, אשר תחת ממשלתו היתה גם המדינה אנקונה. אדרבא נתחדשו הגזירות הראשונות בכל מדינות ממשלתו, מפני היראה שהנוצרים שמצאו חפץ בדעות החדשות של חופשה גמורה לכל התושבים, יתחברו עם היהודים להביא עצה להפוך ממשלתו, ביום 24 Januar 1793 החקר הכללי שבמדינת אנקונה, פיעטרו רוססי Inquisitore generale di Ancona Pietro Rossi נתן צו להיהודים הדורים באנקונה ובסיניגליה שיזוהרו לשמור כל מה שגזרו עליהם בשנת 1775 ובשנת 1659. ואלה הן הגזירות: 1) שאין איש מישראל רשוי לדור או לעשות בית מסחר חוץ למגרש המיוחד להם הנקרא Ghetto. 2) שאין איש מישראל רשוי ללון חוץ למגרש הנ"ל. 3) שהיהודים אינם רשויים לעשות אסיפות לא עם בני ברית ולא עם הנוצרים. 4) שאין איש מישראל רשוי לעשות שום מסחר עם הנוצרים. 5) שלא ישתמשו במשרתים נוצרים. 6) שלא יקחו מלמדים נוצרים, אף לא ללמוד בניהם לנגן ולרקד Musica e Ballo. 7) שישאו על מצנפותיהם סימן כפי התקנה, וחזק מהגזירות הנ"ל ציווה לשומרים שערי המגרש הנ"ל שלא להניח לכנס בלילה למגרש שום נוצרי, מפני ששמעי שהנוצרים מתכנסים בלילה במגרש אצל היהודים, כדי להתייעץ עמהם על מצב הפוליטיקא כל זאת ראיתי בספר:

Memorie Storiche degli Israeliti in Ancona raccolte da G. Giavarini, Ancona 1898

ובעת צרה כזאת אחינו בני ישראל שבאנקונה פנו אל הגאון ר' היד"א שיתן להם איזה תיקון והוא השיב להם, כמו שנראה באגרת הזו, שהעיקר פשפוש חטאת הצבור בפרט שנאת הנם ועריות וכו'.

ויוסיפו לעשות כמ"ש בסנפן ליאיר ועוד ילמדו פ' תהלים שיש בכל אותיות העיר כמסודר בלקומי תהלים וכמדומה שימצא במ"ק והוא נפולה נפלאה לומר אלה הפסוקים ולהתפלל התפלה אשר שם. מצד נ"ב מ' לידתנו כלתי מ' והנחמד הידיד משה הי"ו ואחותו מב"ת ומצידי ובראש לכת"ר אלף ש' ויודיענו מ' הידיד יצ"ו לאהובינו כמהח"ר יעקב שמשון הי"ו שלמא רבא והטעם שלא כתבתי לו מכואר. ואני תפלה נאם הצעיר

חיד"א ס"ט

לד

Adresse

על בני האגרת

כי תקרב אל עיר עורר את חניתו לבי ער בחכמים ויער כחו ולבבו נעור ממעון קדשו גם בן ואח הוא לי אחד מעיר לי און הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרות: ער בחכמים אחד מעיר און לשמוע בלמודים אתערותא דלעילא את האורים ואת התומים ומראיהן כלפידים זה בני הרב המאה"ג בן פורת יוסף כמהר"ר נר"ו

עורה כבודי יעיר² קינו עוררה את גבורתיך עד שישמע לאוני אמרותיך אמרות מהורות כי זה שבועות שנים לא נראת הקסת וגדל צערי. זה חדש ימים ששלחתי. עישרים פני דוד לכת"ר ע"י אהובינו³ כמהר"א רוביא נר"ו שישלחם עם ספרי הרב מר אביו ז"ל ואח"כ אמר אלי שישלחם לפירארא שישלחם לכת"ר ויש לי צער כי לא ידעתי מהגעטם אחלה פ"ק תכף שיקבלם יכתוב לי.⁴ ספר זה אפשר יגמר הדפוס בשבוע הבא וכקף אשלח אחד לאורי וישעי אמנם איני רוצה לתת לגבירים כלל רק דרך מקח מי שירצה.⁵ במ"ק

¹ האגרת הזאת אין לה רשימת הזמן שנכתבה. אולם אנחנו יכולים לקבוע זמנה באופן הזה: האגרת הזאת נכתבה בעבר הדף של השער הספר יעיר און, ובתוך האגרת, הוא אומר: ספר זה אפשר יגמר הדפוס בשבועה הבאה ותיכף אשלח אחד וכו'. ובאגרת שאחר זו הוא שואל לבנו אם בא לידו ספר יעיר און לפי זה מקומה של אגרת הזו הוא כאן.

² כלומר: קן הסופר.

³ הוא השד"ר הרב מוהר"ר אברהם רוביא ז"ל עיין בספר אור החיים מר' חיים בר' יוסף מיכל ז"ל, דפוס פראנקפורט א. מ. תרנ"א דף 393 שורה 33.

⁴ רצה לומר: ספר יאיר און שהאגרת הזו נכתבה מעבר לך שלה שער של ספר הנ"ל.

⁵ ר"ת: במקום קדשו.

לקנות ערכו עשרה¹ פאון כי אני עמוס התלאות כי² לפני דוד הוצרכו חמשה ועשרים סיקיני יתר על מה ששלחו הגבירים יצ"ו³ ממ"ק וספר זה כלו שיעלה 55 פליגוס בקירוב ואני הייב לדפוס סך גדול ועל כן קצבתי ערך זה 10 פאון ומי שירצה ישלח 10 פאון וביד מי אמסור הס' פה אחלה פ"ק בע' לשון על הענין ידוע לגמור לשובה ישא"ך כי אני מלא בושח וכלימה מאד מאד הושיעני ואושעה ואני בחסדך בטחתי. ידידנו ואהובינו כמהח"ד יעקב שמשון נה"ן זה שבועות שתיים שפתי צדיק סגר עליהם המדבר ואני דורש מאוד שלומו כאשר היתי אהיה ואני מתפלל בעדו תמיד. להגביר אהובינו סי⁴ ש"מ נר"ן ש' רב, גם הוא לא השיב לי בכתב ששלחתי ע"י כת"ר. מצד נ"ב לידידתנו כלתי מב"ת וכפתור ופרח משה שפיר ואחותו שיהיו ומצידי ולמר בהישא שלומות אלומוות. החייני בדבריך וש'

הצעיר חיד"א פ"ט

לה

Adresse

על נבי האגרת

קדמת אשור נשמת רוח היים גם בן ואת הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת : 9 ניסן ב פ"ך א מ"ת (תקנ"ג לפ"ק)

הבן יקיר לי אורי וישעי נשמת רוח היים הרב המאה"ג ברי"ו דיסני כי"ד

כנחר ש'. תמהני כי לא ראיתי תמונת קול. כבר חליתי פ"ק, מצוה הבאה לידך אל תרף והחייני בשני האותות בכל שבוע, כשם שאני דוחק עצמי ובכל מיחושים⁵ כמו חלאים לא שכחתי לכתוב ב' אותיות, תודיעני מקבלת הכתבים לגבירים יצ"ו ואם⁶ יעיר און בא לידך, עתה⁷ החילותי בשמחה תחוג אתה וביתך והידיד משה שפיר ואחותו, ה' ישמרם על כל ברכה ושובע שמחות ובכל הדברים האלה זאת אומרת נ"ב מ' וש' מעכ"ת יגדל על כל הטובה ושקט ושאנן כנפש הצעיר וועיר

חיד"א ס"ט

¹ Paoli מטבע של כסף.

² ר"ל: לספר פני דוד.

³ עיין לעיל באגרת ל"א הערה 1.

⁴ ר"ת: שבתי מונדולפו עיין לעיל באגרת כ"ג הערה 9.

⁵ שיר השירים ו' ב' ופירושו כאן חולאים A.

⁶ ספר יעיר און לרחיד"א נדפס בליוורנו תקנ"ג לפ"ק.

⁷ כלומר: הוחלתי.

לו

12 ניסן ברכת ה' ב"ל א"ש"ר לו (תקנ"ג לפ"ק)

חיבה יתירה אורי וישעי ששון לבי ואור עיני גם בן ואח הוא לי
הרב המאה"ג בר"י דיסני נר"ו

דברי ש' למר. אתמול קבלתי כתבו הבהיר ובאמת שנצטערתי מאד מאד
ותחילת הישוב מיום ש"ק שאני אחוז בחבלי מנינים ממנינים ובקוראי
האגרת חקף נתוסף לי כאב שלא יכולתי לעמוד, המרחם ירחם עליך ועל כל
הק"ק. נא ידיד ידרוש לש' הגביר המרומם אהובינו סי' ⁽²⁾ שמשון קונסטנצין
הי"ו ותרבה חינות על כל ⁽³⁾ פייס ששלח ועל כחבו ובאמת שאני יכול להשיב
וכן דרוש נא כיום לידידנו כמהחרי"ש וקבלתי כתבו וכתב אהוב סי' ישעי
יצ"ו ואני יכול להשיב מסבה הנז' ימחול לי, ויאמר לכמהחרי"ש הי"ו שאני
אין לי סגולה ע"ד סי' אשר יצ"ו כאשר הוא יודע וכבר התפללתי ואתפלל
יה"ר שיקובל. לידידתנו כלתי מ' מצידו ומצד נ"ב מ' אלף ש' וברכת הרגל
ולמר ברישא להנחמד כפתור ופרח משה שפיר יצ"ו ולאחותו שרה תח"ל כמה
נשיקות, ולהיות שאני כותב ⁽⁴⁾ בחש"מ דחקתי עצמי היום לכתוב שני אותיות
ואתה תשוב תחיינו בטל אורות גלילי ידו ואני תפילה הצעיר וזעיר

חיד"א ס"ט

לו

Adresse

על גבי האגרת

זאת עולה ליקר הדרי לי יאורי גם בן ואח הוא לי הרב המאה"ג
הרב כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: אסרו חג הפסח ב' פ"ך א"מ"ת. (תקנ"ג לפ"ק)

תהלה לדוד, נשמת רוח חיים הרב המאה"ג בר"י דיסני כ"ר

דברי ש' ואמת לפני מועד ובתוך המועד נהייתי ונחליתי וה' ברחמי
שלח דברו וירפאני, הודו לה' כי טוב ואכתי לא איפרק מחולשא. בחול המועד
הביטו אלי ונהרו אותותיו אותות ואתיא תוך ⁽⁵⁾ הליטרה מע"ה פייס וכבר ננבית
ושלחתי ⁽⁶⁾ המעות יעשו בנימוס אחשוב שהיום ילכו למקומם. בתוך המועד

⁽¹⁾ לק"ק היה בזמן ההוא עת צרה עיין לעיל באגרת ל"ג הערה 1.

⁽²⁾ עיין לעיל אגרת י"ח הערה 4.

⁽³⁾ Tahler-Pezzi.

⁽⁴⁾ ר"ת: בחול של מועד.

⁽⁵⁾ lettera di cambio.

⁽⁶⁾ הן מעות הקדש לארץ ישראל עיין ג"כ באגרת מ"ה רב חיד"א

היה גבאי דארץ ישראל.

קבלתי כתב מופלא בקומפליי מהשר הגביר ¹דוד מורפורנו יצ"ו ותשובתה בקצור אתיא תוך תוך. אחלה פ"ק יחתמנה וישלחנה בקומפליי גדול. גם לושה כתוב לאהובינו סי' ²ש"מ יצ"ו יחתמנה וימסרנה. לידידנו ואהובינו וכמההרי"ש הי"ו ש' רב ואם אוכל אכתוב ב' אותיות. יודיעני אם יעיר און יצא מהשביה ³ואם מועיל כתב מהחוקר פה מעיד ע"פ ישראל המושבע שלא יש בתוכו נגד אורם, אשלח. אם ייטב בעיניו יען כי ⁴פני דוד צבורים ומנוחים, לתת אחד במתנה לאהובי כמהה"ר ⁵שמואל דוד וכמהה"ר ⁶משה שמואל הי"ו בדרישת ש' בלב ונפש. לידידי ואהובי סי' ⁷ש"מ ש' רב וקבלתי כתבו ⁸אתי עשה דהשלמה ועשה דפסח וימחול כי לא עצרתי כח להשיבו, רב חנא ורב הסדא לידידתנו כלתי מ' וכפתור ופרח משה שפיר הי"ו ושרה צומחת שתחיה מצידו ומצד נ"ב ולמר ברישא שלומות אלומות נא יחייני בטל אורות כי מלבד המיחושים, גברה השחורה, המרחם, וש' כת"ר יגדל ומרומם על כל כנפש מתפלל בעדו ובעד ביתו תפילת הדיוט הצעיר חיד"א ס"ט

אחלה פ"ק שיאמר לכמהה"ר ש"מ ש' הי"ו בדבר האמור, וידרוש ש' הגביר השר סי' ⁹שמשון קוס' יצ"ו וכאן נשמע שהיה לו איזה צער ברוך פודה ומציל הי"ו יצילו מכל צרה וימחול כי לסי' הגו' לא יכולתי לכתוב יודיעני על שבר יוסף סי' אשר הי"ו אם היה תקון אני בעני מתפלל תפלה הדיוט

לח

ר"ח אייר כי טוב ונפת לפ"ק (תקנ"ג לפ"ק)

רחם רחמתי נהירא דעיינין בענפיהו ניחן כל בריחיהן נותנין
אונין הבן יקר לי הרב המאה"ג בר"י דיסגי

הנני נותן לו את בריתי ש' זה ¹⁹שנים שלא קבלתי כתבו, ואני הצעיר

¹ עיין לעיל אגרת כ"ג הערה 5 ואגרת י"ח הערה 4.

² ר"ת: שבתי מונדולפו עיין לעיל אגרת כ"ג הערה 9.

³ עיין לעיל אגרת ל"ג הערה 1. שנתחדשו הגזרות הישנות ומשמע מכאן שגם הגזרה על הספרים נתחדשה וספרו "יעיר און היה בשביה ביד החוקר.

⁴ עיין לעיל באגרת ל"ה ששלח לו עשרים מספר פני דוד.

⁵ עיין לעיל באגרת כ"ה הערה 7.

⁶ עיין לעיל באגרת כ"ה הערה 8.

⁷ עיין לעיל באגרת כ"ד הערה 7.

⁸ אתי עשה דהשלמה כלומר דרישת שלום ועשה דפסח ברכת הרנל A.

⁹ עיין לעיל באגרת י"ח הערה 4.

¹⁰ ר"ל: שני שבועות.

שבוע שעבר יום ¹ (אסרו חג כתבתי למעכ"ת ואתיא תוך כתב להשר סי' מורפורגו ולא הובינו סי' ש"מ יודיעני מקבלתם, ואני שמעתי מפי המרובין ² (שת"ל נחה שקטה הארץ, הודו לה' כי טוב ³ כל"ה, נא יעטרנו תדיר באותותיו והי"ל למשיב נפש ומצוה תעביר, לידידתנו כלתי מ' מצד נ"ב מ' ש' רב וכן מצידו למעכ"ת בראש, להוטר מגוע ונצר משרשיו הנחמד משה בננו זה מההדר יצ"ו ואחותו שרה שתי" אצוה ⁴ (אבב"ה וש' מאת המורישך כמורשי לבנו ויגש וישק לו הלא הוא אביך

הצעיר חיד"א ס"ט

באחרת כתבתי מקבלת ⁵ (הליטרה די קאמפיו

ל

Adresse

על גבי האגרת

אורי וישעי נשמת רוח חיים הרב המאה"ג זה בני כמחר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת : ז"ך אייר ר"ח"ם אר"ח מ"ו (תקנ"ג לפ"ק)

תהלה לדוד לראש יוסף ושנות חיים הרב המאה"ג זה בני ⁶ (בריא מולא

צהבו פני מקול הקורה שורות העליונות אשר הביא בידו סי' עם השמש זאת היתה לי שמחה שלימה כי אראה ⁷ (שמך מעשה אצבעותיך הקולך זה בני וידעתי כי ש' אהלך כפתוריה ופרחיה כן אברך ברכות שמים וממנו ארץ רחבת ידים אב שמח שוקט ובוסה מוקף חומה מימות ושנות חיים גם עושר גם כבוד כנפשך שבעך, קדמתי אל ארש אחרת לברך ברכת הרגל הקדוש ואוסף מעין דוגמא ברכה טובה ברכי דרבנן שומום של ברכות, נא הכתבים הבאים ישלחם ויודיעני, בית יוסף לביתך נאווה קדשך ולמר ברישא ⁸ (שלמי חגיגה וכה אעשה גם אני לכפתור ופרח משה שפיר ושרה צומחת היו"ו ואני אברכם, וש' כתר יגדל על כל ברכה כנפש מעתיר הצעיר וזעיר חיד"א ס"ט

¹ היא האגרת שלפני זו.

² ר"ת : שתהלה לאל.

³ ר"ת : כי לעולם חסדו.

⁴ ר"ת : את ברכתי ברכת הדיוט.

⁵ lettera di cambio-Creditbrief.

⁶ עיין לעיל באגרת י"א הערה 1.

⁷ במקום : כי אראה שמך וכו' תהלים ופירושו כאן שם של בנו

בכתב.

⁸ כלומר : ברכת החג.

Adresse

על גבי האגרת

הולכת אחר מעמידה זיוה והודה לתורה ולתעודה הרב המאה"ג.
הבן יקיר לי כמהר"ר רפאל ישעיה אולאי נר"ו
אנקונה

תוך האגרת: 3 מהנם כי ט"ב ונפ"ת (תקנ"ג לפ"ק)

לכבי וחלקי חלק ונחלה וכל לשון חיבה גם כן ואח הרב המאה"ג
בר"א מוליה נר"ו

שלמא חינא וחסדא, כן קרבו אלי הנהו זהרורי מעצי הכתב כתבו הבהיר
ולהיות כי זה עשרה ימים שנבר החום מקלה קלי ואנכי איש רש ונקלה ועשה
פרי בחוליי זה וזה גורם קצירת האומר, (א) פיו כפיו וצערי כצערו ועלי לבי
על רוב מקראות שאין להם הזרע ילדי הזמן, (ב) המרחם, הנניר יתן להג' סי'
יהושע בדרישת ש' ואחפלה הלואי יועיל. כמדומה לי שני עיקרים גדולים
שמעכ"ת כעת אל יוזו ממקומו האחד ענין הגט והשני ביאת (ג) השליח, (ד) וכבר
כתב לי כתב גדול שאחלה פני כת"ר לעמוד לימינו ואני לא השבתי, ודעתי
הקצרה שמעכ"ת יתנהג בחכמה ויראה לו פנים וכיוצא. (ה) על ענין הליכתי
לעה"ק מכמה סיבות עכב היתה עד אחר חג הפסח הבע"ל וביני ביני אפשר

(א) אולי צ"ל פיו כפי וצערו כצערי

(ב) כלומר: המרחם הוא ירדם.

(ג) השד"ר מהכולל של העיר הקדושה ירושלים כמהר"ר מרדכי הלוי
בא לאנקונה ביום 4 Nov. 1793 ונתנו לו מהקהל סך שלש מאות
דוקאטי והם קצבת עשר שנים לערך שלשים דוקאטי לשנה, נמנים ומתחילים
מאייר תקמ"ז ונשלמים באייר שנת תקנ"ז נמצא שנתנו לו בתורת מוקדם
ארבעה שנים עוד נדבו רוחם מפני צרות הרעב ויוקר השערים בשעריך
ירושלים סך תשעים דוקאטי ועוד נתנו לו סך מאתים איסקודי Scudi
הנמצאים בקופה, כל זה ראיתי בספר הזכרונות דק"ק אנקונה כתב יד אי'
טאלקית ואל תתמה מפני מה לא נתנו יותר מארבעים איסקודי לר' אברהם
בנו של רחיד"א כשבא בשנת תק"ן בשליחות לאנקונה; לפי שר' אברהם
הנ"ל לא היה שליח הכולל של עה"ק ירושלים רק בא בשליחות לבניין בית
הכנסת אחד שבירושלים ת"ו עיין באגרת י"ט הערה 6.

(ד) ר"ל: השליח הנ"ל כבר כתב לרחיד"א והוא לא השיב לו, נראה
שרב חיד"א ז"ל לא ראה אותו בעת עתה בעין יפה לפי שבנו אברהם היה
אז בליורנו, ואולי היה הפך יותר שבנו יהיה לו השליחות הנ"ל.

(ה) מהשבתו לילך לארץ ישראל היא משנת תקמ"ז עיין לעיל באגרת
ג' אמנם לא הלך גם פעם הזאת אעפ"י שבנו ר' אברהם המתין בשבילו
שתי שנים בליורנו כדי שישע עמה עיין להלן אגרת מ"ב ואגרת נ"א.

הידיד אחיך הי"ו ילך לאיזה עיר לתועלתו כי דל חלקו¹ המרהם, דע נאמנה שכמה פעמים כתבתי לאחיו ידידנו נר"ו על ענין הידיד ח"ר² יצחק הי"ו הבן יקיר והוא היה משיב, והענין הוא כי לא מצאו בברלין שנסע משם ובקצת אשכנז שדרך בה לא מצאו והיה שואל עליו בכל עיר, וצויה לחבירו כמה"ר אשר נר"ו שבמקומות שילך מאשכנז ישתדל לדעת מקומו אך לו בא לו כתב עד עתה ובאמשטרדם שמע קרוב לודאי שהוא בקופאנהגים, מעכ"ת יכתוב לשם וה' יאיר עינינו, אחלה פ"ק על³ הבהול של אחיו הי"ו יודיענו, לידידתי כלתי מב"ת מצד נ"ב מ' ומצדי ולמר ברישא אלף ש' להחריף הנחמד משה שפיר⁴ ואחותיו שיחיו יש"ב ואני אברכם, יכתוב ש' הרבה לכמהחרי"ש הי"ו ואני מתפלל עליו, וש' כת"ר ינדל מרב כל כנפש מתפלל בעדו אני לדודי ועלי תשוקתו

הצעיר חיד"א ס"ט

האותיות⁵ אורות אלים כיתרוני צהלוני בגילה ורנן אברהם יגל הרנה הוה שקיל בתרי אותיות לכל, בהן חי רוחי ברם לא הייתה שמחה שלמה ממה שכתב שאיננו בקו הבריאה, צר לי מצערן של צדיק ואען ואומר: נא גיבור יאזור כגבר חלציו כי הכל הבל נגד בריאותו ואלהינו מרחם עזרו ומגיני ובכל פינות שהוא פונה צלה רכב יהא בצלחת ותמיד יסוד מוסד בריאות והשקט בע"ה תמיד, וכבר עמ"ר הוא אבינו הוא מלכנו שרשט וכתב תשובה ניצחת על כל דברי האגרת ולהיותי עדיין⁶ נבוכך ורבו עשתונותי לא יחדתי לאחילך הדיבור, מעתה ליניק וחכים משה שפיר ואחותיו שרה ורבקה הילדה⁷ בס"ט ובמ"צ ויגש וישק להם בעבורי, לגיסתי⁸ ת"ם נוטה אליה כנדר ש' נאום אחיו יוקטן כותב⁹ בכסף מלא

זעיר שם הוא¹⁰ אברהם

¹ עיין להלן באגרת מ"ה ושם נאמר שמטעם הנ"ל נסע עוד הפעם

² עיין לעיל באגרת " הערה 4.

³ Koffer-Baule.

⁴ עד עכשיו היה שואל בשלום אחותו מפני שהיה לו רק אחות אחת ושמה שרה, ומעכשיו שואל בשלום אחיותיו מפני שנולדה לו ביום י"א תמוז תקנ"ג לפ"ק אחות אחרת ושמה רבקה ככתוב בספר הגולדים דק"ק אנקונה.
⁵ במקום: עורות אלים A.

⁶ נבוכך מלשון נבוכים verwirrt עיין ג"כ לעיל באגרת י"ט שנמצא הלשון הזה.

⁷ ר"ת: בסימן טוב ובמזל צומח.

⁸ תבורך מנשים.

⁹ מלשון נכסוף נכספתה.

¹⁰ הוא בנו השני של רחיד"א עיין ג"כ אגרת ח'.

מא

Adresse

על גבי האגרת

לאור עיני הבן בהכמה הרב המאור הגדול נשמת רוח חיים כמהר"ר
רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת : 4 ניסן ל ד"ד ש י"ר (תקנ"ד)

חמדת לבבות ועושה אור רב חסד מנורת המאור אור עיני רוח
חיים הרב המה"ג זה בני כמהר"א נר"ו

עתה באתי על כל דבר פסח יתענגו ברב ש' כת"ר וידידתי נ"ב ואור
עיני משה הי"ו ואהיותיו לחיי"ט ולש' ועושר וכבוד וכן מצד נ"ב מ'. נא כבן
יבבד אב יהיה לי לפה להגבירים ואהובים הי"ו לעשות (1) שלמי חגיגה ויען
אני חלוש, עני וכואב ונוסף שבוע זה הייתי חולה ג' ימים, במלתי תפלה ותורה
ואני שוכב על ארש וקמתי על כרחי איני יכול לכתוב להם וכשל כחי, אבל
אני מתפלל בעדם תפלת הדיוש וש' מאת

הצעיר חיד"א ס"ט

מב

Adresse

על גבי האגרת

לרב אחאי ורב נהוראי הרב הכולל חן ערכו מי ימלל, אחימלך
מר באתריה כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי הי"ו המשל ופחד
עמו אב"ד

תוך האגרת : יום השישי ס' למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו
אכיה"ד (2) (תקנ"ד)

אחיעזר ואחירם ואחישר ואחימלך הרב הכולל מר באתריה יהי אלהיו
עמו, ומרומם ע"כ ברכה ותהלה שכיות חמדה (3) אנס"ו

(4) בכיסוף אתן אלף (4) כסף בכסף מלא הנני בא אליך השר בקרבך
קדוש ואומר עם קני שלם טב לרב טב והרבנית המושכים שלמי ציבור שלמי
חובה ושלמי נדבה ונכסף נכספתי לאיר באור נועם שיה אמרות טהורות, ואם

(1) כלומר: שבנו יאמר בשמו להגבירים ואהובים ברכתו ברכת שלום
להג הפסח הבע"ל לפי שהוא בעצמו אינו יכול לכתוב להם.

(2) אינה גרשם שנה שנכתבה האגרת, אמנם מתוך העניין של האגרת
יכולים אנהנו להחליט שהיתה שנת תקנ"ד עיין להלן בהערה 2.

(3) ר"ת: אמן נצח סלה ועד.

(4) מלשון נכסף נכספתה,

כה יאמר וולדידך מי נחא, זאת אשיב בשובה ניצחת באמת רבו עשתונותי
 כי זה ⁽²⁾שנה תמימה מתגורר פה לראות אולי יעלה ארוכה ומרפה נסעה ונלכה
 עם אבינו מלכנו עט"ר הי"ו ובעונותי עבר קציר כלה קיץ והמלחמות ⁽³⁾בקומתק
⁽⁴⁾וביביונק משני עבריהן בים וביבשה ולא ידעתי אנה אפנה ושבעו זאת באו
 אלי כתבים מבני הבית שליט"א כולן שוין לשובה, ברם ⁽⁴⁾עול החובות כרבית
 הנושך, המנותא להוי כי ממש בלי גיזמא לא ידעתי דבר מרוב המחישה,
 המרחם הוא ירחם עלינו, איך שיהיה לשעבר נתרעם עלי שלא דברתי ע"ד בת
 אהובינו הידוע, לא הישבנו מטעם אין משיבין ומעשה רב שעשה עם בת הר"ש
 מורפורגו ג"ע ואפשר שאם היה מודיע מה שעבר, כאן אתמול בא כתב מאיש
 אחד שנגמר הגט ומרן מלכא הי"ו ואנא ועירה נשתוממנו על המראה כי לא
 ראינו זה כ"י לידע איך נגמר הדבר הזה ובאיזה אופן, רצונינו לידע קושט
 דברי אמת, פעתה רק אין דבר זולת מצד מרן מלכא עט"ר אבינו מלכנו נר"ו
 שלמא רבא וקירא ויאמין שזה ימים סובל צער בעונותינו מחולייו וגם כאב
 בראש ואני הייתי בפיוזה שתי שבועות ⁽⁵⁾בקאטארו גדול וכאב ראש השלט
 לעתות כאלו, הרבנית מב"ת היא אמרת בשלמא וסבלה זאת השבוע ^(5b)בפלסיון
 גדולה ועדיין היא מעט בכאב ⁽⁶⁾לנב"ק מ' גיסתי ת"מ ומשה שפיר ידינו
 ואחיותיו שלמא רבא, כה דברי אחיו יוקשן נכסף בכסף מלא לאיר באור אות
 לשובה וחיתה נפשי ותהי זאת נחמתי ועיר שם אנא אברהם,
⁽⁷⁾מה להצד השוה אלפא מימיניה שלמי צבור לכל שואל שמי ש"ר
 מנ"ב לידידתנן מ' והבנים ש"ר למר ברישא ולהיותי חלוש וכואב היום, קצרתי
 חיד"א

⁽¹⁾ כלומר: מצב שלומך הוא נחא לך.

⁽²⁾ עיין בשולי האגרת מ' מיום ג' מנחם תקנ"ג שם תראה שר' אברהם
 בא אז לליוורנו אצל אביו וכאן כותב: כי זה שנה תמימה מתגורר פה לפי
 זה האגרת הזו כתוב בשנת תקנ"ד לכך העתקתי אותה פה.

⁽³⁾ שם מקום.

⁽⁴⁾ עיין ג"כ אגרת מ"ה.

⁽⁵⁾ cataro.

^(5b) flussione.

⁽⁶⁾ לנות בית קדשך.

⁽⁷⁾ דברי אלה של רב חיד"א הם כתובים בגליון בצד הימין של האגרת.

מג

Adresse

על גבי האגרת

לאור עיני הבן יקיר לי הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו
אנקונה

תוך האגרת: 12 תשרי (תקנ"ה)

הבן יקיר לי אור החיים תהלה לדוד עין יוסף כמהר"ר גר"ו

דברי ש' למר, קבלתי כתבים שהיה ש' בעולם ותמהני שלא כתב
כת"ר לי ואני הייתי בצום כפור בצער גדול מחמת חוליי מאד, לולי ה' שבזכות
אבות ריחם עלי, ובדוחק השבתי למי שכתב לי ויש באישלקי על ידי אחר,
כי באמת הייתי בצער, הסתרת פניך הייתי נבהל, לכן החייני בדבריך לדעת
מטוב ש' כי בש' ש' יהיה לי, ולפי צערי הוא הרבה מה שאני כותב ב'
אותיות, מצד נ"ב לידידתנו נ"ב ולידיד משה ואחותו ולמר ברישא יול רנה
ואעשה כן גם אני למר ולכל הנני ולכל האהובים הי"ו וש' מאת מתפלל
בעדך תדיר דורש ש' ושו' מאד הצעיר חיד"א ס"ט

מד

Adresse

על גבי האגרת

ידיו נפשי הבן יקיר לי הרב המאור הגדול אור עיני כמהר"ר
רפאל ישעיה אזולאי

תוך האגרת: 20 חשוון קנ"ה ימינו (תקנ"ה לפ"ק)

לי הנפש לי יאורי הבן יקיר לי הרב המאה"ג ברי"א עדיף

ונתתי ש' בארש, יודע אלקים והעם אשר אנכי בקרבם במר יסורין
ומכאובים סבלתי מיום צום הקדוש ואחר סוכות כמה לילות יושב על המטה
בטוסי וכמה ימים לא הלכתי לתפלה והנה צורף חולי מעיים וחולי הקדום לא
יתנוני השב רוחי ואני משתאה מחריש לחוות בנועם כי יבא דבריך לדעת מש'
הטוב וש' ביתו והילדים היקרים אשר לכלם מצידי ומצד נ"ב ת"ס אליהן
תצברנה שלמי צבור ומר ברישא, ולא זכינו לשיחתו לא ידענו מה אידון בה
פליאה נשגבא, בעוני ובכל חוליי וצערי כתבתי ערב החג ואתה עזבתני ושכחתני.
אהלה פני קדשו הודיעני מטוב ש' כי באלה הפצתי, ולהיותי עדיין הולך וצוער

(') לא נרשם השנה שנכתבה בה האגרת, אמנם מתוך העניין של
האגרת אנחנו יכולים להחליט שהיתה שנת תקנ"ה, שהרי מדבר כאן באגרת
הזו מהצער שסבל בצום כפור וגם באגרת שאחר זו מדבר מהצער הזו.
(') זה הוא שלום שעשו הצרפתים עם ארץ אישכנו וספרד בשנת
1795 אמנם לא היה לו קיום.

במיוחדים וכאבים לא אאריך רק לכל האהובים הידועים ש' מלא ואין בי כח לכתוב וש' מעכ"ת יגדל כנפשו החכמה ונפש האב

הצער וזעיר היד"א ס"ט

בשולי האגרת

אנא זעירא אחיו יוקטן הנני הגני מאריכנא לואו הש' מלא וגדוש בחשיקה וחפצה ועד בשחק נאמן עלי כי רבו עשתנותי ואין בי דעת והשכלה ⁽¹⁾ מרוב הדוחק ודין גרמא כי באתי בשורת דרך ארש' ברם כל . . . להתבשר משוב שלומי כי רב הוא, וזה כמה עמד קנה במקומו לא ידענו מה זה ועל מה יהי רעוה ברי אולם ישב עולם, רק אין דבר, ⁽²⁾ לנב"ק ולהידיד משה' שפיר והיקרות אחיותיו מבית ש' למען ה' ינופף ידו להודיע משיב שלומי ועוד בה מצוה קעביד . . . נאום אנא זעירא הוא אברהם

מה

Adresse

על גבי האגרת

ליקר הדרי הבן יקיר לי הרב המאה"ג נשמת רוח חיים כמהר"ר רפאל ישעיה אוולאי גר"ו

אנקונה

תוך האגרת: ט"ו אדר יול רנא ⁽³⁾ (תקנ"ה לפ"ק)

אור עיני הבן יקיר הרב המאה"ג ברי"א מזליה

דברי ש' לאמר, היום שמחתי בכתבו הכהיר מיום ח' אדר והימנותא תהיה כי שבוע שעבר היתי בצער מחוללי ⁽⁴⁾ ואצטומכא וחולי מעיים ובא על זה הדרוש בשבת זכור ובאמת עברתי שעות טובות, ואמ"ש בסעודה כמעט לא טעמתי כי אם שיעור פת בדוחק וכל שהוא דג והייתי בצער לילה ויום, הידיד אחיך גר"ו מחמת כתב אחת שקבל מביתו שעדיין ⁽⁵⁾ החובות במקומם בריבית וכל אשר שלח לא עשה כלום ⁽⁶⁾ מסיבת הרעב והרבית נצטער מאד מאד

⁽¹⁾ כלומר: מרוב הדאגה שהם דואגים מפני שלא באה אגרת ממנו.

⁽²⁾ ר"ת: לנות בית קדשך.

⁽³⁾ באגרת אינה נרשמה השנה שנכתבה, אמנם אנחנו יכולים להחליט השנה מתוך עניין האגרת באופן זה: באגרת זו הרב היד"א כותב: שבתוך האגרת הוא שולח קמיעה לס' יש"ע ובאגרת שאחר זו הוא כותב: לשעבר כתבתי לידידי ובתוכה הקמיעה לס' יש"ע.

⁽⁴⁾ stomacho.

⁽⁵⁾ עיין ג"כ אגרת מ"ב ששם ר' אברהם בעצמו מזכיר החובות.

⁽⁶⁾ עיין אגרת מ' הערה 3 שם נאמה מפני צרות הרעב הקדימו קצבת ארבעה שנים לשד"ר דעה"ק ירושלים ת"ו.

ולזה¹ נסע יום ו' באדר ועתה בפירינצי וכמדומה שהולך לויניציאה ה' יצליחהו² עדכ"ש באופן כי צערה דגופא מבית ומחוץ גורם השקט ובשבת. ראיתי דבריד³ ביקותיאל ודאו שתאריך בענין כמה שאמרתי. וכבר ידעת שבאיזמיר עתה אינם לוקחים, ושתי שנים היו המעות ששלחתי מהגביר ש"ם מושלכות עד שכתבתי כמה כתבים לממונים וכיוצא. לכן אם תשלחו⁴ המעות לאיזמיר אם רצונכם תשלחום לנדיב אחר ותאמרו שיהיו בידו עד שאסדר אני או אלך בעה"ק בקיץ; אבל אני סובר שתעשו⁵ בנימוס, אם לא תאמינו במעות ותקחו כתב מידי על זה ויש בידי שמר דהקדש; ע"ד קמיעה לסי' ישע תקבלנה תוך זאת ויכרכנה ב' כריכות ולא יפתחנה כמ"ש לשעבר, לאהובינו כמהחרי"ש נ"י ש' רב ובאמת כי לא יכולתי לכתוב לו. לאהובינו הגביר סי' ש"מ יצ"ו אלף ש' ואני מתפלל עליהם ברוב הימים, לידידתנו כלתי מב"ת מצדי ומצד נ"ב מ' ולמר ברישא ולהנחמה משה שפיר הי"ו ואחיותיו ש' רב וציויתי את ברכתי וש' מעכ"ת יגדל כאב את בן ירצה

הצעיר חיד"א ס"ט

מו

Adresse

על נבי האגרת

אל היוצר אדר היקר אורי וישעי הבן יקיר לי הרב המאור הגדול
כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: ער"ה ניסן תקנ"ה

אור¹ עיני הבן יקיר לי נשמת רוח חיים הרב המאה"ג² ברי"א

מזליה נר"ו

ארש קמא שלמא רבא. לשעבר כתבתי לידידי ובתוכה הקמיע לסי' יש"ע יצ"ו ושבוע זו כתבתי³ לעין ימיני ובתוכה ב' קמיעות לבנו של הגביר המרומם סי' ש"ק יצ"ו. ושם כתבתי שדברתי עם הגביר המ' סי'⁴ יהושע מורפורגו יצ"ו

¹ עיין לעיל באגרת מ' שגם שם כתב רחיד"א: הידיד אחיך הי"ו ילך לאיזה עיר לתועלתו כי דל חלקו.

² ר"ת: על דבר כבוד שמו.

³ עיין לעיל אגרת כ"ז הערה 10.

⁴ הן מעות הקדש לארץ ישראל עיין ג"כ אגרת ל"ו.

⁵ ר"ל: Scheck.

⁶ עיין באגרת י"א הערה 1.

⁷ כלומר: לבנו רב רפאל ישעיה.

⁸ הוא Signor Salvatore Morporgo שהלך בתואר ראש המדברים של ריפובליקה Repubblica דאנקונה בשנת תקנ"ו לנאפוליאון הראשון Napoleone I למילאנו Milano בשליחות הריפובליקה הנ"ל

קשות ורבות וחיליתי פניו מאד למשרא קטרינ. ושם נאמר להודיעני שמות הבן והנערה לכתוב נייר. שם כתבתי ⁽¹⁾ כי הא גופא קשיא וכאבי נעכר. ועתה רווח פורתא שאין הענין בחווק כאשר היה. ה' ירפאני רפואה שלימה. מעתה להיותי חלוש ורפה ידים זאת אעשה בקצרה להניח ברכה אל ביתך כהג המצות הבע"ל ישון ושמחה ישינו ונסו יגון ואנחה פסחו ורגנו על כל ברכה אתה וביתך ידידתנו מ' והבן היקר ונחמד משה שפיר הי"ו ואחיותיו שיחיו ששים ושמהים כי"ר וכה תעשה נות ביתי מ' למר ולנ"ב ולצאצאיה הי"ו. בדוחק אני כותב שתי שורות לס"י ש"ם ⁽²⁾ וכמהחרי"ש הי"ו נא לתתם בידם וישלח דברו להשלים ולגמור חסרי. ויודיעני מקבלת הקמיעה הנז' וזכרת ⁽³⁾ השמות. ושי' יעשה להג' המ' ש"ק יצ"ו הנז' ולהג' המ' דוד מורפורנו יצ"ו ושאר אהובים כי מסיבת החולשה ממה שעברתי אני יכול לכתוב להם ושי' מאת המתפלל בעדו ובעד ביתו כאב את בן ירצה החיד"א ס"ט

מז

Adresse

על נבי האגרת

אל היוצר אדר היקר אורי וישעי הבן יקר לי הרב המאה"ג
כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת : עשרה ניסן תקנ"ה

לי יאורי אורי וישעי הבן יקר לי הרב המאה"ג ⁽⁴⁾ בריא מוליה הי"ו. דברי שי' למר היום הזה קבלתי כתרי אותיות מיום ד' ניסן ושמהתי לדעת משי' הטוב שירבה ויסגא וע"ד מ"ש. עתה אמת אניד, כי בשבוע שעבר הגיד לי ידידי הגביר המושלם ביראה דקרא ותנא ס"י גר ⁽⁵⁾ דיליה אקווילא שידע נאמנה כי ⁽⁶⁾ בסיינה הסכימו ליקח את אהובינו ⁽⁷⁾ מהר"י ק' נאיים נר"ו

ע"ן בספר : Memorie Storiche degli Israeliti in Ancona
1898 p.35

⁽¹⁾ כלומר : שהוא חולה

⁽²⁾ היא אגרת מ' עיין לעיל שנכתבה ג"כ ער"ח ניסן תקנ"ה לפ"ק
⁽³⁾ כלומר : שיזכר להודיע לו שמות הבן והנערה כדי לכתוב נייר ששאל מאתו באגרת אחרת ושמוכירן גם בתחילת האגרת הזאת

⁽⁴⁾ עיין לעיל אגרת י"א הערה א.

⁽⁵⁾ Dell' Aquila

⁽⁶⁾ Siena

⁽⁷⁾ הוא מוהר"ר יעקב ק' נאיים שהרב חיד"א נושא ונותן עמו כמה פעמים בתשובותיו. הוא הרבי"ן תורה בכמה קהלות ובסוף ימיו היה אחד מרבני ישיבת ליבורנו ושם הוציא לאור : תקוני זהר בשנת תקמ"ט ! זהר בשנת תקנ"א ספר כתם פז. לר' שמעון לביא, בשנת תקנ"ה והוא בעצמו חיבר

וקצבו ת"ן איסקודוס והותר לשנה וחתמו בני הועד ושלחו לו והיו ממתינים
 חתימתו כך סיפר לי שכתב אחד מהוועד. על הכתב ששואל מאתי ידע נאמנה
 כעת איני יכול מסיבת מה שעברתי מחוליי ודרשתי שבת הגדול ועשה לי צער
 ואחמול והיום לפני ולפנים כדי שלא ליראות במדרש הנעלם, כי מלבד הצעה
 השחורה נזכרת. אח"כ היום בויניציאה ואחמול בא לי שתי שורות ממנו.
 מויניציאה אחי אחי אל נא תמנע מלכתוב שתי אותיות תדיר וחיתתה נפשנו.
 ג"ב לעקרת הבית ש' מצידה ומצידיו ומהנכירים אהובים. להידיד משה הי"ו
 כתב אלומות ש' אני תפלה וש' מאת המתפלל בעדו ובעד ביתו

הצעיר חיד"א ס"ט

מה

Adresse

על גבי האגרת

נתנית במסירה לאור עיני הבן יקיר לי הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל
 ישעיה אוולאי נר"ו אנקונה

תוך האגרת: כ"ה ניסן אד"ם י ש"ר (תקנ"ה לפ"ק)

ידיד נפשי הבן יקיר לי הרב המאה"ג נר"ו

דברי ש' לאמר, כבר כתבתי שהייתי חולי בחוליי ועוד כאבים עד שלא
 יכולתי לכתוב להנכירים יצ"ו אפי" ששלחו כתבם. אמנם עתה הוכרחתי לכתוב
 שני אותיות הללו, כי שבוע זה בא אלי אדם חשוב מאד ואמר לי אם רצוני
 שמעכ"ת (ילך לסייגה שיהיה לו פרס תק"ן²) פייס' די רוזא ואם מעכ"ת יתרצה
 בזה, ואני השבתי מפני הכבוד שאני איני מטפל בזה שיכתבו למעכ"ת והוא
 אדון ושלמי ויחלטה ממני. לכך אני חושב שיכתבו למעכ"ת מליוורנו בעד
 סייגה או מסייגה עצמה. ובאמת שמה שאני השבתי הוא אמת כי אני איני
 מטפל מפני כבוד ק"ק אנקונה. וגם מה שאמרתי שמעכ"ת אדון ושלמי הוא
 אמת. אבל דרך עצה אני מוכרח לכתוב לידידי כאב את בן שלדעתי אף שעפ"י
 הדין יכול מעכ"ת ליפטר מק"ק אנקונה מ"מ דעתי הקצרה שמעכ"ת יתישב
 בענין הטב, כי גדול כבוד העיר אשר הוא יושב בה ומצד דרך ארץ לא נכון
 להניחם, ואני מגלה דעתי ואתה תבחר ולא אני³. ובאמת שאיני יכול להאריך

ספר זרע יעקב שו"ת, נדפס בליוורנו בשנת תקמ"ד וספר ישועות יעקב, דרושים,
 נדפס בליוורנו בשנת תקנ"ד לפ"ק וגל"ע בליוורנו כ"ה תשרי תקנ"ה לפ"ק עיין
 בספר אמת ליעקב הנדפס בליוורנו תקס"ד, הספר להג"ל מר' ישראל נחמן בר'
 יוסף דראבישיצער שהפליג בשבחו מאד

¹ עיין באגרת שלפני זו ושם נאמר שמהר"ר י' ניים. נבחר לרבנות שבועיר
 סייגה, משמע: שהוא לא קבל אותה

² Pezza della rosa שם מטבע בארץ Toscana וערכו כערך סקודו
 scudo מטבע באנקונה עיין בספר Martini: Manuale di metrologia
 Torino 1883

³ הרב רפאל ישעיה שמע לקול אביו ולא הניח את ק"ק אנקונה.
 אמנם הק"ק הוסיף על פרס שלו, שהיה בשנת תקנ"ה לפ"ק כשבא לאנקונה

מחולשתי וגם מצד מיהושים וכו' ה' ירפאני רפואה שלימה. מסיבה הנז' אקצר לכל ביתו ואהובים י' רב מנ"ב מ' ומצידי וי' מאת מתפלל בעדו ובעד ביתו. הצעיר וזעיר חיים יוסף דוד אזולאי ס"ט

מב

Adresse

על גבי האגרת

ליקר הדרי כי ישון לבי הבן בחכמה זה בני הרב המאה"ג כמהר"ר
רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: ה' אייר תקנ"ה

לב גם עינים אורי וישעי מגדול ישועות הבן יקר לי הרב המאה"ג
בר"א מזליה נר"ו

ונתתי י' בארץ. תמול שלישום קבלתי האחת אהובה על ידי הגביר
סי' ¹ יעקב גינולי יצ"ו ונדרשתי לבקשתו לתת לו קמיעה ולהתפלל על רוא
דנא תפלת הדיוט גם הוא בן חיל ותרב מנחת יעקב, ודברתי לו קשות על
אהובים וחיליתי שישתדל הוא ואביו יצ"ו ואמר לי שכה יעשה. ונתתי לו
שיביא למעב"ת קונטרסים ² כסא דוד. גם נתתי לו שיתן ³ לב דוד לסי' ש"מ
יצ"ו. גם תמול ראיתי מגורתי זהב ושם נאמר על יש"ע ועתה אניד שגם אני
בשקבלתי ד' כמנהגו היה זה אצלי ישאחר כמה כרכורים ואלמלה מעב"ת לא
⁴ שלחתי אליו ועתה קיים בעצמו אשר לא ידע את יוסף. ועתה נחה דעתי
מצד אחד ונצערתי על הנדון. אהלה פ"ק יודיעני מקבלת כתב שבוע שעבר
ולחיותי אחז בחבלי. באשר דברי מוכיחים שאינם סדורות ובאות. אקצר
לידיתנו נאזה קדש מצד נ"ב מ' ש"ר ולמר ברישא להדיד משה שפיר ואחיותיו
י"ש"ב ואני אברכם, לכל אהובים י"ר וי' מאת מתפלל בעדו
הצעיר חיד"א ס"ט

שלוש מאות סקודי וביום 6 Mai 1795 י"ז אייר תקנ"ה נמנו וגמרו לתן
לו פרס ח"ק סקודי Scudi לשנה ככתוב בספר הזכרונות דק"ק

¹ עיין לעיל באגרת כ"ג הערה I

² ספר כסא דוד לר' חיד"א נדפס בליוורנו בשנת תקנ"ד לפ"ק.

³ ספר לב דוד לר' חיד"א נדפס בליוורנו בשנת תקמ"ט ובשנת תקנ"ג

⁴ עיין לעיל באגרת מ"ה ובאגרת מ"ז שרב חיד"א שלח לסי' יש"ע

Adresse

על גבי האגרת

Al Molto Illmo ed Ecc.^{mo} Sig^{re} Sig^{re} Pron

Col.^{mo} Sigr. M^o Raffael Isaia Azulay נר"ו

Ancona

תוך האגרת: 14 סיון תקנ"ה

ידיד נפשי הבן יקר לי הרב המאה"ג ברו"א מוליה

דברי ש' למר, זה כמה שאני חלוש המווג ועברתי צרות בחוליי ועם כל זה דחקתי ואנסתי עצמי בכל. ועתה קבלתי כתבך מד' סיון בתלונות מאד ודברים שהכאיבו אותי ואני בצער ושרי לי מאריה, אני כתבתי לממונים הי"ו יום 20 אייר מכתב ידי חיות¹ מופלאות וקודם זה יום 26 אייר² לס' דוד מורפורגו מכתב ידי וביום כ"ו וכ"ט הנ' כתבתי למעכ"ת, ג"כ ביום כ"ו הנ' בא לי כתב מס' ³שמשון סיפילי והשבתי באיטלקי והתמתי ובא לי כתב מס' ⁴יהושע קונסולו והשבתי והתמתי, ואח"ך בא כתב הממונים הי"ו והשבתי מכתב ידי. ביום ד' סיון בא לי כתב ממנוי אשתקד, ומס' ⁵יהושע מורפורגו והשבתי לכלם באיטלקי והתמתי, וביום כ"ו אייר היה כאן סי' ⁶יעקב גיננולי ועשיתי לו פלאות חיות גדולות ושהוא יכתוב למר ⁷אביו הי"ו, ואם גונבים הכתבים איני יודע, ואיך ס"ד לכתוב מה שכתבת אחר שאני נכנסתי בעד הקורא בכל, יהי רצון שיהיה כפרת עונותי כל הצער הגדול, לידידנו ⁸חרי"ש סאנגווינטיא ש' מלא, מצד נ"ב לידידתנו מ' ומר ברישא ש' קבלתי כתב סי' ⁹ש"ם ואיני יכול להשיב, באחרת אישיב בעה"י סי' יש"ע לא כתב לי וש" מאת המתפלל בעדך הצעיר חיד"א ס"ט

¹ בודאי הוא מכתב תודה לממונים שהוסיפו ביום י"ז אייר על פרס של

בנו עיין לעיל באגרת מ"ה הערה 2

² לפי שהוא היה הראש הוועד בעת ההיא, ככתוב בספר הזכרונות

דק"ק אנקונה

³ הוא Sig. Sansone Sippili אחד משבעה ממונים בעת ההיא

⁴ הוא Sig. Salvatore Consolo אחד מהוועד בעת ההיא

⁵ עיין לעיל באגרת מ"ו הערה 8

⁶ עיין לעיל באגרת כ"ג

⁷ עיין לעיל באגרת כ"ג

⁸ לא מצאתי זכרו רק שנוכר ג"כ באגרת נ"ד

⁹ ר"ת: שבתי מונדילפו עיין לעיל באגרת כ"ג.

נא

Adresse

על גבי האגרת

לאור באור החיים אורי וישעי הרב המאה"ג הבן יקר לי כמחר"ד
רפאל ישעיה אוולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: 12 תמוז תקנ"ה

חיבת עין ימיני אורי וישעי הרב המאה"ג ברי"א מזליה

אשלם במיטבא בחבא רבא. אחמול קכלתי כתבו הבהיה כשישלח לי
סי' ⁽¹⁾הירירה הי"ו אכתוב. כבר כתבתי שבא כתב שהלכו בים לויניציא. ואין
שום אחד רוצה לכתוב כזה, אך או' שמעכ"ת יכתבו לסוחרים שם לויניציא
מהסוחרים שבמ"ק. אני מתמיד בכל יום תפילה ופרשות צ' מכיס. והשיבו
אשר עשו שלא לשלוח תוספות על ה' ויש לי ⁽²⁾נ"ד כי כונתי לשמים דוקא
והלואי יעלה לרצון לפני ה' לרחם בעה". נצטערתי על ⁽³⁾רבקה. ה' ירפאה
רפואה שלימה. ידע מעכ"ת שבאיזמר יש מגפה ואני מוכרח להתעכב שנה זו
כאן. הידיד אחיק הי"ו ילך לש' לבדו או לירוש' או לקושט'. בי אני בוסח
שבשנה הבאה תהיה שמועה טובה מאיזמיר. וה' יתקנו בעצה טובה. אחי אחי
להיותי סר וועף מחוליי ⁽⁴⁾אצטומבא וכיוצא איני יכול להאריך. שלחתי ע"י
⁽⁵⁾במהחרי"ש הי"ו ⁽⁶⁾חיים שאל ח"ב למעכ"ת הודיעני מקבלתו.

נא אחי אם מצאתי חן הודיעני ענין ⁽⁷⁾ספר ברכות המים ואם אפשר
למעני לחלקם ולשלוח המעות ביד הגביר המ' בתוני דלבא יתיב סי' ⁽⁸⁾ריקאנטי
יצ"ו אמצא חן וצדקה תהיה לנו והשיבני. מצד נ"ב מ' לידידתי כלתי מ' ולמר
בראש ש"ר האלף להידיד אור"נ משה הי"ו אצוה את ברכתי ⁽⁹⁾ב"ה לאחותיו

⁽¹⁾ אולי צ"ל פירירה ולא נודע לי באיזה ענין מדבר

⁽²⁾ ר"ת: נחת רוח

⁽³⁾ בתו של רפאל ישעיה אוולאי עיין לעיל באגרת מ' הערה 4

⁽⁴⁾ stomacho

⁽⁵⁾ ר"ת: כמה חכם ר' יעקב שמשון סיניגאליא עיין לעיל אגרת ז'

⁽⁶⁾ ספר חיים שאל לר' חיד"א נדפס בליוורנו שנת תקנ"ב לפ"ק

⁽⁷⁾ צ"ל "ברכות מים" כך הוא נדפס שם הספר בשער שלו הנדפס

בשאלוניקי בשנת תקמ"ט לפ"ק. ולא "ברכות המים" כמו שכתב כאן ר' חיד"א
החכם ר' יצחק אייזיק בן יעקב רשם בספרו אוצר הספרים דף 86 סימן
626 שם המחבר של ספר הנ"ל ר' משה מרדכי מיוחס. ובאמת כך הוא
נדפס בשער של ספר הנ"ל. אמנם המחבר בהקדמתו לספר הנ"ל כותב בסופו
מרדכי יוסף זה שמי וכינויי מיוחס והוא החכם מרדכי יוסף מיוחס הנוכח
באגרת איטאלקית של סי' ריקאנטי הנעתקה לעיל בסוף האגרת כ"ה

⁽⁸⁾ עיין לעיל באגרת כ"ה

⁽⁹⁾ ר"ת: ברכת הדיוט

גם כן, כשיהיה לי הרווחה אכתוב לאהובינו ס"י שמ"י על ההקד"ש, וכן לסי
יש"ע, ויש"ר, להם ולאהובים כלם, ויש מעכ"ת יגדל על כל כנפיש מתפלל
בעדם תפלת הדיוט

נב

Adresse

על גבי האגרת

ליקר הדרי אורי וישעי הבן יקר לי הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל
ישעיה אולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: 6 אלול תקנ"ה

אור החיים לראש יוסף תהלה לדוד הבן בחכמה בני ידידי הרב
המאה"ג ברי"א מזליה

דברי יש' למר, לבי כל עמי כי זה כמה וכמה לא נראת הקסת ואחיד
הי"ו מרם נסיעתו ליש' כתב לכת"ר גם אני כתבתי ב' אותיות בשגם שהייתי
חולה בחולי ואכתי לא איפרק. ה' ירפאני רפואה שלימה, נא אחי אל תענני,
האר פניך ונושעה, החייני בדבריך לדעת מיש' כת"ר ויש' ידידתנו כלתי מ' ויש'
החביב משה שפיר הי"ו ואחותו שתהיה כי ביש' ש' יהיה לנו, גם נ"ב מ' תמיד
שואלת ואומרת מה זה היה שלא כתב ודורשת מאד ליש' כת"ר וידידתנו והבנים
הי"ו, ידידי עשה עמי אות לטובה, ואני תפלה

אני הצעיר חיד"א ס"ט

למעלת רב אחאי ורב נחוראי הרב ¹(ישד"ר הי"ו אלף ש' וישמור לי
הבטחתו לכתוב לי ואדעה כי מצאתי חן

נב

Adresse

על גבי האגרת

ליקר הדרי כי ששון לבי הבן בחכמה הרב המאה"ג כמהר"ר רפאל
ישעיה אולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת: אחד עשר באדר שני תקנ"ו

מה ברי, לי יאורי אור החיים עין יוסף תהלה לדוד הרב המאה"ג
ברי"א מזליה לעולם יעלה ²(כיר"א

מה רב גדול השלום לך האה אמר לבי, שבוע שעבר קבלתי אמרות

¹ הוא מוהר"ר חיים ברוך סאפורטו שד"ר מעיר הקדושה צפת ת' שהיה
בעת ה'א באנקונה והועד דק"ק נתן לו סך ארבע מאות דוקאטי קורינטי
400 Ducati correnti ועוד מאה דוקאטי מהקופה בתורת מוקדם שהן
בין הכל חמש מאות דוקאטי

² ר"ת: כן יהי רצון אמר

טהורות מדויל ידיה ואורו עיניו, ואולם צער כותיש היה בי מאד על צערה תפלתי קביעה אור זרוע לצדיק, ורפאות תעלה בעידנא היה למנה כ"ה, וגם אני אבטח שה' ירפאני רפואה שלימה מכמה מיחושים ועל הכל חוליי הקדום המרחם, כבר כתבתי ¹ (שהמשפט צדק ח"ג בא בסוף אדר ראשון מהלאזאריטו והנו בידי עד אמצא לשלחו לכת"ר, נא אחי יאר פניו אתנו לדעת מ"ש הטוב וי' ידיתנו נאוו קדיש מ' וי' הנחמד א"ר נ"ו משה שפיר יצ"ו ואחותו שתחיה אישר לכלם ולמר ברישא נ"ב מ' דורשת י' וטובתם ואני אברכם ויתענגו על רוב ש' בפורים הבע"ל ישיש וישמחים דישינים ורעננים מרב כל כנפיש מתפלל בעדם תפלת הדיוט

הצעיר וועיר חיד"א ס"ט

נד

Adresse

על גבי האגרת

את המאור הגדול מעוז ומגדול הרב הכולל הבן יקיר לי כמהר"ר רפאל ישעיה אזולאי נר"ו

אנקונה

תוך האגרת : ² (עש"ק אתם נצבים יול רנה.

הבן יקיר לי מאד הרב המאה"ג כמהר"ר נר"ו

דברי ש' למר, מראות כתבין וצערין, לא יאמן כי יסופר צערי הגדול ונהייתי ונחליתי, ואלמליה שבאים עשרת ימי תשובה לא הייתי כותב, כי לא יכולתי, אמיש כלילה באו הנגברת ואחיה הי"ו מהמרחצאות והיום בא אחיה עם סי' יצחק גאליקו יצ"ו, ואמרתי להם צערי כצערך ושאני חולה ובפרט מחוליי ודברתי מאד מאד ואמרתי שיכתוב הכל להשר חמיו ואחיו הי"ו באופן שהארכתי בדברים, והמה ראו בגודל צערי אך דע בני ידידי כי ה' עמך לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך ואשפוך את נפשי לפני ה' על רפאותך והצלחתך בדמעות עיני ובעה"י שהוא ברחמיו יקבלם לשוב לך כל הימים, מרוב כאב הראש ומצערי איני יכול עוד, רק לחלות פ"ק חזק ואמץ אל תערוץ ואל תחת כי עמך ה' אלהיך לידידתי מ' והבנים הי"ו מצדי ומצד נ"ב מ' ולמר ברישא יול רנה מרב כל וב"ר ³ (להחרי"ש סאננויניטי יצ"ו וברכת הישנים וי' מאת המתפלל בעדו ובעד ביתו

הצעיר וועיר חיד"א ס"ט

¹ ספר משפט צדק מר' מאיר בר' שם טוב מלמד ח"ג נדפס בשאלוניקי

תקנ"ה לפ"ק

² לא נרשם השנה שנכתבה האגרת הוה לכך העתקתי אותה בסוף

³ לא מצאתי זכרו רק שזכר גם לעיל באגרת נ' הערה 8,